T.C.

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

SPORDA RİSK YÖNETİMİ:

TÜRKİYE HENTBOL SÜPER LİGİ ÖRNEĞİ

DOKTORA TEZİ

Özgür KARATAŞ

2012

ONAY SAYFASI

Prof.Dr.Emine Ünsaldı

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Bu tez Doktora Tezi standartlarına uygun bulunmuştur.

Yrd, Doç.Dr. Yüksel Savucu.

Anabilim Dalı Başkanı

Tez tarafımızdan okunmuş, kapsam ve kalite yönünden Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd.Doç.Dr.Cemal Gündoğdu

Danışman

Doktora Sınavı Jüri Üyeleri

Prof.Dr.Emre Erol

Doç.Dr. Bilal Çoban

Yrd.Doç.Dr.Mustafa Yücel

Yrd.Doç.Dr.Cemal Gündoğdu

Yrd.Doç.Dr .Eyyup Yıldırım

TEŞEKKÜR

Doktora eğitimim süresince bana aktardığı bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım, tezin yazımında büyük emeği olan ve titizlikle yol gösteren değerli danışmanım Yrd. Doç. Dr. Cemal GÜNDOĞDU'ya,

Araştırmamın pek çok aşamasında yardım isteğimde yanımda olan ve emeğini esirgemeyen değerli hocalarım Yrd. Doç. Dr. Bilal ÇOBAN ve Yrd. Doç. Dr. Mustafa YÜCEL'e,

Tez çalışmamda verilerin elde edilmesinde zamanlarını ayırarak çalışmamıza destek olan Antrenör ve Sporculara, Okt. Serkan HACICAFEROĞLU'na, Arş. Gör. Dr. Ali Serdar Yücel'e,

Bu süreçte daima yanımda olan ve beni destekleyen sevgili eşim Emine Karataş ve oğlum Muhammed Eymen'e sonsuz teşekkürler.

Özgür KARATAŞ

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI……
TEŞEKKÜR……. iii
İÇİNDEKİLER…… iv
TABLO LİSTESİ……. viii
ŞEKİL LİSTESİ…….. xiv
1. ÖZET……. 1
2. ABSTARCT…….. 3
3. GİRİŞ…… 5
3.1. Risk ve Risk İle İlgili Genel Kavramalar…..……..……. 7
3.1.1. Risk ..……...…… 7
3.1.2. Risk ve Belirsizlik…….. 8
3.1.3. Risk ve Olasılık……... 8
3.1.4. Risk ve Tehlike…… 9
3.1.5. Risk ve Fırsat…… 9
3.1.6. Risk ve Şans…… 9
3.1.7. Risk Kaynağı,Olay,Etki……. 9
3.2. Risk Yönetimi…….. 10
3.3. Risk Yönetimi Süreci…… 11
3.3.1.Risk Planlama Süreci…….…. 13
3.3.2.Risk Değerlendirme Süreci…….…. 13
3.3.2.1.Risk Belirleme …….…… 14
3.3.3. Risk Azaltma Süreci……... 16
3.3.3.1.Riskten Kaçınma…….……. 16
3.3.3.2.Riski Üstlenme…… 17
3.3.3.3.Riskin Kontrol Edilmesi ve Azaltma……. 17
3.3.3.4.Riski Transfer Etme…….. 17
3.3.3.5.Bilgi ve Araştırma…….. 18
3.3.4.Risk İzleme ve Kontrol Süreci…….… 18
3.3.5.Risk Derecelendirme Matrisi…… 20
3.4. Sporda Risk Yönetimi 20
3.5. Sporda Risk Faktörleri……..…… 22
3.5.1. İç Faktörler……...…….. 22
3.5.1.1. Psikomotor Gelişim……..…….. 22
3.5.1.2. Fiziksel Uygunluk……..… 23
3.5.1.2.1.Dayanıklılık……. 23
3.5.1.2.2.Kuvvet ……..... 24
3.5.1.2.3.Sürat……...……..... 25
3.5.1.2.4.Sportif Beceri…..……. 26
3.5.1.2.5.Koordinasyon……...…… 26
3.5.1.3. Fiziksel Yapı……..……. 27
3.5.1.3.1.Cinsiyet…..……..……. 27
3.5.1.3.2.Yaş…..……..… 28
3.5.1.3.3.Boy…….. …… 30
3.5.1.3.4.Ağırlık……. 30

3.5.1.3.5.Eklem Stabilitesi……..……..…….. 31
3.5.1.3.6.Vücut Yağ Yüzdesi…..…… 31
3.5.1.3.7.Önceki Sakatlanmalar ve Hastalıklar…...…… 32
3.5.1.3.8.Kas Gerginliği ve Sıklığı..…… 32
3.5.1.3.Alt Ekstremitenin Zayıflığı……. 33
3.5.1.3.10.Alt Ekstremitenin Eşitsizliği..…… 33
3.5.1.3.11.Aşırı Kullanma (Overuse)…….. 33
3.5.1.3.12.Az Kullanma…… 34
3.5.1.3.13.Fiziksel Kusur…… 34
3.5.1.4. Psikolojik Faktörler……. 35
3.5.1.4.1.Kişilik…….. 35
3.5.1.4.2.Motivasyon……. 36
3.5.1.4.3.Benlik..…… 36
3.5.1.4.4.Algı……...…….. 37
3.5.1.4.5.Konsantrasyon…….…..... 38
3.5.1.4.6.Rekabet ve Hırs..……. 39
3.5.1.4.7.Riski Göze Alma…….. 40
3.5.1.4.8.Saldırganlık...……... 40
3.5.1.4.9.Kaygı……. …….. 42
3.5.1.4.10.Korku……. ……... 43
3.5.1.4.11.Stres…….…... 44
3.5.1.4.12.Psikolojik Yüklenmeler..…… 45
3.5.1.4.13.Duygusal ve Zihinsel Çatışmalar…….…..... 45
3.5.1.5.Sporda Ani Ölümler…… 47
3.5.2. Dış Faktörler…… 47
3.5.2.1.Saha İle İlgili Faktörler……. 47
3.5.2.2.Araç- Gereç İle İlgili Faktörler……. 49
3.5.2.2.1.Giysi ve Ayakkabı…… 49
3.5.2.2.2.Top File Kale direkleri/Direkler…….. 50
3.5.2.2.3.Koruyucu Malzemeler…….. 50
3.5.2.2.4.Taping (Bandaj)…..…….. 51
3.5.2.3. Oyun(Yarışma)İle İlgili Faktörler…..…….. 52
3.5.2.3.1.Sporcunun Türü…… 52
3.5.2.3.2.Takımın veya Sporcunun Durumu..……. 52
3.5.2.3.3.Sporcunun Takım İçindeki Durumu…… 52
3.5.2.3.4.Yedek Oyuncu……..…….. 53
3.5.2.3.5.Yarışmanın Düzeyi…..……. 53
3.5.2.3.6.Hedefin Değişmesi……. 54
3.5.2.3.7.Oyun Kuralları Bilgisi……. 54
3.5.2.3.8.Deplasman Faktörü……. 55
3.5.2.3.9.Deneyim Faktörü……. 55
3.5.2.3.10.Beklentiler Faktörü…… 56
3.5.2.4. Sosyal Faktörler……... 56
3.5.2.4.1.Ebeveyn Faktörü…….. 56
3.5.2.4.2.Eş Faktörü…… 57
3.5.2.4.3.Antrenör Faktörü..…… …….. 57
3.5.2.4.4.Hakem Faktörü…… 58
3.5.2.4.5.Medya Faktörü…… 59

3.5.2.4.6.Eğitim ve Kültür Faktörü…… 60
3.5.2.4.7.Dil Faktörü..…… 60
3.5.2.4.8.Yönetici Faktörü…….. 61
3.5.2.4.9.Seyirci Faktörü…….…… 62
3.5.2.4.10.Kadro Değişiklikleri…….. 63
3.5.2.4.11.Belirsizlik Durumu…… 63
3.5.2.5. Antrenman İle İlgili Faktörler…..…… 63
3.5.2.5.1.Isınma…….. ……..... 63
3.5.2.5.2.Yanlış Antrenman…… 64
3.5.2.5.3.Sürantrenman…….. 65
3.5.2.5.4.Ağırlık Antrenmanları……. 67
3.5.2.6. Çevre İle İlgili Faktörler……. 68
3.5.2.6.1.Circudian Ritm……. 68
3.5.2.6.2.Jet Lag (Zaman Değişimi)…….. 69
3.5.2.6.3.Yükseklik..…… …….. 70
3.5.2.6.4.Sıcak(Isı Çarpması)…..…… …… 71
3.5.2.6.5.Soğuk……..... 71
3.5.2.7. Alışkanlıklar İle İlgili Faktörler…….. 71
3.5.2.7.1.Alkol……..……... 71
3.5.2.7.2.Sigara…… 72
3.5.2.7.3.Beslenme…….……. 73
3.5.2.7.4.Kilo Kaybı……... 74
3.5.2.7.5.Ergojenik Yardım……. 75
3.5.2.7.6.Doping…….. 76
3.5.2.7.7.Cinsel Yaşantı…….. 77
3.5.2.7.8.Dini Alışkanlıklar……. 78
3.5.2.7.9.Uyku Düzeni…… 79
3.6.Yönetim Alanlarına Göre Sporda Risk Faktörleri……. 79
3.6.1. Sağlık Yönetimi İle İlgili Risk Faktörleri ……. 79
3.6.2. Tesis Yönetimi İle İlgili Risk Faktörleri…… 81
3.6.3. Finans Yönetimi ile İlgili Risk faktörleri ……..……. 81
3.6.4. Sosyal Güvence (Sigorta) İle İlgili Risk Faktörleri ……... 83
3.7.Spor Yönetiminde Spor Kulüpleri……. 84
3.7.1. Spor Kulüpleri..…… 84
3.7.2. Spor Kulüplerinin Amaç ve Görevleri…… 85
3.8.Hentbol Oyunu…….……. 87
3.8.1.Dünya'da Hentbol……... 87
3.8.2. Türkiye'de Hentbolun Gelişimi…….. 88
3.8.3.Hentbol Oyununun Yapısı…… 91
4. GEREÇ VE YÖNTEM……... 93
4.1. Araştırmanın Önemi…… 93
4.2. Araştırmanın Modeli…… 93
4.3. Evren ve Örneklem…….…..... 94
4.4. Varsayımlar……..…… 94
4.5. Araştırmanın Sınırlılıkları……. 94
4.6. Hipotezler……..……... 94
4.7. Veri Toplama Araç ve Teknikleri…… 95
4.9. Verilerin Analizi..…… ……. 97

5. BULGULAR…… **99**
6.TARTIŞMA…….. **152**
6.1.Öneriler…….. 172
7.KAYNAKLAR…….. **174**
8.EKLER…….. **191**
EK 1. Antrenörler İçin Risk Belirleme Anketi
EK 2. Sporcular İçin Risk Belirleme Anketi
EK 3. Antrenörler ve Sporcular İçin Sporda Risk Değerlendirme Ölçeği
EK 4. Gök (2006) ve Çobanoğlu (2008)'nun Sporda Risk Değerlendirme Ölçeği Maddeleri
EK 5. 2011-2012 Sezonu Hentbol Süper Ligdeki Kulüpler ve Araştırmaya Katılan Oyuncu Sayıları
9.ÖZGEÇMİŞ…….. **196**

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Risk Yönetim Süreci…..……..……..... 12

Tablo 2. Örnek Risk Kayıt Defteri ……..…..…….... 19

Tablo 3. Risk Matrisi Etki Derecelendirmesi…...……..... 20

Tablo 4. Sürantreneye Neden Olabilecek Faktörler ……..…… 65

Tablo 5. Sürantrenenin Belirtileri ……..……...…..... 66

Tablo 6. Sürantreneyi Tedavi Etme Teknikleri…….…..... 67

Tablo 7. Sporcuların Demografik Değişkenleri İle İlgili Dağılımı……. 99

Tablo 8. Sporcuların Risk Belirleme Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney H Testi Sonuçları……..…… 100

Tablo 9. Sporcuların Risk Belirleme Düzeylerinin Yaş Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis Testi Sonuçları…… 101

Tablo 10. Sporcuların Risk Belirleme Düzeylerinin Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney H Testi Sonuçları…… 102

Tablo 11. Sporcuların Risk Belirleme Düzeylerinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis Testi Sonuçları…… 102

Tablo 12. Sporcuların Risk Belirleme Düzeylerinin Hentbol Oynama Yılı Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis ve LSD Testi Sonuçları……... 103

Tablo 13. Sporcuların Risk Belirleme Düzeylerinin Oynadığı Takım Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi Sonuçları…….. 104

Tablo 14. Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeğine Verdikleri Cevapların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı……. 108

Tablo 15. Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Sağlık Yönetimi Alt Boyutuna Verdikleri Cevapların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı…….. 109

Tablo 16. Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Tesis Yönetimi Alt Boyutuna Verdikleri Cevapların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı…….. 110
Tablo 17. Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Finans Yönetimi Alt Boyutuna Verdikleri Cevapların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı……..... 110
Tablo 18. Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Sosyal Güvence Yönetimi Alt Boyutuna Verdikleri Cevapların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri…… 111
Tablo 19. Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları …… 112
Tablo 20. Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları……..... 113
Tablo 21. Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları…… 114
Tablo 22. Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları……. 115
Tablo 23. Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları …… 116
Tablo 24. Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları…… 117

Tablo 25. Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları …….. 118
Tablo 26. Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları…… 119
Tablo 27. Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Hentbol Oynama Yılı Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları ……. 120
Tablo 28. Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Hentbol Oynama Yılı Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları …….. 121
Tablo 29. Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Oynadığı Takım Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları……..... 122
Tablo 30. Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Sağlık Yönetimi Alt Boyutu Puanlarının Oynadığı Takım Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları…….. 123
Tablo 31. Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Tesis Yönetimi Alt Boyutu Puanlarının Oynadığı Takım Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları…… 125

Tablo 32. Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Finans Yönetimi Alt Boyutu Puanlarının Oynadığı Takım Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları…….. 126
Tablo 33. Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Sosyal Güvence Yönetimi Alt Boyutu Puanlarının Oynadığı Takım Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları…….. 127
Tablo 34. Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Aritmetik Ortalama Puanlarının Risk Matrisi Etki Değerlendirmesine Yerleştirilmesi…… 129
Tablo 35. Antrenörlerin Demografik Değişkenleri İle İlgili Dağılımı…….. 130
Tablo 36. Antrenörlerin Risk Belirleme Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney H Testi Sonuçları …… 131
Tablo 37. Antrenörlerin Risk Belirleme Düzeylerinin Yaş Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis Testi Sonuçları …… 132
Tablo 38. Antrenörlerin Risk Belirleme Düzeylerinin Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney H Testi Sonuçları…….. 132
Tablo 39. Antrenörlerin Risk Belirleme Düzeylerinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis Testi Sonuçları…….. 133
Tablo 40. Antrenörlerin Risk Belirleme Düzeylerinin Antrenörlük Süresi Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis Testi Sonuçları…….. 134
Tablo 41. Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeğine Verdikleri Cevapların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı……..... 135
Tablo 42. Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Sağlık Yönetimi Alt Boyutuna Verdikleri Cevapların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı…….. 136

Tablo 43. Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Tesis Yönetimi Alt Boyutuna Verdikleri Cevapların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılım…… 136
Tablo 44. Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Finans Yönetimi Alt Boyutuna Verdikleri Cevapların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı……. 137
Tablo 45. Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Sosyal Güvence Yönetimi Alt Boyutuna Verdikleri Cevapların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı…….. 138
Tablo 46. Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları……..…….. 138
Tablo 47. Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları…… 139
Tablo 48. Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Yaş Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları……. 140
Tablo 49. Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları…….. 141
Tablo 50. Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları…… 142
Tablo 51. Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Medeni durum Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları…… 143
Tablo 52. Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları……. 144

Tablo 53. Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları…….. 145
Tablo 54. Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Antrenörlük Süresi Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları…… 147
Tablo 55. Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Antrenörlük Süresi Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları…… 148
Tablo 56. Risk Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Görev (Sporcu-Antrenör) Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları……. 149
Tablo 57. Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Aritmetik Ortalama Puanlarının Risk Matrisi Etki Değerlendirmesine Yerleştirilmesi…… 151

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Kaynak - Olay - Etki İlişkisi……..…....……. 10

1.ÖZET

Günlük yaşantımızda her tür konuda verilen kararlardan yönetim faaliyetlerine kadar farklı büyüklüklerde riskler bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye Hentbol Süper Ligi kulüplerindeki sporcu ve antrenörlerin algıladıkları riskleri belirlemek, risklerin etki düzeylerini tespit etmek ve en kritik olan risklerin öncelikli olarak sıralanmasını sağlamaktır. Ayrıca belirlenen risklerin bazı demografik değişkenlerle ilişkisini karşılaştırmak ve sporda risk yönetiminin önemini vurgulamaktır.

Bu çalışmada betimsel yöntemlerden biri olan genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma grubunu Türkiye Hentbol Süper Lig takımlarında aktif olarak görev alan 376 sporcu ve 45 antrenör oluşturmuştur.

Araştırmada veri aracı olarak Gök (2006)'ün sporcular ve antrenörler için sporda risk belirleme anketi ile Çobanoğlu (2008) ve Gök (2006)'ün sporda risk değerlendirme ölçeği kullanılmıştır Araştırma verilerinin istatistiksel çözümlenmesi için SPSS 15.0 for Windows paket programı kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda; sporda risk değerlendirme ölçeği alt boyutlarında antrenörlerin sporculara göre riskleri daha yüksek düzeyde algıladıkları tespit edilmiştir. Sporcular sporda risk değerlendirme ölçeği maddelerinde kritik düzeyde riskler algılamazken; finans ve sosyal güvence yönetimi ile ilgili risklerden ciddi düzeyde etkilendikleri, sağlık ve tesis yönetimi ile ilgili risklerden orta düzeyde etkilendikleri belirlenmiştir. Antrenörler ise finans yönetimi ile ilgili risklerden kritik düzeyde etkilendikleri, sağlık ve sosyal güvence yönetimi ile ilgili risklerden ciddi düzeyde etkilendikleri, tesis yönetimi ile ilgili risklerden orta düzeyde etkilendikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Bu sonuçlar neticesinde hentbol kulüplerinin risk yönetimi ile ilgili aksaklıklarının olduğu, sporcu ve antrenörlerini koruyabilecek etkili bir risk yönetimine sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Risk, Risk Yönetimi, Risk belirleme, Risk Değerlendirme

2. ABSTRACT

Risk Management at Sport: Sample of Handball Super League in Turkey

There are risks of different sizes from the decision taken in all kind of matter in our everyday life to the management activities. The objective of this study is to determine the risks perceived by sportsmen and coaches in the clubs of Handball Super League in Turkey, to determine the levels of the risk impact and to ensure ordering principally of the risks which are the most critical. Furthermore, it is to compare the relationship of the risks determined with some demographic variables and emphasize the importance of risk management at sport.

General screening model which is one of the descriptive methods was used in this study. Research group was consisted of 376 sportsmen and 45 coaches actively involved in the clubs of Handball Super League in Turkey.

Gok's (2006) survey of risk identification at sport for sportsmen and coaches and Cobanoglu (2008) and Gok's (2006) risk assessment scale at sport were used as a data tool in the study. SPSS 15.0 for Windows package program was used for statistical analysis of the research data.

As a result of the research; it is determined that coaches have perceived the risks at higher level than the sportsmen in the sub-dimensions of risk assessment scale at sport. While sportsmen do not perceive the risks at the critical level in the articles of risk assessment scale at sport; they indicated that they severely affected by the risks relating to finance and social security management, affected as medium by risks relating to health and facility management. It is precipitated that

coaches critically affected by the risks relating to financial management, severely affected by the risks relating to health and social security management, affected as medium by the risks relating to facility management.

As a result these results, it is precipitated that handball clubs have troubles relating to risk management and they have not an effective risk management which may protect sportsmen and coaches.

Keywords: Risk, Risk Management, Risk identification, Risk Assessment

3.GİRİŞ

Spor, kişinin kendini kontrol etme mekanizmalarındandır. Spor, evrensel olma özelliğinden farklı toplum ve kültürlerden birçok insanın ortak paydasıdır. Ortak amacı spor olan insanların demokratik kişiliklerinin gelişmesinde önemli rol oynar. Böylece sporcu kendini rahat, kişilikli ve özgür hisseder. Kendine değer verildiğini anladığından, özgüveni artar ve başarı en üst düzeye çıkar (1).

Küreselleşmenin hızla geliştiği dünyamızda, işletmelerin faaliyet gösterdiği ulusal ve uluslararası çevrede önemli değişimler yaşanmakta; ekonomik, siyasal, sosyal, teknolojik, yasal ve endüstriyel koşullar hızla farklılaşmakta ve işletmeler kıyasıya bir rekabet ortamı içerisine girmektedir. Böyle bir ortamda, çevresel değişmelere uyum sağlayabilen ve rekabet edebilen işletmeler faaliyetlerine devam edebilirken, çevresel değişmelere uyum sağlayamayan ve rekabete karşı koyamayan işletmeler sonucu iflasa kadar gidebilen finansal başarısızlıklarla karşı karşıya kalmaktadır. Hızlı yaşanan değişimlerle karşılaşan işletmeler aynı zamanda birçok riske de maruz kalmaktadır (2).

Risk, belirli bir zaman aralığında, hedeflenen bir sonuca ulaşamama, kayba ya da zarara uğrama olasılığıdır. İstenmeyen bir olayın, zararın, kaybın oluşma olasılığı ve oluşması durumunda yaratacağı olumsuz etkinin şiddeti olarak da tanımlanır. Risk, gelecekte oluşabilecek potansiyel problemlere, tehdit ve tehlikelere işaret eder (3).

Bütün spor branşları ya da rekreasyonel aktiviteler uygun önlemler alınsa bile bir takım riskleri içermektedir ve bunun içinde olan sporcular, antrenörler

veya taraftarlar malzeme, zemin, ışıklandırma gibi birçok tehlike ile karşılaşabilir (4). Sporda riskler, her spor etkinliğinde aynı değildir. Riski, sporun türü, sporcunun, ortamın, kullanılan araç ve gerecin özellikleri yanında, kötü iklim şartları, özellikle soğuk ve yağışlı hava, amaca uygun yeterli düzeyde tesis ve malzemelerin olmaması gibi birçok değişken sporcu sağlığını riske sokmaktadır (5,6,7). Sporda risk yönetimi, bir spor programındaki güvenlik denetiminden doğabilecek risk faktörlerinin değerlendirilmesidir (8). Temelde, spor ve rekreasyon program ve hizmetlerinin içeriğinden ortaya çıkan sakatlık, ölüm ve sonradan doğabilecek olası yükümlülükleri azaltmak için risk yönetimi gereklidir (9).

Risk yönetiminin, işletmeler, faaliyetleri ve yatırımları için önemi giderek büyümektedir (10). Risk yönetimi ile yaralanmaları, zararları ve bunların sporcu, antrenör, yönetici, aktive veya spor kulübüne etkilerini en aza indirmek mümkündür. Kendi spor branşları içinde var olan potansiyel riskler belirlenmeli, ölçümler uygulanmalı, bir risk yönetimi programı geliştirilmeli ve ilgili riskler azaltılmalıdır (4). Etkili bir risk yönetimi için riskler planlanmalı, değerlendirilmeli, kontrol edilmeli ve gerektiğinde finanse edilmelidir. Bu şekilde riskle karşı karşıya olan her birey için riskler belirlenebilir, kontrol edilebilir ve etkili bir yönetim sağlanır. Risk yönetimi kapsamında spor kulübünün yöneticileri kadar sporcuların ve antrenörlerin de sorumlulukları vardır sporcular ve antrenörler belirlenen amaçlara ulaşabilmek için bu sorumlukları yerine getirmeleri gerekmektedir. Dünyada bu konuda yapılan çalışmalar ve araştırmalar, her spor kulübünün veya kuruluşun kendi bünyesinde bir risk yönetimi departmanı oluşturmasının önemini vurgulamaktadır (11).

Spor kulüplerindeki takımların amacı gerek antrenman gerekse müsabakalar esnasında mücadele ve performans yeteneğini bir üst seviyeye çıkartıp daha fazla başarı elde edip kulübün amaçlarına ulaşmaktır. Bu sürecin en önemli bileşenleri takımı oluşturan teknik kadro ve sporcuların korunması, takımla ilgili antrenman sistemlerinin ve bu sistemleri destekleyen tüm ekipmanların etkili bir şekilde korunması ve desteklenmesi, antrenörlerin ve sporcuların sağlık, tesis, finans ve sosyal güvence ile ilgili sorunlarının çözümlenmesiyle gerçekleşir.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye Hentbol Süper Ligi kulüplerindeki sporcu ve antrenörlerin algıladıkları riskleri belirlemek, risklerin etki düzeylerini tespit etmek ve en kritik olan risklerin öncelikli olarak sıralanmasını sağlamak, belirlenen risklerin bazı demografik değişkenlerle ilişkisini araştırmak ve sporda risk yönetiminin önemini vurgulamaktır.

3.1. Risk ve Risk İle İlgili Genel Kavramalar

3.1.1. Risk

Risk; İtalyanca ‘risco’ kelimesinden gelip bir zarar veya kayba neden olabilecek bir olayın meydana gelme olasılığıdır (12). Fransızca’da (Risque) ‘çekince’ anlamına gelen bir kavramdır (13).

Geniş bir çerçeve içinde tanımlandığında planların başarısız olma olasılığı, hatalı karar alma tehlikesi, zarar etme veya kâr etmeme gibi durumları genel olarak risk diye tanımlamak mümkündür (14).

Zarara uğrama tehlikesi olarak (15) tanımlanan risk, sporun doğasından kaynaklanabileceği gibi insanların davranışlarından da kaynaklanabilir. Örneğin,

spor yaralanmaları spor dalının kendi içerisinde yer alan kaçınılmaz bir sonuç değildir. Bunlar sporcunun kendi davranışları ile oluşur (16). Risk belirsizlik, olasılık, tehlike, fırsat ilişkisi, şans kavramlarıyla yakından ilintilidir. Ancak bu kavramlar birbirinin yerine kullanılmamalıdır.

3.1.2. Risk ve Belirsizlik

Belirsizlik, riskin oluşma olasılığının bir ölçüsünü verir. Belirsizlik arttıkça riskin oluşma olasılığı artar. Belirsizlik tek başına ne negatif ne de pozitiftir. Negatif ve pozitif bileşenlerin her ikisine de sahiptir. Belirsizliğin negatif bileşeni risk, pozitif bileşeni de fırsat içerir. Risk ve belirsizlik kavramları sıklıkla birbirinin yerine kullanılır, ancak aynı şeyi ifade etmezler. Risk çoğu zaman istenmeyen bir olayın oluşma olasılığına ilişkin istatistiksel verilere dayalı olarak ölçülebilen bir kavramdır. Belirsizlik bir olayın oluşma olasılığının verilerle belirlenemediği durumları ifade eder (17).

3.1.3. Risk ve Olasılık

Bir olay pek çok şekilde sonuçlanabilir ve bütün bu sonuçların hepsi birer olasılıktır. Olasılık risk değerlendirme tekniklerinin çoğunda kullanılan kritik bir niceleme ölçüsüdür. Olasılık ‘0’ ve ‘1’ aralığında değişir. Olasılık 1’e ne kadar yaklaşırsa olayın gerçekleşme ihtimali o oranda artar. Risk her çıktının farklı olasılıklara sahip olduğu olasılık dağılımının bir sonucudur. İki farklı çıktının olabileceği bir durumda birinci sonucun olasılığı 1 ve ikinci olasılığın sonucu 0 ise risk sıfırdır (18,19).

3.1.4. Risk ve Tehlike

Tehlike, irademiz ve isteğimiz dışında meydana gelmesi muhtemel, mümkün ve mutlak bir olayı ifade eder. Kayıp, hasar ve zarar doğurur. Bu tehlikelerin varoluşu riski yaratır (12). Bilinçli ya da bilinçsiz olarak potansiyel tehlikeye neden olabilecek faktörler ya da olaylar tehdit olarak tanımlanır. Korunması gereken veri, kaynak zaman, saygınlık gibi konuların açıklıkları kullanılarak bu konulara kısmen ya da tamamen zarar veren etkenlerdir (18).

3.1.5. Risk ve Fırsat İlişkisi

Riskli bir faaliyetin başarılı yönetiminde potansiyel kazanç elde edilirken yüksek düzeyli risklerin kabul edilebilirliği artar. Belirsizlik pozitif ve negatif iki bileşene sahiptir. Fırsatlar bir sürecin çıktısını arttırırken, riskler sürecin çıktısını azaltmaktadır.Bu nedenle fırsatlar göz önünde bulundurularak risk alınmalıdır (20).

3.1.6. Risk ve Şans

Risk ile ilgili kavramlardan bir diğeri de şanstır.Ancak şansın negatif ve pozitif versiyonlarının bulunduğu bilinmektedir.Buna göre risk şansın negatif şeklini yani şansızlığını ifade eder (21).

3.1.7.Risk Kaynağı, Olay, Etki

Riskin kaynağı; riskin meydana gelmesinin temel nedenine işaret eder. Risk kaynağının bilinmesi halinde riskin oluşmasına neden olabilecek davranışlar engellenebilir ve riskin ortaya çıkması önlenebilir. Bir riski tanımlayabilmek için öncelikle o riski oluşturacak kaynak, olay ve etkilerini belirlemek gerekir (2).

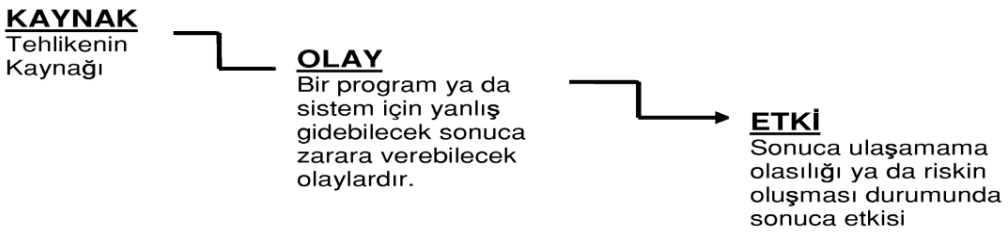

Şekil 1: Kaynak - Olay - Etki İlişkisi (20).

3.2. Risk Yönetimi

Risk yönetimi, varlıkları yönetme, koruma ve muhafaza etme olarak tanımlanmasından dolayı uzun yıllardır işletmeler ve özellikle de sigortacılık ile ilişkilendirilmektedir. Zarar kontrolü, zarar olasılığı, risk yönetimi stratejileri ve risk yönetimi teknikleri işletmeler ve sigorta şirketlerinin her ikisinin de ortak terimleri olmuştur (8). Çoğu zaman, doğal bazı riskleri alırız. Bir işte tahmin edilemeyen bir çok değişiklik olabilir ve yönetici bununla ilgili hiçbir şey yapamayabilir. Aslında bu tam olarak doğru değildir çünkü bazı yöneticiler alınabilecek riskleri seçebilir (22).

Risk yönetimi, olası zararları önlemek için planlama, planı geliştirme ve uygulamadır. Risk yönetimi programının odak noktası bir işletmenin uğrayabileceği olası zararları ve varlıkları korumasının yönetilmesidir. Risk yönetimi, bir işletmeye olası kayıpların her türünde faydası vardır (23).

Risk yönetimi, kişisel yaralanmalar, varlıklardaki hasarlar ya da ekonomik zararlar gibi tehlikelerden doğabilecek zarar olasılığını önleme girişimi sürecidir. Doğadaki riskler yok edilemez fakat iyi bir planlama ile yönetilebilir (24).

Risk yönetimi ile iki açıdan yarar elde edilir: Birincisi, sorunların oluşmadan önlenmesi ya da sonuca olumsuz etkilerinin en aza indirgenmesiyle performans, maliyet ve firmanın karlılık hedeflerine ulaşılması, ikincisi; büyük risklerin temel nedenlerini belirleyerek önleme çalışmaları ile atılım niteliğinde kazançlara ulaşmaktır. Yüksek riskli kararlar, risklerin iyi yönetilmemesi durumunda önemli kayıplara neden olmaktadır (20).

Risk yönetimi işletmeler için stratejik bir konudur. İşletmeler, güçlü risk yönetimi sayesinde bir yandan risklerini kontrol ederek kayıplarını azaltır, diğer yandan da risk analizi ışığında daha verimli şekilde faaliyetlerini geliştirirler. Güçlü risk yönetimi olan işletmeler aldıkları riskleri detaylı inceler, olası krizlerde kayıplarını daha önceden belirler, bu kayıpları en aza indirgemek için önceden önlemler alır, aldıkları risk ile kazançları karşılaştırır ve riski almaya değip değmeyeceğini önceden değerlendirirler. Risk yönetimi zayıf olan işletmeler ise; olası krizleri göz önüne almaz, olası krizlerde uğrayacakları zararları tespit etmez, ya da risk ölçümlerine değer vermezler. Dolayısıyla gerekli önlemleri alamaz ve bazen kendi öz kaynaklarına, bütçelerine göre çok fazla risk alırlar (25).

3.3. Risk Yönetim Süreci

Risk yönetimi üç basamaklı bir süreçtir. İlk olarak belirlemek ve ölçmek, ikincisi bu zararları yönetmek için bir plan geliştirmek ve uygulamak, son olarak ise uygulandıktan sonra planın gözden geçirilmesidir. Risk yönetimi süreci genel olarak aşağıdaki adımları gerektirir (23);

1. Adım: Potansiyel kayıpları ölçmeli ve belirlemeli

2. Adım: Olası zararları kontrol ve finanse etmek için en etkili metodları seçmeli ve uygulamalı.

3. Adım: Sonuçları incelemeli

Risk yönetimi süreci daha geniş anlamda aşağıdaki şekilde listelenebilir; (8).

1. Organizasyonun temel amaçları ile çatışabilecek kazalardan doğan zararları belirlemek

2. Olası zararlarla ilgili uygun alternatif risk yönetimi tekniklerini gözden geçirmek

3. En iyi risk yönetimi tekniğini seçmek

4. Seçilen bu tekniği uygulamak

5. Risk yönetiminin etkili olmasını sağlamak için seçilen tekniğin sonuçlarını izlemek

Tablo 1: Risk Yönetim Süreci (20).

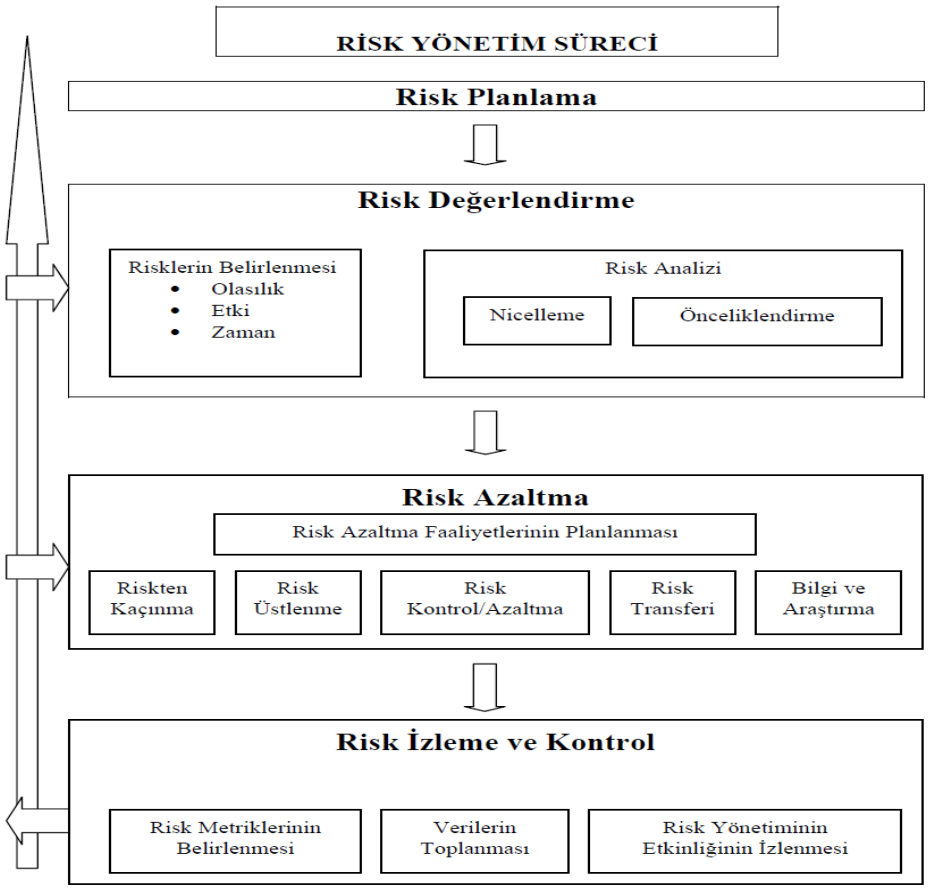

3.3.1. Risk Planlama Süreci

Planlama, yönetim sürecinin başlangıç noktasıdır. Başarmak için organizasyonların iyi bir planlamaya ihtiyaçları vardır. Organizasyon için çalışan kişilerin, ulaşacakları hedefleri, amaçları ve planları olmalıdır. Planlama, hedefleri belirleme ve bu hedeflere nasıl ulaşılacağına önceden karar verme sürecidir. Yöneticiler çalışanların işlerini programlar ve aynı zamanda bütçeyi geliştirirler. Planlama fonksiyonunu gerçekleştirmek, güçlü bir kavram ve karar verme yeteneği gerektirir (26).

Etkili bir risk yönetimi planı yapmak, bazı önemli kararları vermeyi gerektirir. Verilecek kararın ilki bir risk yönetimi planı tasarlamak ve uygulamaktır. Ahlaki ve yasal sorumluluklar altındaki potansiyel riskleri ihmal etmek mahsurlu olacaktır. Fakat var olan uygulanabilir konular risk yönetimi planı uygulanmadan önce belirtilmelidir. Eğer bir organizasyon planı uygulamaya karar verirse diğer birtakım kararlarda alınmalıdır (2).

Risk yönetimi planlama süreci, yapılan iş ile ilişkili riskleri belirlemeyi, risklerin olasılığını ve çeşitliliğini belirlemek için riskleri değerlendirmeyi, her bir risk ile başa çıkmak için uygun yöntemleri seçmeyi, transferi, dağıtmayı, azaltmayı, elde tutmayı ve bu planı uygulamaya koymak için uygun yönetimsel prosedürleri uygulamayı içerir (27).

3.3.2. Risk Değerlendirme Süreci

Risk değerlendirme süreci, risklerin olasılık ve sonuç kavramlarıyla belirlendiği ve analiz edildiği risklerin tanımlanması aşamasıdır. Bu aşama risk yönetiminin en zor ve en zaman alan aşamasıdır (25).

Risk değerlendirmesinin başlıca amacı, çalışanların sağlığını ve güvenliğini korumaktır. İşletmelerin çalışma koşullarındaki her türlü sağlık ve tehlikeyi azaltmak, bu etkileri en aza indirmektir. Ayrıca tüm süreçlerde, riskin büyüklüğünü tahmin etmek ve riske karşı tahammül edilip edilemeyeceğine karar vermektir. Yani işletmelerde olası meslek hastalığı ve kazaların farkına varılmasına yardımcı olmaktır. Bu sayede tespit edilen tehlikelerin ve meydana getirebileceği zararlar üzerinde daha etkili tedbirler alınması sağlanır. Dolayısıyla mevcut önleyici tedbirler ile seçilen çalışma şekli ve üretim yöntemleri, çalışanların sağlık ve güvenliği yönünden korunma düzeyini yükseltmeli ve işyerinin idari yapılanmasının her kademesinde uygulanmalıdır (2).

Risk değerlendirmesinin alışılagelmiş güvenlik çalışmalarına göre avantajları vardır. Derinlemesine ve sistemli bir değerlendirme, risklerin daha iyi anlaşılmasını sağlayarak, tehlikelerin azaltılmasına destek olur. Risk değerlendirmesinin genel amacı; sistemin olduğu gibi kabul edilebilir olup olmadığının, değişiklik gerekip gerekmediğinin tespiti için temel oluşturmaktır. İlave bir amaç da önemli ve daha önemsiz riskler arasında ayrım yapmaktır (28,29).

Risk değerlendirme basamağının hedefi, risk aralığını belirlemek ve tehditlerin etkisinin şiddeti yönünden ve ortaya çıkma olasılığının derecesi için bazı tahminler sağlamaktır (30).

3.3.2.1. Risk Belirleme Süreci

Risk belirleme, risklerin ve kaynaklarının problem haline gelmeden belirlenmesidir. Riskler belirlenmeden ve tanımlanmadan değerlendirilemez veya

yönetilemez. Risk belirleme; işletme faaliyetlerine etkide bulunabilecek riskleri belirlemek ve bunların karakteristik özelliklerini dokümante etmektir. Risk belirleme sürecinin amacı spor kulübünün ve takımının amaçlarını etkileyebilecek faktörlerin neler olabileceği ve bunların nasıl meydana gelebileceğini belirlemektir. Risklerin en önemli olanlarının belirlenmesi de son derece önemlidir (21,25).

Fıkırkoca (2003)'ya göre risklerin doğru ve ayrıntılı belirlenmesi aralarındaki etkileşimin net bir şekilde ortaya çıkartılması, riskleri doğurabilecek temel nedenlerin belirlenmesine,ortadan kaldırılmasına olanak sağlayacaktır.Risk belirlemede amaç risklerin probleme dönüşmeden önceden erken aşamalarda belirlenerek köklü çözümler bulunması, azaltma ve karar faaliyetlerine fırsat tanımaktır.Çünkü riskler problem haline geldikten sonra çözümlenmesi,köklü çözümler bulunması zaman,maliyet ve performans açısından daha büyük sıkıntılar içerecektir (20).

Potansiyel riskler aşağıdaki faaliyetlerle belirlenir (31,20).

• Program yönetim değerlendirmesi

• Dokümantasyonun gözden geçirilmesi

• Geçmiş programların ve verilerin değerlendirilmesi

• Beyin fırtınası

• Risk listeleri, dokümanları

• Çalışma grupları

• Anketler

• Görüşmeler

3.3.3. Risk Azaltma

Riskleri en erken aşamada problem haline dönüşmeden önlemek ve öncelikle riskin oluşma olasılığını en aza indirgemektir. Amaç herhangi bir kayıp durumunda kaynak ve faaliyetlerin bir anda etkilenmemesine yönelik düzenlemelerin yapılmasıdır (32). Riski azaltma stratejisi; riskin olasılığını veya etkisini en aza indirgeyerek, kuruluş açısından riski daha kabul edilebilir hale getirilebilmek için riskin boyutlarını küçültme durumudur (33). Risk azaltma sürecinde aşağıdaki temel faaliyetler yürütülür (20).

1. Risklere neden olabilecek temel nedenlerin belirlenmesi
2. Risklerin oluşma olasılığını ve sonuca etkisini en aza indirgeyecek önlemlerin planlanması
3. Riski en aza indirgeme faaliyetlerinin planlanması
4. Önlem planlarının hazırlanması
5. Risk azaltma planlarının hazırlanması
6. Risk azaltma planlarının uygulanması.

3.3.3.1. Riskten Kaçınmak

Riskten kaçınmak olasılık azaltmanın bir parçasıdır ve yüksek risk kaynaklarının kaldırılarak yerine daha az riskli olan çözümlerin getirilmesidir (34).Başarılı bir riskten kaçınma uygulaması belirli riskten kaynaklanan hasarı kesin olarak ortadan kaldırabilir. Spor yöneticisi ilk aşamada ciddi potansiyel risklerini meydana getiren faaliyetleri yapmaktan kaçınır (21).

3.3.3.2. Riskin Üstlenme

Risk üstlenme yaklaşımında birey riskin farkındadır ve riskin oluşması durumunda yaratacağı sonuçların kabul edilmesi kararı alınır. Bu yöntem düşük risk için daha uygundur. Bu riskler daha çok azaltılmadığında, kaçınılmadığında ya da transfer edilemediğinde meydana gelir. Bu durumda kulüp riskleri en iyi şekilde yönetmelidir (3).

3.3.3.3. Riskin Kontrol Edilmesi ve Azaltma

İlk olarak risk değerlendirmesi yapılmalı ve daha sonra risk kontrolü olarak tekniklerden yararlanılmalıdır. Amaç, duruma en uygun tekniği ve aracı seçmektir. Potansiyel risklere karşı gerçekleştirmeyi planladığınız tekniklere karar verirken alınmış olan önlemleri gözden geçirmelisiniz. İlk olarak bir organizasyon risk değerlendirme ya da denetlemeyi tam olarak yapıp, olası riskleri analiz etme fırsatı olduğunda, organizasyon riskleri kontrol etmek için daha iyi bir pozisyonda olacaktır. Risk kontrolü, değişik risk yönetim tekniklerinin yapılabilirliliğini gözden geçirmek ve seçmek, uygun olan bir tanesini uygulamaktır. Risk kontrolünü uygulamak, riski göz önünde bulundurarak bir önlem alıp almamaya bilinçli bir şekilde karar vermektir (2).

3.3.3.4. Riski Transfer Etme

Temelde risk kaynağını azaltmaktan çok riski bir diğer bölüme ya da kişiye aktarmaktır. Bir bakıma risk transferi, riskin paylaşılması demektir (2).

Risk transferi riskin paylaşılmasıdır ve maliyet hedeflerini etkileyebilir. Programın bir bölümündeki riskler diğer bölümlere ya da üçüncü şahıslara dağıtılır (18). Faaliyetler veya bulunduğu çevre ve koşullarından kaynaklanan

riskler diğer alanlara ya da üçüncü kişilere aktarılır. Risk transferi riskin paylaşılmasıdır ve maliyet hedeflerini etkileyebilir. Risk meydana geldiğinde riskin sorumluluğunu sonunda olası sonuçları üstlenecek kişilere, kontrat yaparak kişinin kendisine ya da sigorta aracılığıyla risk üçüncü kişilere transfer edilir (21).

3.3.3.5. Bilgi ve Araştırma

Bilgi ve araştırma, gerçek bir risk azaltma tekniği değildir, sunulan değerli bilgilerle diğer tekniklere kaynak sağlar. Daha etkin risk azaltma kararlarının verilebilmesi için konuya ilişkin daha fazla bilgiye gereksinim duyulduğunda araştırma, bilgi üretme, edinme kararı verilir (20).

Riskleri araştırmak amacıyla; her bir riskin (yüksek, orta, düşük) oluşma olasılığını, sonuçlarını azaltmaya yönelik en az masraflı seçenekleri belirlemek ve seçmek için detaylı risk hareket planları geliştirilmeli ve uygulanmalıdır (34).

3.3.4. Risk İzleme ve Kontrol Süreci

Risk izleme belirlenen hedefler üzerinde bilinen ve yeni oluşan risklerin değerlendirilmesini yapmak amacıyla periyodik olarak risk tanımlama ve analiz faaliyetlerinin sistematik olarak kontrol edilmesi sürecidir. Risk izleme sürecinde belirlenmiş eşik değere ulaşılma durumu değerlendirilir (21).

Kontrol; planlara karşı süreci değerlendirmek ve bilinçli olarak durdurmaktır. İzleme ve kontrolün amacı; kulüp yönetim süreçleriyle risk yönetimini bütünleştirmek ve daha iyi kulüp risk yönetimini ve devamlı gelişimini kolaylaştırmaktır. Böylece kuruluş için risklerin devamlı izlenmesi ve rapor edilmesi yeni risklerin bulunmasına ve yönetilmesini sağlar (34).

Risk izlemede esas zamanında, doğru ve geçerli risk bilgisinin açık ve anlaşılır şekilde olmasıdır. Risk planlama aşamasında nelerin takip edileceğini, hangi bilgilerin toplanacağını ve bunların nasıl rapor edileceği belirlenmelidir. İzleme ve kontrol basamağının çıktısı risk planı için düzeltmeler ve risk inceleme için yeni hareket konularının listesinin oluşturulmasıdır. Kontrolün bir sonucu olarak risk planını güncellemek gerekir. Risk planı riskleri izlemek için önemli bir araçtır. Riskleri sıralı olarak listeler ve ortak olan risk faaliyet planlarını açıklar. Yönetilmiş, kaçınılmış ya da artık ilgilendirmeyen ya da olmayan riskler risk planından çıkartılır (2).

Tablo 2: Örnek Risk Kayıt Defteri (34).

Plan Kısmı	Amaç
Geçmiş ve Hedefler	Planın amacını belirle ve hedefleri ifade et
Risk Yönetimi Sorumluluklar ve Görevler	Risk Yönetimiyle ilgili çalışan ve üyelerin görevleri ve rollerini tanımla
Risk yönetim Süreci	Spor kulübü içerisinde takip edilecek risk yönetim planını belirle. Genellikle bu basitçe yapılır fakat bu kısım ayrıca herhangi bir Spor Kulübü- belli değişikleri standart sürece tanımla
Spor Kulübünde Riski Yönetme - İzleme ve gözden geçirme - İletişim ve Danışma - Raporlama - Risk Kayıt Defteri - Detaylı İncelemeler	Zamanlama ve sorumlulukları içeren düzenli izleme ve gözden geçirme için sürçleri belirle Zamanlama, yapı ve sorumluluğu içeren daimi ve harici raporlama için süreçler belirlenir Risk defterinin yapısı ve yerini belirle ve risk kayıt defterinin tutulması ve muhafaza edilmesi için bir sorumlu belirle Risklerin detaylı incelenmesi hakkında bir yapı oluştur ve zamanlamayı belirle
Risk kayır defteri	Risk kayıt defteri Spor Kulübünün şuan ki risk listesini öncelik sırasıyla içerir. Bu planın dinamik bir kısmı olacaktır ve risk kaydına ilişkin olarak ya da ek olarak içerebilir.
Çalışma ve Yönetim Süreçleriyle bağlantılar	Risk yönetiminin diğer yönetim görevleri ve süreçleriyle nasıl birleştiğini belirlemek.

Risk kontrolü, işletme faaliyetinin akışı içerisinde risk olaylarına tepki vermek amacıyla yapılan uygulamaların risk yönetim planına uygunluğunun araştırılmasıdır. Risk kontrolü ile gerektiğinde düzeltici işlemler başlatılır ve risk planı güncelleştirilir (3).

3.3.5. Risk Derecelendirme Matrisi

Bir program için en kritik olan risklerin tanımlanması, önceliklendirilmesi ve etkilerinin yönetilmesine imkân sağlar. Risk matrisi programı risk azaltma yaklaşımını iyileştirirken risk derecelerinin kontrolünü otomatik hale getirir(21).

Tablo 3: Risk Matrisi Etki Derecelendirmesi (18).

Etki Kategorileri	Tanım
Kritik	Oluştuğunda program amaçlarının gerçekleşmesini engeller.
Ciddi	Oluştuğunda maliyet ve zaman açısından büyük sapmalara neden olur.
Orta	Oluştuğu takdirde maliyet ve zaman açısından büyük sapmalara neden olur. Ancak önemli hedefleri etkilemez.
Az	Maliyet ve zaman açısından büyük sapmalara neden olur.
Önemsiz	Oluştuğunda program üzerinde etkisi olmaz.

3.4. Sporda Risk Yönetimi

Risk yönetimi, bir riskin varlığı belirlendiğinde ne yapılması gerektiğine karar vermek için kullanılan bir süreçtir. Bir toplumun belirli bir risk veya risk grubuna karşı olan tolerans seviyesini belirlemeyi içerir (35).

Spengler ve arkadaşları (2006)'na göre risk yönetimi; spor ve eğlence programları ile ilgili sakatlanma ve ölüm olaylarını azaltma veya yok etme ve bu olaylar sonucundaki sorumlulukları ortadan kaldırmadır (9). Bucher ve Krotee

(2002) ise risk yönetimini; sadece üyeleri bireysel sakatlanmalardan koruyan değil, aynı zamanda organizasyonu da finansal kayıplardan dolayı uğrayacağı zararlardan koruyan sistematik bir süreç olarak tanımlamıştır (36).

Gaustad (1994) risk yönetimini bir örgütün insani, fiziksel ve finansal değerlerini korumak için yürütülen koordine edilmiş çaba olarak tanımlamaktadır (37). Sporda risk yönetimi; riskleri tanımlamak, spor kulüplerini ve organizasyonlarını korumak ve oluşan hasarı önlemek için program geliştirme ve bu programı uygulama sürecidir (38).

Risk yönetiminin amacı; spor organizasyonundaki bireyleri (antrenör, sporcu, seyirci vb.), spor organizasyonunun mülkünü (saha, bina, tesis vb.), spor organizasyonunun gelirini ve spor organizasyonunun ününü korumaktır (3,39,40).

Risk yönetimi son zamanlarda üç önemli sebepten dolayı spor işletmeciliğinin tamamlayıcı bir boyutu olmuştur:

1. Risk yönetimi, maliyeti elde tutmak ve ürün kalitesini daha iyi yönetmek için tutarlı bir yol sunar.
2. Sporla ilgili davalar giderek artmaktadır ve spor işletmeciliğine olan etkisi de artacaktır.
3. Sigorta kapsamları birçok spor işletmesi için koruyucu hale gelmiştir (39).

Risk yönetiminin etkili olabilmesi için birkaç adım gereklidir:

1. Tehlike ve tehditleri belirlemek
2. Bazı tehlikelerin aktiviteler üzerindeki etkilerini değerlendirmek
3. Riski ölçmek, ihtimalleri değerlendirmek ve öncelikler üzerinde karar vermek
4. Alternatif seçenekleri dikkate almak (30).

Kapsamlı bir risk yönetimi planı;

1. Yönetimsel konuları
2. Risklerin belirlenmesini
3. Belirlenen risklerin yönetimine olan yaklaşımları
4. Devamlı bir değerlendirme ve risk yönetimi uygulamalarının gözden geçirilmesini içermelidir (39).

3.5. Sporda Risk Faktörleri

3.5.1. İç Faktörler

3.5.1.1. Psikomotor Gelişim

Psikomotor gelişim, yaşam boyu devam eden 'motor' becerilerde ortaya çıkan davranışların kontrol altına alınması sürecidir. Söz konusu olan davranışlar; duyu organları, zihin ve kasların birlikte çalışması ile ortaya çıkar. Bir anlamda bu davranışların kontrol altına alınmasını sağlayan süreç, 'psikomotor gelişim'i ifade eder (41).

Ruhsal nedenler ile yapılan, motifleri ruhsal olan bütün hareket ve davranışlar, psikomotor kavramı içinde incelenirler. Bu hareket grubu içine bir müzik aleti çalmaktan, yürümeye, resim yapmaktan konuşmaya kadar, birbirleri ilgili ya da ilgisiz hareketler girer. Psikomotor hareketlerin bir kısmı, örneğin jestler ve mimikler, bilinçsiz olarak gerçekleşir. Bir kısmı ise bilinçli ve istemlidirler. Bir diğer kısmı ise başlangıçta bilinçli olarak kazanılır, daha sonra otomatikleşerek bilincin katılmasını gerektirmez. Örneğin araba kullanmaya başlayan bir sürücü adayı, başlangıçta vites değiştirirken bilinçli hareket eder; ustalaştıktan sonra ise hareketleri tamamen otomatikleşmiştir. Psikomotor hareketlerin spordaki önemi, iki özelliğinden kaynaklanır. Birincisi, insanların bir

kısmı bazı hareketler için doğuştan özel yeteneklere sahiptirler. Bazı insanlar, bir müzik aletini çalmayı, diğer insanlardan daha kolay öğrenir veya daha güzel resim yapabilirken bazı daha uzağa atlayabilirler ya da daha hızlı koşabilirler. Bu yeteneklerin önceden saptanabilmesi, gençleri belli mesleklere veya belli spor dallarına yöneltmede çok önemlidir. Psikomotor hareketlerin sporda önemli olan ikinci özelliği, bunların öğretebilmesi ve geliştirilebilmesidir. Burada elbette ki uygun yöntemlerin kullanılması çok önemlidir. Bir psikomotor hareketin ruhsal dayanağı ne kadar yüksekse onun sporcuya kazandırılması ve geliştirilmesi olasılığı o kadar fazladır. Örneğin bir futbolcuya uygun yere pas atmayı öğretmek, ona çalım atmayı öğretmekten daha kolaydır (42).

3.5.1.2. Fiziksel Uygunluk

Fiziksel uygunluk; aşırı yorgunluk olmaksızın kişinin kendini fiziksel, fizyolojik ve psikolojik olarak iyi hissetmesiyle birlikte günlük aktiviteleri sağlıklı ve uyanık bir şekilde yapabilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Yine fiziksel uygunluk, iyilik hali ve sağlıklı olmak için ana unsurdur (43). Batılılardan tarafından kullanılan "Physical Fitness" karşılığı olarak ülkemizde "fiziksel uygunluk" ve "kondisyon" kelimeleri kullanılmaktadır (44).

Fiziksel uygunluğu yeterli olmayan sporcuda erken ortaya çıkan yorgunluk nöro-muskuler koordinasyonu bozarak teknik kapasiteyi düşürmekte bu da arzulanan taktiğin uygulanmasını güçleştirmektedir (45).

3.5.1.2.1. Dayanıklılık

Organizmanın aerobik enerji üretimine dayalı olarak ortaya çıkan bir kondisyon özelliği olan dayanıklılık, sporcunun fiziki ve fizyolojik yorgunluğa karşı koyma gücü olarak tanımlanır (46).

Dayanıklılık sporcunun antrenman sürecinde yorgunluğun üstesinden gelmek için vereceği çabayla geliştirilir (47).

Dayanıklılığın istenen seviyeye ulaşabilmesi, uygulanacak değişik antrenman metot ve içeriklerinin iyi uygulanabilmesine bağlıdır (48). Sürekli koşu ve interval koşu antrenmanları, aerobik güç ve kapasitenin geliştirilmesinde kullanılan çok etkili metotlardır (49).Sürekli koşu metodunda, aerobik kapasitenin geliştirilmesi temel ilkedir. Yapılan çalışmalarda, çalışma süresi uzun ve yüklenme şiddeti az yoğunlukta uygulanırsa yağ metabolizmasının, bu durumun tersi çalışmalarda (süre kısa, yoğunluk fazla) glikojen metabolizmasının işlerliği geliştirilir (48,50). İnterval antrenman, birçok egzersiz serisinin belirli aralıklarla tekrar edilmesidir (51). İnterval antrenmanın özelliği, çalışma ve dinlenmenin ya da yüksek ve alçak yüklenmeli devrenin sistemli olarak değişimidir. İnterval dayanıklılık metodunun kalp büyümesi ve aynı zamanda karbonhidrat metabolizmasının, yani aerobik ve anaerobik kapasitenin düzeltilmesi açısından kullanılabileceği söylenebilir (48,50).

3.5.1.2.2. Kuvvet

Kuvvet sporda verimi belirleyen motorsal kabiliyetlerden birisidir. Genel olarak ‘bir dirence karşı koyabilme yeteneği ya da bir direnç karşısında belirli bir ölçüde dayanabilme kabiliyeti’ olarak tanımlanabilir. Takım sporlarında başarı için önemli bir faktördür. Müsabakalarda özellikle kas dayanıklılığı için kullanılır (52,53,54).

Bütün spor dallarında kuvvetin başarıya etkisi herkes tarafından kabul edilmektedir. Özellikle sıklet sporlarında kuvvetin niteliği ve niceliği daha da

önem kazanmaktadır. Günümüzde kuvvet ve kuvvetli sporcu, sporcuların vücut yapıları ile birlikte, vücut ağırlıkları başına ürettikleri kuvvetleri ile orantı kurularak değerlendirilmektedir (55,56,57).

Günümüzde kuvvetli sporcu denildiğinde, sporcunun statik kuvveti, temel kuvveti, konsantrik kuvveti, eksantrik kuvveti, hız kuvveti, salt (mutlak) kuvveti, kuvvet limiti, rölatif kuvveti, başlama kuvveti, kuvvette devamlılığı, ani hareket kuvveti, dinamik izometrik kuvveti, özel kuvveti, fonksiyonel kuvveti olan ve bu kuvvetleri spor branşının istediği yönde en iyi geliştiren ve yarışmalarda en iyi kullanan sporcu akla gelmektedir. Spor branşında uygulanan hareket becerileri ve teknikler için vücut bölümlerinin de gerekli kas kuvvetine sahip olması gerekmektedir (58).

3.5.1.2.3. Sürat

Bompa (1998)'e göre; çok çabuk olarak hareket etme veya taşınma yeteneğidir (59). Sürat doğuştan var olan genetik bir yetenektir. Fakat buna rağmen antrenmanlarla ve özel alışmalarla sürat özellikleri geliştirilebilmektedir. Hızdaki verim artışı, iyi bir antrenman planlaması yanında kas liflerinin özelliklerine (aktin-miyozin oranına), hareketleri düzenleyen sinir sistemi ile kasların işbirliğine, esneklik ve kuvvet özelliklerine bağlıdır. Burada sürat doğuştan gelen bir özellik olmakla birlikte sistemli bir alışma ile % 10–15 oranında geliştirilebileceği öne sürülmektedir (60).

Sürati etkileyen faktörler; fizyolojik faktörler, antropometrik faktörler, motorik faktörler, dış faktörler, sinirsel-psikolojik faktörler, yorgunluk, dinlenme, beslenme, sağlık ve sakatlıklar, oksijen kapasitesi, kasların yüzeysel alanları,

metabolik özellikleri, nabız ve kan dolaşımı, nöromüsküler fonksiyonlar, koordinasyon, cinsiyet hormonları, kasların esnekliği, kas tipleri, kas fonksiyonları, kasların uzunluğu ve çapları, laktik asit düzeyi, hücresel faktörler, enerji sistemleri, kardio-respiratör fonksiyonlar, aerobik-anaerobik güç, eritrosit ve hemoglobin konsantrasyonu, kan basıncı, genetik faktörler, bağ ve kirişlerin yapıları, yavaş (ST) ve hızlı kasılan (FT) lif oranı, vücut yağ yüzdesi olarak sıralanmıştır (61).

3.5.1.2.4. Sportif Beceri

Beceri, her hareketin birbirini doğru olarak takip eder şekilde ve zamanda, istenilen kuvvette meydana gelmesi olayıdır (62).

Daha iyi teknik becerilere sahip sporcular daha az yaralanmalara maruz kalmaktadır. Bu oyuncular daha az düşmekte ya da topu daha iyi kontrol edebildiklerinden rakip oyuncularla çarpışmadan pas kullanmaktadırlar böylece kontakt yaralanmalara daha az maruz kalmaktadırlar (63).

3.5.1.2.5. Koordinasyon

Koordinasyon, iskelet kasının belli bir amaca yönelik bir hareketin gerçekleştirilmesi sırasında merkezi sinir sistemi ile ahenkli iş birliğidir. Koordinasyon mükemmelliğini sağlayan faktör, bu hareketin akışı ile ilgi fiziki yasalar, hareketi gerçekleştiren agonist ve antogonist kasların antrenmanlılık derecesi ve kulakta bulunan denge oranının uyum düzeyidir (48). Dolayısıyla bir sportif aktivite sırasında gereken çeşitli ve bir seri hareketin hızlı, akıcı ve uyumlu bir şekilde yapılması o harekete katılacak tüm vücut organlarının zamanlaması, ortaya konulacak performansın iyiliğini etkileyen bir faktördür. Bu noktada

koordinasyon bozukluğu veya yetersizlik gerek sergilenecek performansın düşmesine, gerekse hareketin amacından sapması sonucu ortaya yaralanma riski doğuracak bir hareket çıkmasına neden olabilir (64).

3.5.1.3. Fiziksel Yapı

Sporcuların fiziksel özellikleri, başarının elde edilmesinde önemli kriterlerden biridir (65). Elit düzeyde sportif performans, iyi kondisyonel durumun yanında teknik ve taktik beceri ve kişisel yeteneklerinde olmasını gerektirir. Fiziksel açıdan uygun bir hentbolcunun uzun boylu, gelişmiş kas yapılı, deneyimli, oyun kurallarına uyan, maçlarda asgari hata ile oynayabilme özelliklerine sahip olması gerekmektedir (66).

Sporcunun sahip olduğu fiziksel özellikler, onun yapacağı spor dalında, o spor dalının gereksinim duyduğu fiziksel özelliklere göre bazen avantaj, bazen de dezavantaj sağlayabilir.

3.5.1.3.1. Cinsiyet

Bilindiği gibi tüm sportif yarışmalar kadın ve erkekler için ayrı ayrı düzenlenmektedir. Kadın ve erkeğin birbiri ile yarışmıyor veya karşılaşmıyor olmasının en büyük sebebi cinsiyetin sportif performansın iki ana bileşeni olan psişik ve fiziksel performans üzerine olan etkisinin bilinmesindendir (67).

Özellikle fiziksel olarak vücut kompozisyonundan, kas kitlesine, hormonal düzen ve seyirden (68) branş seçimi, mevki seçimi ve performans üzerine etkisi olduğunu bildiğimiz somatotipin, kadın ve erkekte farklı olduğu da bilinmektedir (69).

Vücut yağ oranı erkeklerde, kadınlardan daha düşüktür. Oksijen kullanma kapasitesi kadınlarda erkeklerden daha düşüktür. Kadınlarda eklem ve bağı yapıları daha incedir. Bu incelik esneklik özelliğinin kadınlarda, erkeklerden daha fazla olmasını getirir. Kadınlar erkeklerden daha az terleyerek, daha az su kaybına uğramaktadır. Genellikle kadınlar kendi fizyolojik sınırlarını erkeklerin yaptığı gibi sonuna kadar zorlamazlar. Yani psikolojik sınır (insanın yapabileceğini hissettiği) ile fizyolojik sınır (insanın fiziksel ve fizyolojik olarak en üst düzeyi) arasındaki uçurum veya fark kadınlarda erkeklerden daha büyüktür. Yapılan araştırmalarda kadınlarda spor yaralanmaları ve oranları erkeklere oranla daha düşük görülmektedir. Dolayısıyla cinsiyet sakatlanma riski açısından kadınlar lehine görülmektedir. İşte bu nedenlerden ötürü, kadınlar spor alanlarında erkeklerden daha az risk alırlar (70).

3.5.1.3.2. Yaş

Genellikle erişkinlik dönemine kadar yaş ile fiziksel ve psişik gelişim ilişki halindedir ve performansa etkisi çok büyüktür. Bu nedenledir ki, genç erişkinlik dönemine kadar yarışmalar yaş grupları halinde gerçekleştirilir. 12-15 yaş arası çocuklarda yapılan mekik koşusu testi sonuçlarına göre çocuklarda aerobik kapasite yaşla ciddi değişiklikler göstermektedir (71).

Kuvvet ve dayanıklılıkta meydana gelen değişiklikler dışında, motor becerinin de yaşla değişiklik gösterdiği bilinmektedir. Erken puberte döneminde her yıl anlamlı motor beceri değişiklikleri olduğu, geç puberte döneminde değişimin yavaşladığı ve 16-17 yaşla birlikte motor becerinin kararlı bir yapı aldığı bilinmektedir (72).

Belli spor dallarında ancak belli yaş gruplarında yüksek performans göstermek mümkündür. Örneğin, 30 yaşın üzerinde elit jimnastikçi görmek mümkün değilken, 30 yaş ve üzeri elit maratoncu ve bisikletçilere rastlama ihtimali çok daha fazladır. Bunun önemli sebeplerinden bazıları, 30'lu yaşlarla birlikte sempatik tonusun azalması, laktik asit eşiğinin ve toleransının yükselmesi olarak gösterilmektedir (73,74).

Yapılan çalışmalar göstermiştir ki, yaşla birlikte bazı atletik özelliklerde gerilemeler meydana gelmektedir. Örneğin, sprinterlerde yaşla sürat, reaksiyon zamanı düşerken yere temas süresi uzamakta, bu da koşu süresini direkt olarak olumsuz olarak etkilemektedir (75).

Elit futbolcularda yapılan isokinetik diz ekstensiyon/fleksiyon kuvvet testi sonuçları ve kürekçilerde yapılan spesifik test sonuçları, yaş ilerledikçe hem kuvvet hem de dayanıklılıkla ilgili performans değerlerinin düştüğünü göstermektedir. Kuvvetteki düşüş dayanıklılığa göre daha hızlı ve daha büyük olmaktadır (76).

Orchard (2001) baldır ve kasıklarda meydana gelen sakatlanmaların yaşı ilerlemiş futbolcularda daha çok göründüğünü, bununda sebebini yaşla beraber bu kaslara ileti gönderen sinirlerin geçtiği L5 ve S1 omurlarında meydana gelen omur dejenerasyonun çok daha fazla olması olarak göstermiştir (77).

Kırklı yaşlardan sonra meydana gelen geri dönüşümsüz koroner ve kardiovasküler değişiklikler bu yaşlardan sonra sporcuların yaş grupları halinde veteran adı altında yarışmacı olmasına neden olmaktadır (75) Dolayısıyla sporcunun yaşı, yaptığı spor branşına göre zaman zaman olumlu, zaman zamansa olumsuz riskler taşır.

3.5.1.3.3. Boy

Büyüme ve gelişme çağındaki bir kişinin kemiklerinin uzama bölgeleri (epifiz bölgeleri) daha tam olarak kemikleşmediği için kişinin büyümesi, uzaması devam eder. Bu yaşlarda yapılan halter ve bilinçsiz ağırlık çalışmaları büyüme noktalarına darbe etkisi yapar ve büyümenin, uzamanın oluşmasını durdurur. Bu tehlike büyüme bölgelerine gelen direkt darbeler içinde geçerlidir. Judo, karate, gibi kontak sporları, futbol gibi dize bol darbe alan sporlar hep büyüme yaşındaki bir sporcu için büyümesini, uzamasını engelleyen riskler taşır (78).

Boy sporcular için yaptığı spor dalına göre zaman zaman avantaj, zaman zaman da dezavantaj yaratabilir. Kısa boy halter, ata binme gibi spor dallarında avantaj sağlar. Boy uzunluğu hentbolda hücum ve savunma temel teknik ve taktik davranışlarda önemli bir özelliktir (79).

3.5.1.3.4. Ağırlık

Vücut ağırlığı değişik egzersizlerle vücudun enerji harcamasını etkileyen önemli bir faktördür. Vücut ağırlığı normalin üzerine çıkmış olan sporcu ile kilosu uygun bir sporcu arasındaki müsabakada ağır olanın aynı eforu göstermek için, ağırlığı ile ilgili olarak, daha çok kaloriye ihtiyaç duyacağı ve zorlanacağı açıktır. Bu bakımdan her sporcu en uygun vücut ağırlığını kazanmaya ve bunu da korumaya alışmak zorundadır (80).

Voleybol branşında oyuna özgü becerileri yerine getirebilmek için anatomik olarak uzun ve ince yapılı olmak gerekmektedir. Hentbolde de uzun boylu ve ağır yapılı olmak avantajlıdır (81).

3.5.1.3.5. Eklem Stabilitesi

Sportif yaralanmalara yol açan önemli faktörlerden biri de eklemlerin stabilitesini (sabitliğini) yitirmiş olması yani instabil olmasıdır. Bu temelde eklemlerin çevresindeki kasların yeterli kuvvete sahip olmamasından kaynaklanır. Sonuçta instabil eklemler çevrelerindeki tendon veya ligamentlerin yaralanma risklerini arttırır. Stabil olmayan eklem çevresindeki kasların kuvveti arttırılarak, instabilite kompanze edilir ve böylece tendon ve ligamentlerin yaralanma risklerini artırır. Stabil olmayan eklem çevresindeki kasların kuvveti arttırılarak, instabilite kompanze edilir ve böylece tendon ve ligamentlerin sakatlanma riski azaltılır. Sonuç olarak diyebiliriz ki, eklemlerin yeterli stabiliteye sahip olmaması, o eklemin ortaya koyacağı performansı düşüreceği gibi yaralanma riskini de artırmaktadır (82).

3.5.1.3.6. Vücut Yağ Yüzdesi

Vücudun yağsız vücut kitlesi ile kuvvet ve dayanıklılık arasında büyük bir ilişki vardır. Erkek ve kadın arasında hatta bireyler arasında mukavemet sporlarında performans farklılıkları vücut yağ oranının ve yağsız vücut kitlesinin farklı oluşuna bağlıdır. Yağ kitlesinin farklılığı uzun mesafe yarışları gibi vücut kitlesini uzun süre taşınması gereken sporda vücut ağırlığını arttırarak performansı düşürür. Kadınlarda erkeklere oranla yağ dokusu iki kat daha fazladır. Örneğin; erkekte % 10-15, aynı yaşlardaki kadında %25 kadardır. Kadınların sporda erkeklere oranla başarısız olmasının nedenlerinden birisi de vücut yağ oranlarıdır. Yağ aktif olmayan ve dezavantaj doğuran bir kitledir (83).

3.5.1.3.7. Önceki Sakatlanmalar ve Hastalıklar

Birçok çalışma da geçmiş sakatlıkların yaygın risk faktörü olduğu belirtilmiştir (84). Tüm kas sakatlıklarının % 29-46'sı arasında tekrar eden sakatlık olduğu, bunların %12-43'ü alt bacak kaslarında meydana gelen sakatlıklar ve %31-50'sinin kasık sakatlıkları olduğu tespit edilmiştir. Benzer bir şekilde bağ dokusu sakatlıklarının %32-58'nin tekrarlanan sakatlık ve bunların da % 9-69' u ayak bileğindeki bağ dokusu sakatlıkları ve % 30-40'ı diz bölgesindeki bağ dokusu sakatlıkları oluşturur (85,86). Daha önceki profesyonel oyuncuların neredeyse yarısı sakatlık nedeniyle futbolu bıraktıklarını bildirmişlerdir. Ayrıca hafif sakatlıkların tekrarı sonucu kronik hale gelmiş sakatlıklardan dolayı oyuncuların önemli bir kısmının futbolu bırakmak zorunda kaldığı belirlenmiştir (87).

3.5.1.3.8. Kas Gerginliği ve Sıklılığı

Fiziksel aktivitenin içinde kas belirli bir elastikiyette olmalıdır. Eğer bu elastikiyete sahip değil ve sertleşmiş ise bir risk oluşturur. Belirli kasların sertliği halinde spor dallarına göre değişen yaralanmalar ortaya çıkar. Örneğin, hamstring grubunun sertliğinde tendinit ve patellofemoral sorunlar; triceps surae'de aşil tendiniti(kasları kemiklere bağlayan tendonların, iltihaplanması); iliotibial bant sertliğinde ise iliotibial bant sürünme sendromu gelişebilir. İşte, bu kasların sertliği hem yaralanma riskini arttırır, hem de eklem hareket açısını belirleyen öğelerden birisi olan elastikiyet kaybolduğundan ortaya konan performans düşer (70).

3.5.1.3.9. Alt Ekstremitenin Zayıflığı

Alt ekstremite kompleksi içerisinde bağlar, kemikler, kıkırdak yapılar, amortisör elemanlar (menisküslerbursalar), kas ve tendonlar bulunmaktadır. Günlük yaşamsal aktiviteler ve sportif faaliyetler sırasında, alt ekstremite kompleksi fizyolojik ve biyomekanik sınırlar içerisinde pek çok yüklenmeyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu yüklenmelerin fizyolojik ve biyomekanik sınırları aştığı ve alt ekstremite kompleksinin buna uyum sağlayamadığı koşullarda spor yaralanmaları olmaktadır (88).

3.5.1.3.10. Alt Esktremitenin Eşitsizliği

İki bacak uzunluğu arasında 20 mm'den daha fazla bir fark olması önemli bir biyomekanik bozukluğu beraberinde getirir. Bu farklılık tüm alt esktremitede bir risk doğurur. Kalça rotatör ve addüktör kaslarının fonksiyon görmesi güçleşir. Bu da beraberinde gerek performans düşüklüğünü, gerekse yaralanma riskini getirir (70).

3.5.1.3.11. Aşırı Kullanma (Overuse)

Her türlü sportif aktivasyonda, organizmada mikrotravmalara bağlı küçük yaralanmalar oluşmaktadır. Sporcunun yeni bir yükleme ile hedef performansa ulaşabilmesi için bu yaralanmaların bir sonraki antrenmana kadar iyileşmiş olması gerekmektedir. Eğer yenilenme (tamir), küçük yaralanmaların oluşma hızından daha yavaşsa, sporcu bir süre sonra aşırı kullanım yaralanmaları ile karşı karşıya kalabilmektedir (89). Aşırı kullanım yaralanmaları sportif sakatlıkların önemli bir

kısmını oluşturur. Kronik seyirli bu tip sakatlıklar, sporcunun performansında ciddi düşüşlerle kendini göstermektedir. Bu yüzden vücudun yaralanmalar karşısındaki tamir kapasitesi sportif performans açısından çok önemlidir. Yapılan bilimsel çalışmalarda, iyileşme sürecinde genetik alt yapının çok önemli olduğu gerçeğiyle birlikte birçok faktörün rol oynadığı ve süreç boyunca karmaşık bir mekanizmanın hüküm sürdüğü gösterilmiştir (90).

3.5.1.3.12. Az Kullanma

Spor yaralanmalarına yol açıcı ve performansı düşürücü etkenlerden biri de az kullanımdır. Yapılan spor dalında vücudun bazı bölümlerinin veya taraflarının (sol el/sol ayak) az kullanılması, sporcuların ve bazı çalıştırıcıların o bölgeleri veya tarafları yeterli oranda hazırlanmamasını getirir. Örneğin futbolda vücudun üst tarafı, göğüs, kafa gibi bölgeler, sağ ayağını kullanılan bir futbolcu için sol ayağı. Sağ elini kullanan bir basketbolcu, voleybolcu veya hentbolcu için sol eli, zayıf bölgeleri ve taraflarıdır. Yarışma veya antrenman sırasında bu az kullanılan bölge veya taraf yarışma veya antrenman sırasında kullanılma zorunda kalırsa, yeterli hazırlığı olmadığından hem sporcunun performansını düşürür, hem de yaralanma riski doğurur (82).

3.5.1.3.13. Fiziksel Kusur

Sporcunun fiziksel yapısındaki bazı kusurlar onun çeşitli riskler altında olmasını getirir. Postüründeki bozukluklar, kas yapısındaki ve kemik yapısındaki bazı olumsuzluklar onun performansını etkileyebileceği gibi, yaralanma riskini de arttırır (78).

3.5.1.4. Psikolojik Faktörler

Psikolojik faktörler; performans üzerine etki eden faktörlerin farklılığı ve sayılarının çokluğu hem sportif performansın bileşenlerinin objektif tespit edilmesini, hem de performans parametrelerinin artırılmasını zor ve karmaşık hale getirmektedir. Zaman içinde sahada veya laboratuvarda yapılan aerobik dayanıklılık ölçüm sonuçları (74), kuvvet ölçüm sonuçları (91), gibi değerler ile yarışmadaki (karşılaşmadaki) sportif performans sonuçları birbiri ile uyum içinde olmayabilir. Ölçüm ve değerlendirme genel anlamda yapıldığı andaki sonuçları verirken, yarışma (karşılaşma) stresi, motivasyonu ve atmosferi organik psişik birçok faktör üzerinden sportif performansı etkileyerek bizi farklı sonuçlarla karşı karşıya bırakabileceği gerçeği göz ardı edilmemelidir (67).

3.5.1.4.1. Kişilik

İnsanın doğuştan getirdiği ve sonradan kazandığı bedeni, ruhi ve sosyal bütün özelliklerin, birbirine etki ederek meydana getirdiği ahenkli bir bütündür (92). Bir başka tanıma göre bireyin fiziksel ve sosyal çevre ile kişisel etkileşme tarzını tanımlayan ayırt edici ve karakteristik düşünce, duygu ve davranış örüntülerini tanımlar (93). Kişiliği belirleyen kriterler vardır. Bunlar; ferdin beden özellikleri, zekâ durumu, yetenekleri, mizacı, karakteri, sosyal özellikleri ve geliştirdiği "benlik" kavramı, insanın kişiliğini oluşturur (94).

Kişilik yavaş oluşan, aniden değişmeyen bir davranışsal özellikler bütünüdür. Kişiliğin yavaş da olsa değişebilmesi davranışlara bağlıdır. Çünkü kişilik davranışları etkiler ve onlarında zaman içinde değişmesine neden olur. Yani kişilik, kendi yapısındaki özellikleri ve değişiklikleri ile kişinin

davranışlarına yansır. Bu sebeple davranış ve kişilik birbirinden bağımsız olarak düşünülemez aralarında bir bütünlük vardır (95).

3.5.1.4.2. Motivasyon

Motivasyon insanların başarılı olmalarına, kişisel tatmine ulaşmalarına yardımcı olmaktır (96). Kişinin içinde yaşadığı biyolojik ve sosyal ortamda varlığını sürdürmeye yönelik davranışların kökeni motivasyonun kaynaklarını oluşturur. Motivasyon (güdüleme); biyolojik ve sosyal motivasyon olarak ikiye ayrılır. Sporda; fiziksel gelişmeye dönük antrenman programları biyolojik bir motivasyondur. Sosyal motivasyon ise sporcunun ekonomik kazanç ve statü kazanma isteğiyle örtüşmüştür. Sporda sakatlanmalar; motivasyonun yetersiz ya da aşırı olmasına bağlı olabilir. Motivasyon eksikliğinde; sporcunun gevşek, isteksiz, vurdumduymaz hali gözlenir. Buna ‘’start tembelliği’’ de denir. Korunma güdüleri de uyuşmuş gibidir. Aşırı motivasyon ise ‘’start telaşı’’ olarak tanımlanır. Beklenenin ötesinde uyarılan sporcu bir gladyatör havasındadır. Risklere aldırmaz görünür. Rakibini ya da kendisini sakatlayabilir (97).

3.5.1.4.3. Benlik

Benlik kavramı, bireyin zihinsel ve fiziksel özelliklerinin toplamı ve sahip olduğu bütün bu özelliklerine ilişkin kendini değerlendirmesi olarak tanımlanabilir (98).

Kişinin kendini nasıl görüp, nasıl değer biçtiğini anlatır. Bu değerlendirme gerçeklere uymayabilir. Kişi kimi alanda kendini yüceltip kimi alanda küçültebilir. İnsanlar genellikle kendilerini olduklarından güçlü, daha zeki, daha yetenekli ve daha erdemli görme eğilimindedirler. Olumsuz yönlerini görmemeyi,

olumlu yönlerini de abartıp öne çıkarmayı yeğlerler. İnsanlar çoğu zaman kendi benlik kavramlarını bozacak olumsuz niteliklerini görmezden gelir, önemsemez veya çarpıtırlar (99).

3.5.1.4.4. Algı

İnsanın çevresinden ve içinden gelen uyarıcıların farkında olması, bunları adlandırması ve yorumlaması sürecine "algı" denir. Algılama, duyusal bilgiyi nesnelerin algılanmasıyla nasıl bütünleştirdiğimizi ve bu algıları yaşarken nasıl kullandığımızı irdeler (93).

Algılamada duyu organları aracılığı ile beyne iletilen uyarımlar kümelenip yorumlanır. Aslında algılama, duyumların çeşitli bakımlardan örgütlenip bir anlam kazanmasıdır. Bu yüzden aynı uyarıcılar başka kişiler tarafından başka şekillerde yorumlanabileceği gibi; aynı kişi, aynı uyarıcıları değişik bakış açısına göre değişik şekillerde anlamlandırabilir (100).

Sporda bir hareketle ilgili beceri öğrenilirken iç algı, beceri düzeyi yükseldikçe hareketlerin sevk ve idaresi de gittikçe artan bir şekilde dış algının yerini alır ve onu arka plana iter. Yaptığı hareketin ne ölçüde doğru olduğunu öğrenenin kendisi daha iyi algılar. Dışarıdan algılayan antrenör veya beden eğitimi öğretmeninin tavsiyeleri gittikçe önemini kaybeder. Birçok hareket şemasının ya da pozisyonun hemen tanınması, yön değişmesi, atlama, atma, birden durma, oyun alanının pozisyonu gibi birçok etkene bağlıdır. Bu algılar yarışma sporlarında çok önemlidir. Çeşitli toplarla birçok deneyimi olan ve aynı şekilde çeşitli insan hareketleri ve pozisyonları şemasına aşina olan bir kimsenin kafasında bir çeşit bellek bankasına dönüşür. Böylece uyarımların düzenlenmesi

ve yorumlanması son derece çabuk olur ve bunların tanınması, aynı anda denecek kadar bir hızlılık kazanır (101).

3.5.1.4.5. Konsantrasyon

Konsantrasyon tüm sporların iyi performans için ön koşul olarak farkında olması, anlaması gereken bir durumdur. Yarışmanın akışıyla anlık olarak yönelimini değiştirebilen, irade gücüyle yapılabilen, yoğunlaşma, dikkatli olma anlamını taşır (102,103).

Konsantrasyon doğru şeye, doğru yolla doğru zamanda odaklanmayı sağlar (104). Amerikalı spor psikologu Weinberg konsantrasyonu sporcunun yarışmada olaylara kendini verebilme ve bunu maç boyunca sürdürebilme yeteneği şeklinde tanımlar (105).

Sporcuya hem kendi iç koşulları hem de onu saran çevreden gelen milyonlarca uyaran vardır. Örneğin bir sporcu kas gerginliği, vücut kompozisyonu, yorgunluk güçlü hissetme, acı ve rahatlık gibi birçok uyarıyı kendi iç koşullarından alırken, takım arkadaşlarının bağırması, saha içindeki pozisyonları, seyircilerin gürültüsü, rakibin durumu, hava ve zemin gibi dış koşulların uyarı bombardımanı altındadır (106).

Sporcu bu iç ve dış uyaran bombardımanı altında ancak sınırlı sayıda uyaranı ayırt edebilir. Bu bağlamda sporcu kendi amaçları ve performansıyla ilgili olan uyaranlara konsantre olma becerisi gösterdiğinde başarılı sonuçlar alması da kolaylaşır (107).

3.5.1.4.6. Rekabet ve Hırs

Sporcu yarışmalar sırasında başarılı olabilmek için rakibiyle rekabet içindedir. Aslında sporcu her yarışmada aynı zamanda kendisiyle ve çevresiyle yarışır. Rekabet ayrıca verilen durumların üstesinden gelebilme merakı olarak da ortaya çıkar. Rekabet, organizmanın uyarıcılarını maksimum kapasite ile çalışması için çoğunlukla en üst düzeye yükseltirken, yarış ortamı da sporcuların önceden var olan yüzeye çıkmamış rekabet duygularını kamçılar. Sporcu yarışa sadece fiziksel kapasite ile değil, duygu ve düşüncelerini içeren psikolojik durumlarıyla da katılırlar (108).

Rekabetin bir yandan kuvvetli bir güdülenim aracı olduğu, birçok yarışmalar için optimal düzeyde göstermelerini sağladığı belirtilirken, diğer yandan da aynı yarış ortamının düşük ve yüksek kaygılı sporcuları rekabeti ne pahasına olursa olsun kazanmak noktasında yaşarlar. Bu durumda hırsla hareket ederler. Hırs duygusu sporcunun kendisine ya da çevresine zarar verecek şekilde davranmasına yol açtığından istenmemektedir. Ancak mücadeleci ve azimli olma yerine hırslı olma antrenörlerce yanlış olarak sıkça kullanılmaktadır (64).

Hırslı oynamak üzere talimat sporcular tehlikeyi göze alırlar, koordinasyonu bozuk davranışlar, çarpışmalar, faullü hareketler artar. Yaralanmalar ortaya çıkabilir ve performans riske girebilir. Kondisyon yeteneklerinin düşüklüğü, vücut ölçülerinin yapılan spor türüne uygun olmaması veya antrenmansızlık gibi sebeplerden dolayı, sporcunun başarı ihtimalinin başından beri düşük olduğu durumlarda, rekabetten kaçınmak gerekir. Rekabet güdüsü bilinçli bir sevk ve idareye ihtiyaç gösterir. Aksi taktirde algı

bozuklukları, hatalı ve yanlış davranışlar, koordinasyonu bozukluğu sonucu istenen performansa ulaşmak güçleşir (109).

3.5.1.4.7. Riski Göze Alma

Bazı sporcular çoğu zaman tehlikeyi göze alan davranışlarda bulunurlar. Genelde bu davranışlar seyirciyi coşturur ve medyada geniş yer alır. Bir eylem, amaçlanan bir hedefin bulunması, fakat aynı zamanda mevcut araç ve imkânların bu hedefe ulaşmak için yeterli olup olmadığı konusunun belirli olup olmaması halinde riskli olarak değerlendirilir. Sporcuların bazılarında kişilik özelliği olarak tehlikeyi göze alma eğilimi bulunabilir. Ama bunun dışında spor ortamında riski göze almaya yol açan birçok sebep bulunur (64).

Sporcular başarısız olmama ve kendisine gösterilen ilgiyi devam ettirme gayreti sonucunda, mevcut yeteneklerine uygun düşmeyen aşırı riskli eylemlerde bulunabilirler. Antrenörün gözüne girme isteği, seyirciye hoş görünme, riskli davranışlarda bulunan bazı sporculara özenme, aşırı motivasyon, rakibe duyulan öfke veya yenilgiyi kabullenmeme sporcunun riski göze alma davranışına yol açan diğer nedenlerdir. Riskli davranışlar aslında nadiren olumlu sonuçlar getirir. Genellikle performansı olumsuz yönde etkiler ve yaralanmalara yol açabilir. Antrenörler sporcuların uzun ve sağlıklı bir spor yaşamı için, riskli hareketleri özendirecek söylem ve davranışlardan kaçınmalıdırlar (108).

3.5.1.4.8. Saldırganlık

Saldırganlık, canlı bir varlığa zarar verme veya incitme amacıyla yöneltilen, canlının da böyle bir işlemden kaçındığı davranış şeklidir (110).

Davranışın mutlaka fiziksel olması zorunlu değildir. Sözel veya psikolojik olarak ta zarar verme amacı güden her davranış saldırganlık olarak nitelendirilir (111).

Saldırganlığın ne olduğu ve nasıl ortaya çıktığı konusunda araştırmalar yapan bilim adamları en çok iki nokta üzerinde durmaktadır: ”Saldırganlık doğuştan mı gelmektedir; yoksa sonradan mı edinilmektedir? Freud’a göre saldırganlık doğuştan gelirken bazı psikologlara göre de bir takım yaşantılardan sonra öğrendiği olumsuz bir edinimdir. Her iki teoride günümüzde tartışılmakta ve gelecekte de tartışılmaya devam edilecektir. Saldırganlığı etkileyen faktörleri aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz:

1. Yüksek düzeyde zarar verme niyeti
2. Sık ve açık tehditlerde bulunma
3. Şiddet araçlarına kolaylıkla ulaşabilme
4. Kontrolü yitirmeye dair önceki yaşamından sağlanan bilgi
5. Kendisini kurban olarak görme
6. Otoriteye küsme
7. Daha önceden şiddet eylemlerinde bulunmuş olma
8. Beklentilerin gerçekleşmemesi
9. Eğitim düzeyinin düşüklüğü
10. Arkadaş grubu
11. Hedeflerin büyüklüğü
12. Ödüllerin büyüklüğü
13. Hayal kırıklığı
14. Aşırı yüklenme
15. Aşırı ilgisizlik

16. Hırs (112).

3.5.1.4.9. Kaygı

Kaygı farklı olarak uyarılmışlık, endişe ve gerginlik olarak adlandırılmaktadır (113). Kaygı, güdüsel sonuçların korku benzeri ve korkuyla bağıntısı olan bir durumdur. Kaygı nedenlerinden biri de, korkutucu bir uyarıyla ilgili bilinçaltı anıdır. Korkunun koşullandığı durumla her karşılaşmamızda, nedenini bilemediğimiz huzursuzluk verici bir kaygı duyarız (114).

Durumluluk kaygı; "çevresel koşullara bağlı bir stresten dolayı ortaya çıkan ya da tehdit durumlarında, bireyin gösterdiği kompleks heyecansal reaksiyonların ifadesidir" şeklinde tanımlanmaktadır. Süreklilik kaygı ise; "Çevresel koşullardan bağımsız olarak bireyin huzursuzluk, endişe duyma ve karamsar olma, stres altında aşırı duyarlılık gösterme ve yoğun heyecansal reaksiyonlarda bulunma eğilimidir" olarak tanımlanmaktadır (115). Çoğu kez sportif yarışmalar içindeki birçok sporcunun, telaşlı, huzursuz, sıkıntılı, çekingen, üzüntülü, yüzü sararmış ya da kızarmış, tedirgin durumda olduğu görülmektedir. Yine bazı sporcuların antrenmanlarda rahatlıkla yapabildikleri hareketleri, müsabakada yapamadıkları, takım arkadaşlarına uyum sağlayamadıkları ve kendilerinden bekleneni yerine getiremedikleri gözlenmektedir. Bu olumsuzluklar aslında, sportif eylem içinde kaygılı bir sporcunun davranışlarını yansıtmaktadır. Bir spor ekibi içinde kendisine verilen görevi yerine getiremeyen bir sporcu, takımın kolektif oyun düzenini bozacak ve sonunda önce kendisinin sonra da takımının başarısında negatif yönde etkili olacaktır (116).

Sporcularda kaygı, sporla ilişkili ise de, asıl neden duruma ilişkin algıdır. Sporcudan başarılı olması, belirli bir başarı seviyesine ulaşması beklenmektedir. Sporcunun fiziki ve psikolojik kapasitesinin kendisinden bekleneni karşılamakta yetersiz kalması halinde hedeflenen başarıya ulaşması mümkün olmaz. Bu olumsuz durumda daha fazla çaba gereklidir. Tüm çabalara rağmen, istenen sonuca ulaşılamaz ise mevcut şartlar tehdit edici olarak algılanabilir. Bu algılamanın sonucunda duygusal tepki olan kaygı ortaya çıkar. Sporcu kendi değerini sportif başarısına bağlıyor ve ancak başarılı olduğu zaman değerli olduğuna inanıyor ise, başarısızlık karşısında çok yüksek seviyede kaygı gösterebilir. Sonuç olarak, sporcunun istenen performansa ulaşabilmesi için optimal kaygı gereklidir. Bu düzeyin altı veya üstü performansı olumsuz yönde etkileyebilir (117).

3.5.1.4.10. Korku

Korku bazı spor dallarında vücut yaralanma ve hasarlarına neden olabilmektedir. Korku, bazen performansı artırıcı yönde bir etki gösterebilir (118,119). Bu durum çoğunlukla, kondisyonla ilgili konularda ortaya çıkabilir. Korkuyu azaltmaya yönelik olarak yapılacak ilk şey, korkunun bilincine varma, başka bir deyişle korkuyu itiraf etmektir. Sporcunun kendisini, rakibini oyun içinde kendi görevlerini, seyirciyi ve hatta hakemi yeterince tanıması ve hedeflerini açık ve uygun bir şekilde belirlemesi, korkunun performansı engellemesini ortadan kaldıracaktır (120). Düşük ve orta düzeydeki korku performansı arttırabilir, fakat aşırı korku ve heyecan bir çok spor dallarında çeşitli yaralanmalara sebep olabilir (121).

3.5.1.4.11. Stres

Stres, organizmanın fiziksel, ruhsal ve toplumsal sınırlarını zorlaması ya da tehdit edilmesiyle ortaya çıkan bir durumdur (122). Stres genellikle uyum sağlayan bir işleve hizmet eden nörolojik ve fizyolojik tepkilerin yapısı olarak görülür (123). Bu tanımdan stresin bütünüyle yararlı bir şey olduğu anlaşılmamalıdır. Organizmanın uyum sağlamasında mücadele gerektiren ya da tehdit edici bir durumla karşılaşıldığında, bu durumla başa çıkarak homeostazisi (içsel dengeyi) korumaya çalışılması anlaşılmalıdır. Örneğin, bir sporcu hafta sonu katılacağı bir yarışmayı tehdit edici olarak algılarsa, bu durum organizmada bazı fizyolojik tepkilere neden olacaktır. Önce hipotalamus, sempatik sinir sistemi ve hipofiz'e sinyaller gönderecek, sempatik sinir sistemi adrenal bezleri uyaracak, adrenal bezler acil enerji sağlayacak ve metabolizmayı arttırarak adrenalin ve noradrenalinin salınmasına neden olacaktır. Kan da adrenalin ve noradrenalinin yoğunluğunun farklılığı, kişinin ya o durumla uyuşmasına (savaş) ya da o durumdan uzaklaşmasına (kaç) neden olacaktır. Eğer yarışmanın sona ermesiyle kişi, tehdidin ortadan kalktığını algılarsa, adrenalin ve noradrenalin seviyesi normal seviyeye ulaşacak ve homeostazis gerçekleşecektir. Eğer kişi,yarışmadan sonra kendisi için yapılacak değerlendirmeleri ya da bir sonraki katılacağı yarışmayı yine tahdit edici olarak algılarsa,o zaman organizma,steady state durumuna gelemeyecek, acil durumlarda salgılanan bu iki hormon düzeyi kanda hep yüksek seviyede kalacaktır.Dolayısıyla homeostazisi bozulan organizmada bazı hastalıklar kendisini gösterebilecektir (111).

3.5.1.4.12. Psikolojik Yüklenmeler

Sporcunu kişiliği, hedefleri, özgüveni, motivasyonu ve stresle başa çıkabilme yetisi gibi faktörler yaralanmaların insidansını etkileyen psikolojik risk faktörleridir. Yapılan çalışmalarda yetersiz motivasyon, negatif düşünceler, yetersiz özgüven ve sporcunu stresle başa çıkmadaki yetersizlikleri yaralanma insidansını artırmaktadır (124). Örneğin aşırı psikolojik gerginlik sadece sportif performansı bozmakla kalmayıp ayrıca iskelet kasında tonüs artışına sebep olarak agonist-antogonist kaslardaki ilişkiyi değiştirerek agonist kasılırken gevşemesi gereken antogonist kas tonüs artışına bağlı hızlı şekilde gevşeyememekte sonuçta anormal bir motor pattern meydana gelmekte bu da yaralanmaya predispozan bir duruma yol açmaktadır. Aşırı gerginlik gibi yetersiz konsantrasyon, reaksiyon zamanında gecikmeye sebep olur böylece sporcu darbe ve çarpışmalardan kaçamayacak ve daha kolay yaralanabilecektir (63).

3.5.1.4.13. Duygusal ve Zihinsel Çatışmalar

Performans sporcusu gerek günlük yaşamı içerisinde, gerekse antrenman ve yarışmalarda sık sık duygusal ve zihinsel çatışmalar yaşayabilir. Güzel bir günde kendi yaş grubundan arkadaşlarıyla pikniğe gitmek isteyen bir sporcu, aynı zamanda yaklaşan final müsabakasının düşündüğünde bir yandan da antrenmana gitmek isteyerek duygusal çatışma içine girebilir. Ya da müsabaka sırasında bir basketbolcu topu potaya atmak veya arkadaşına pas çıkartmak arasında zihinsel bir çatışma yaşayabilir. Çatışma, birbirleriyle uyuşmayan iki veya daha fazla güdünün aynı anda bireyi etkilediği durumlarda ortaya çıkar; güdülür türüne, şiddetine, içinde bulunulan ortama göre değişik görüntüler gösterir. Belirli bir

konuda karar vermede zorluk çekmeye, gerginleşmeye başlayan kişi, büyük bir olasılıkla, bir çatışma halindedir.Bu kişi, biraz sakinleşip iç dünyasını gözleyebilirse, birbirleriyle çatışan güdülerin farkına vardıktan sonra, karar verme sürecini daha akıllıca ve kolayca yapabilir (64). Sporcular özellikle yarışmalar içerisinde sürekli kararlar vermek zorundadır. Üst üste birkaç hata yapan sporcu karar vermekte çatışmalar yaşamaya başlar. Bu gibi durumlarda çok uygun bir pozisyonda olmasına rağmen kendi şut atmak yerine daha zor bir pozisyondaki arkadaşına pas verebilir. Çatışmaların her zaman olumsuz etki göstermesi gerekmez. Bunlar yaratıcı faaliyetlere veya daha fazla gayret göstermeye de yol açabilir. Somut bir durumda çatışmanın etkisi kişilik, duygu ve isteklerin yapısına bağlıdır. Karar vermekte zorlanan ve tereddüt geçiren kişi sürekli olarak kendisiyle mücadele eder ve başkalarının kararların bekler. Çatışmaların performansı engelleyici bir faktör haline gelmemesi için onları çözmek ve üstesinden gelmek gerekir. Sporcu bunu kendisi gerçekleştirebileceği gibi antrenör veya takım psikologu aracılığıyla da halledebilir. Bunun için önce çatışmaların kesinlikle bastırılmaması, açıkça ortaya konularak kabullenilmesi gerekir. Psikolojik bilgilerin, çatışmaların çözümlenmesinde önemli bir yeri vardır. Antrenör, bu bilgilerin yardımıyla sporcunun yaşı, zekâsı ve duygusal durumunu göz önüne alarak hareket etmelidir. Kendine güven konusunda sorunu olan sporculara yeni, somut ve daha kolay görevler verilebilir. Sporcusunu iyi tanıyan bir antrenör onun durumunu önceden tahmin ederek çatışma yaşamasına fırsat vermeden önlem alabilir. Sporcuların istek ve ilgileri ile kendilerinden beklenilenler ve çevre koşulları uyumlu değil ise duygusal ve zihinsel çatışmalar

sonucu sporcuda saldırgan tepkiler ortaya çıkabilir. Bu da yaralanma riskini arttırır (108).

3.5.1.5. Sporda Ani Ölümler

Sporda ani ölüm sportif aktivite sırasında veya takip eden saat içinde herhangi bir travma olmaksızın gerçekleşen ölümler için kullanılmaktadır (125). Egzersiz sırasında herhangi bir travma olmadan, ani ölüm vakalarının %80'ninden fazlasının sebebi doğuştan ve kalıtsal olan kalp damar sistemi bozukluklarıdır (126,127).

Egzersiz sırasında ve sonrasında ani ölümleri önlemek amacıyla hastalığın teşhisi ve sporcuyu korumak için sporcunun ve 1. derece yakınlarının hikâyesi iyi alınmalı, ekokardiografi, elektrokardiyografi ve bazı egzersiz testleriyle kardiyovasküler rahatsızlıklar belirlenmeli ve gerektiğinde sporcunun olası ani kalp ölümüne maruz kalmasını önlemek için yarışmalara katılımı engellenmelidir (128,129,130).Kardiyovasküler bozukluğu olduğu teşhis edilen ve ani ölüm riski taşıyan sporcuların müsabakalara katılması engellendikten sonra yaşamını devam ettirebilmesi için ilaç tedavileri ve gerekli olduğunda cerrahi girişimler hekimler tarafından uygulanmaktadır (131).

3.5.2. Dış Faktörler

3.5.2.1. Saha İle İlgili Faktörler

Yarışma veya antrenmanın yapılacağı salon, zaman zaman fiziki koşullarından kaynaklanan risklere sahiptir. Bu riskler elimine edilebileceği oranda elimine edilmeli, elimine olanağı yoksa riskler göz önüne alınmalıdır. Salon sporlarında zeminin düzgün olmayışı birçok sorunları beraberinde getirmiştir. Bu sorunlar

çeşitli dereceler de sakatlıklara neden olmakta ve ortaya konacak performansı etkilemektedir (132).

Düzgünlüğünü yitirmiş zeminde sporcular, adeta tuzaklarla dolu bir alanda gibidir. Birçok açık saha, sahanın üzerindeki yoğun sportif aktiviteden, hava koşullarının getirdiği sorunlardan ve bakımsızlıktan, düzgünlüğünü yitirecek tehlikeli bir zemin haline gelmektedir. Salon sporlarında zeminin düzgünlüğü, zaman zaman salon zeminlerinin bakımsızlığından kaynaklanan çökmelerle veya su alımından kaynaklanan şişmelerle ortadan kalkmaktadır. Sonuçta düzgünlüğünü yitirmiş zeminde ortaya konacak performans düşmekte ve yaralanma riski artmaktadır (78).

Hava koşullarını bozulması sonucu, bazı bölgelerde saha donmaktadır. Bu da başlı başına bir riski doğurur. Donmuş zemin üzerinde sporcu, ortaya koyacağı performansı sergileyemez. Performansı düşer, yaralanma riski artar (70).

Açık sahalarda en önemli nokta zeminin ıslak olmasının getireceği tehlikedir. Aynı tehlikeler kapalı alanlar içinde minder üzerinde yapılan sporlarda, zeminin çeşitli nedenlerle ıslanması bir tehlike doğurur. Molalarda içilen sular, sporcuların yere tükürmeleri ve de sporcuların yere düşmeleri sonucu terden oluşan ıslaklar bu tehlikelerin bazılarıdır Bu sorunlar, ıslaklıkların anında paspaslanması ve temizlenmesi ile giderilmelidir. Sorunların ortadan kalkmaması, sporcunun dengesinin bozulması, düşmesi, kayması sonuçta performansının olumsuz yönde etkilenmesini ve yaralanma riskini beraberinde getirir (78).

Zeminde yabancı madde bulunması veya yarışma sırasında sahaya atılan yabancı maddelerin yaratacağı riskler unutulmamalıdır. Bu sporcunun ayağının altına konmuş tuzaklar gibi onun kaymasına, dengesini yitirmesine yol açacaktır.

Kuşkusuz bunlar da sporcunun performansını olumsuz yönde etkileyecek ve yaralanma olasılığını da artıracaktır (70).

3.5.2.2. Araç – Gereç İle İlgili Faktörler

3.5.2.2.1. Giysi ve Ayakkabı

Her spor branşı için malzeme ve giysilerin kalitesi sakatlanma olasılığı üzerinde önemli bir role sahiptir. Mevsimine uygun bir spor giysisinin seçilmesi vazgeçilmez bir koşuldur. Yazın sıcak havalarda terlemeyi zorlaştıran veya kışın vücut ısısını korumaya yardımcı olmayan giysiler sakatlıkların oluşmasına neden olur. Spor malzemeleri içinde en önemli maddelerden birisi spor ayakkabılarıyla ilgilidir. Yapılan spor branşına uygun, kaliteli bir ayakkabının seçilmesi ve ayakla ayakkabı arasında uyumun çok iyi olması, sporcunun hem derecesini etkiler hem de sakatlanma riskini azaltır. İyi bir spor ayakkabısı ayağın yerle temasını en güzel biçimde gerçekleştirmeli ve aşınmış olmamalıdır (133).

Koşma, ani dönme hareketleri esnasında oluşan yaralanmaların genel olarak sebebi uygun olmayan ayakkabı ve saha yüzeyidir. Pürüzlü yüzeyler, ligament ve kaslarda daha çok yüklenmeye neden olmakta, eksternal yüklenme, kas ve ligamentlerin tolere edebileceğinden fazla olduğundan da yaralanma meydana gelmektedir (85,134,135,136,137). Uygun olmayan ayakkabı seçimi yeteri kadar sürtünme kuvveti sağlayamaz ve sonuç olarak kaymaya neden olur. Diğer taraftan çok fazla sürtünme kuvveti de dönme hareketinde gereğinden fazla tork kuvveti oluşturacağından yine bir yaralanmaya sebep olabilmektedir (138).

3.5.2.2.2. Top, File, Kale Direkleri/Direkler

Yapılan spor eğer bir takım oyunu ise oyunda kullanılan top da bir risk faktörü taşır. Topun yeteri basınçtan daha fazla veya daha az şişirilmiş olması beraberinde bir riski getirir. Burada öncelikle eğer basketbol, voleybol, hentbol gibi el ile oynanan bir spor dalı söz konusu ise parmaklar ve bilek; futbol ise ayak bileği, kafa ve boyun risk altındadır. İşte bu nedenler düşük performans ve yüksek yaralanma riski doğurabilir (139).

Bazı spor dallarında file bulunmaktadır. Futbol ve hentbolun kalelerinde, basketbolun sepetinde, voleybolun direkleri arasında, teniste file bulunur. Bu file/ağ yapılan spor aktivitesine göre çok ender de görülse zaman zaman ellerin, parmakların veya ayakların takıldığı, burkulduğu, zorlandığı ya da yaralandığı durumlara yol açar. Bu açıdan file çok sık görülmese de bir yaralanma riski oluşturan faktördür (140).

Bilindiği gibi bazı spor dallarında kaleler bulunur. (Futbol ve hentbol gibi.) Ayrıca futbolda korner direkleri bulunur. Bazı spor dallarında da sahaları ayıran fileler bulunmaktadır. Bu fileler de direklere bağlıdır, (Voleybol ve tenis gibi.) işte bu direkler, yapılan spor dalına göre sık görülmese de oyun sırasında çarpılabilecek ve bir yaralanma riski yaratabilecek malzemelerden yapılıdır (141).

3.5.2.2.3. Koruyucu Malzemeler

Üzerinde fazla durulması gereken konulardan birisi koruyucu malzemelerle ilgilidir. Diz, dirsek, el bileği gibi büyük etkenlerin bandaj veya özel tamponlarla korunması düşmelerin etkisiyle ortaya çıkabilecek sakatlanmaların azalmasına yardımcı olur. Örneğin; futbolda kalecilerin içi tamponlu formalar ve

eşofmanlar giymesi, diğer futbolcuların kruris bölgesine gelecek sert darbelerden kurtulmak için çoraplarının içine elastik koruyucular yerleştirmesi ve saha zeminine göre krampon seçimi sakatlanma riskini azaltan önlemler arasında sayılabilir (133).

Yapılan spor dalına göre sporcular bazı koruyucu malzemeler kullanır. Bu malzemelerin sporculara uygun ebatlarda olanlarının kullanılması sporcunun yaralanma riskini azaltır. Spor dallarına göre dizlikler, dirseklikler, dişlikler, göz koruyucular, tozluklar, bileklikler, uylukluklar, baldırlıklar, başlıklar kullanılmaktadır. Gerek uygun olmayan koruyucu kullanmak gerekse koruyucu kullanılması gereken ortamlarda onları kullanmamak, beraberinde hem performansı düşürücü hem de yaralanmaları davet edici bir riski getirir (78).

3.5.2.2.4.Taping (Bandaj)

Sporculara kurallarına uygun olarak yapılan bandaj başlı başına bir koruyucu özellik taşır. Bilindiği gibi uzunca bir süre bandajlar sadece yaralanan sporcuların, yaralanmalarını tedavi amacıyla kullanılırdı. Artık günümüzde yaralanma riskini azaltmak için birçok sporcu daha önceden o bölgede yaralanma yaşasın yaşamasın bandaj yaptırmayı tercih ediyor. Bandaj hem yaralanmadan koruyucu hem de tedavi edici özelliğe sahiptir. Burada en önemli konu yapılan bandajın sağlıklı yapılması ve yaralanmamış bölgeleri veya yaralanma riski olmayan bölgelerin fonksiyonlarını engellemeyecek şekilde yapılmasıdır. Aksi kuşkusuz yaralanma riski ve hareket kabiliyetinin azalmasına bağlı olarak performans düşüklüğü getirir (139).

3.5.2.3. Oyun (Yarışma) İle İlgili Faktörler

3.5.2.3.1. Sporcunun Türü

Burada öncelikle etkili faktör, yapılan sporun temas sporu veya temassız spor olması ile bağlantılı olarak ortaya çıkabilecek sorunlardır. Temas sporunda (basketbol, futbol, hentbol, güreş, boks vb) yaralanmaya yol açıcı risklerin ortaya çıkma oranı; temassız sporlara (tenis, masatenisi, yüzme, atletizm, jimnastik) oranla daha yüksektir. Bu nedenle ilk risk yapılan sporun türü olmaktadır (141).

3.5.2.3.2. Takımın veya Sporcunun Durumu

Takımın oynadığı lig içindeki sıralaması yani durumu veya sporcunun katılacağı yarışmadaki alacağı sonuca göre sıralamadaki durumu, önemine göre bir risk faktörüdür. Örneklersek küme düşme konumuna gelmiş bir takımın oyuncularının, oynadığı son maçtaki gerginlikleri ve bu yapı ile oyun içindeki davranışları çok önemli bir riski gündeme getirir. Burada o psikolojik ortam içinde sporcuların kuralları ihlalleri kendilerinin ve rakiplerinin yaralanma risklerini artırır. Ayrıca o gergin ortam sergilemesi gereken performansı sergileyememesine de neden olabilir (142).

3.5.2.3.3. Sporcunun Takım İçindeki Durumu

Sporcunun takım içinde oynadığı mevki, oynadığı süre ve ondan beklenenleri yerine getirip getirememe yüzdesine göre davranışlarında değişiklikler oluşur. Örneğin, zaman zaman yeterli süre oyunda yer almadığına inanan sporcu, oyuna dâhil olduğunda oyun düzeni içinde yapmaması gereken bir hareketi yapmasına, vermemesi gereken bir pası vermesine, kullanmaması

gereken bir topu kullanmasına, girmemesi gereken bir mücadeleye girmesine neden olur. Bu olumsuz davranış şekli beraberinde ya takımın genel performansında bir düşmeye, ya da sporcunun kendini yaralayıcı bir ortam yaratmasına yol açar (140).

3.5.2.3.4. Yedek Oyuncu

Takım oyunlarında yedek oyuncu diye adlandırdığımız kenarda oturan oyuncular genelde ne zaman oyuna dahil olacakları belli olmadıkları için, zaman zaman yeterli ısınma yapmazlar. Veya vücutları oyun süresine bağlı olarak soğuyabilir. İşte bu noktada, yedek oyuncuların oyuna dahil olmaları onları bir risk altında bırakır. Hem düşük performans sergilerler hem de vücutları yaralanmaya açık bir haldedir. Bu nedenle yedek oyuncular, ısınmayı iyi yapmalı ve de kenarda oturdukları sürece vücut sıcaklıklarını muhafaza etmeye çalışmalıdır (64).

3.5.2.3.5. Yarışmanın Düzeyi

Sporcunun yaptığı spor dalının düzeyi (amatör düzey, profesyonel düzey veya yerel, ulusal düzey), doğal olarak gireceği yarışmanın veya yapacağı antrenmanın düzeyini etkiler. Burada bir yerel yarışma ile bir ulusal düzeydeki yarışmada genel olarak ortaya konulan performans farklı düzeylerdedir. İşte bu noktada yarışmanın düzeyi arttıkça sporcunun o yarışma veya o yarışmalara hazırlık periyodundaki antrenmanlarda karşılaşacağı riskler de artmaktadır. Kuşkusuz bir amatör yarışma için yapılan hazırlık ile profesyonel düzeydeki yarışma için yapılan hazırlıklar ve yarışmanın kendileri ve rakipleri için yeni risklerin doğmasına neden olur (108).

3.5.2.3.6. Hedefin Değişmesi

Sporcular belirli bir sezon içinde, genelde belirli bir hedefe göre kendilerini hazırlarlar. Bu hedefin beklenmedik şekilde değişmesi, küçülmesi özellikle takım oyunlarında turnuva oynayan oyuncuları olumsuz yönde etkiler. Şampiyonluğa endekslenmiş bir takımın, finale kalma şansını yitirdiği günün arkasından oynayacağı üçüncülük dördüncülük maçına zihinsel olarak hazırlığını yapmaması onun o maçta sergileyeceği performansını olumsuz yönde etkiler. Bu tür maçlarda kızgınlığa bağlı hareketler de sporcuların yaralanma risklerinin artmasına neden olur. Burada en büyük görev yönetici ve çalıştırıcılara düşmektedir. Hedefin değişebileceği sporculara anlatılmalı ve sporcuların bir an önce yeni hedefe yönelmelerine yardımcı olunmalıdır (141).

3.5.2.3.7. Oyun Kuralları Bilgisi

Sporcunun risk altında kalacağı durumlardan biri de oyun kurallarıdır. Oyun kurallarının yeteri derecede uygulanmaması, oyunun sertleşmesini ve kural dışı hareketlerin artmasını getirir. Bu da beraberinde daha büyük bir yaralanma riskini ortaya koyar. Kuşkusuz, performansı da olumsuz yönde etkiler. Literatüre bakıldığında sportif yaralanmalarının yüzde 25'inin kurallara aykırı davranıştan kaynaklandığı belirlenmiştir. Ayrıca, ABD'de yapılan bir araştırmada bir sezon boyunca, bir takımın yaşadığı 60 spor yaralanmasının dört temel nedeninden birinin kurallara uyulmaması olduğu belirlenmiştir. Sonuçta bilindiği gibi kuralları uygulaması gereken kişiler hakemdir (78).

3.5.2.3.8. Deplasman Faktörü

Deplasman sporcular için başlı başına risk faktörü taşımaktadır. Bu olay öncelikle yol yorgunluğu, farklı ve alışık olunmadık bir sahada yarışmak, alışık olmadık bir yatak, alışık olmadık yemek, rakip takım taraftarının etkisi başlı başına deplasmanın getirdiği etkilerle ortaya çıkmaktadır. Yapılan bir araştırmada sporcuların deplasmanlarda şu ve benzeri sorunlarının ortaya çıktığı tespit edilmiştir:

1. Yorgunluk
2. Halsizlik
3. kulak, diş ve mide ağrısı
4. İshal
5. Nezle, burun akıntısı, gribal enfeksiyon
6. Bel ve adale ağrıları (140).

3.5.2.3.9. Deneyim Faktörü

Genç sporcular için deneyimsizlik başlı başına bir risk faktörü taşımaktadır. Özellikle gençliğin verdiği dinamizm ile deneyimsiz sporcular kendilerini fark etmeden antrenman veya yarışma içinde riske atarlar. Bu risk zaman zaman onların veya arkadaşlarının yaralanmasına yol açabilir. Ayrıca, deneyimsiz davranış tarzı, gereksiz enerji harcanmasını ve performans düşüklüğünü de beraberinde getirebilir. Yukarıda deneyimsizlik faktörünün getirdiği dezavantajların dışında, deneyim konusunda göz önüne alınması gereken bir başka nokta da yaşanan deneyimin olumlu veya olumsuz sonuçlanmasıdır. Bir sporcunun olumlu deneyimler yaşamış olması önemli bir avantajı beraberinde

getirir. Spora başladığından itibaren sporcuya verilen görevler, onun kapasitesine uygun ise ve başarılarına temel oluşturmaktadır. Aksi taktirde sporcunun antrenman ve yarışma deneyimi fazla olmasına rağmen bunlar genelde başarısız deneyimler ise bir avantaj oluşturmazlar. Özellikle spor yaşantısının başlarında yaşanmış olan başarısız deneyimler birçok yetenekli çocuğun spordan uzaklaşmasına neden olmaktadır (70).

3.5.2.3.10. Beklentiler Faktörü

Sporun, spor yapmada belirli beklentileri vardır. Sporcunun bu beklentilerine erişmiş olması veya erişme umudunun tamamen ortadan yok olması onun ortaya koyacağı performansın tümünü sergilememesine neden olabilir. Bu noktada gündemdeki risk, beklentiler faktörüdür. Özellikle yarışma sonunda sporcunun elde edebileceği maddi ödüllerin veya sağlayacağı prestijin çok yüksek olması, sporcuyu ne pahasına olursa olsun onu elde etmeye yöneltebileceğinden; kendisini ye da rakibini riske atma oranı da yükselmektedir. Diğer yandan sporcu kendinden beklenen görevi yerine getirmede, başarılı olamayacağı inancında ise, bu durumda kendini veya rakibini riske sokan davranışlarda bulunabilir (142).

3.5.2.4. Sosyal Faktörler

3.5.2.4.1. Ebeveyn Faktörü

Sporcuların aileleri onların en büyük destekleyicileri olmalarına rağmen, çocuklardan gerçek dışı yüksek beklentiler duyulması, sporda sıklıkla hayal kırıklığı yaratır. Onlar kendi kapasitelerine yakın, bir performans sergileseler bile arzuladıkları hedefe ulaşamazlar. Spor yaşantısı olmamış aileler zaman zaman

sporcu olan çocuklarından, yapamayacağının beklentisi içine girer ve onu umutsuzca cesaretlendirir. Veya tam tersi, sporcu bir ailede olan çocuk, kendisini kanıtlamak istercesine bir davranış içerisine girebilir (143).

3.5.2.4.2. Eş Faktörü

Özellikle başarılı sporcular düzenli bir yaşam sürmek amacıyla genelde erken evlilik yaparlar. Bu noktada genç başarılı sporcunun eşi önemli faktör oluşturur. Bazı sporcularda evlilik öncesi davranış ve kişilik sergileyişleri ile evlilik sonrası davranış ve kişilik sergileyişleri arasında farklılıklar görülür. Kimi zaman olumlu olan bu farklılıklar kimi zaman da sporcuyu bambaşka bir kişiliğe dönüştürür. Sporcu zaman zaman özellikle eşinin kendisini etkilemesi ile "takımda daha fazla yer alması, daha çok oynaması, diğer oyunculardan daha iyi olduğu, takımdaki en iyi oyuncu olduğu, herkesin onun sırtından para kazandığı" gibi saplantılara kapılır.Bu da onunu takım içindeki arkadaşlarına, antrenörüne ve yöneticilerine karşı farklı davranışlar takınmasına yol açar. Buna benzer davranış şekilleri takımın ahengini ve takım olma özelliğini bozup, takımın genel performansını etkileyebileceği gibi, sporcunun takım içinde agresif (saldırgan) davranmasına ve kendini yaralayıcı ortamı hazırlamasına da yol açabilir (139).

3.5.2.4.3. Antrenör Faktörü

Sporcu- antrenör ilişkisi çok önemli bir konudur. Antrenör ile yeterli diyalog kurmayan sporcu, antrenman veya yarışmada bir tür " kendini kanıtlama yarışına girer " bu arayış onun oyun düzeni içinde yapmaması gereken bir hareketi yapmasına, vermemesi gereken bir mücadeleye girmesine neden olur (144).

Antrenörün uygun iletişim yöntemini benimsemesi ve bunu doğru olarak kullanması hem sporcusuyla kişisel ilişkilerinde hem de toplumsal yaşamında büyük önem taşımaktadır. Antrenörün karşısındaki sporcu ya da sporcuları sürekli yargılaması, eleştirmesi ve suçlaması da karşılıklı iletişimi engellemektedir. Bu tür iletiler sonunda sporcular kendilerini anlaşılmamış, itilmiş, haksızlığa uğramış, daha çaresiz hissederler, karşılığında ise antrenörleriyle iletişimlerinde kopukluk meydana gelmektedir. Antrenörün; ifadelerinde emir vermesi, yönlendirme eğiliminde olması, insan davranışlarının kabul edilmez olduğu tutum ve davranışları benimsemesi de iletişimin kesilmesine ve antrenör sporcu arasında çatışmaya neden olabilmektedir (145).

Sporculara bazen ödül olarak sadece arkadaşça bir gülücük verilmesinin sporcuya güven verdiği (146), sporcusuyla iyi bir iletişim içinde olan antrenör, iyi ilişkiler içinde olduğu oranda sporcusunu etkileme, eğitme ve birlikte çalışma konusunda daha başarılı olma şansına sahip olmaktadır (147).

İdeal bir antrenör rol yapmayı bırakıp olduğu gibi davranan ve daha erişilebilir olandır. Antrenman ortamında antrenör – sporcu arasında etkin iletişimin kurulması bu iki kişi arasında özel bir ilişkinin, güvene dayalı sağlam bir bağın kurulmasına bağlıdır. Bu ilişki içinde her iki taraf birbirlerinin bireyselliğine, gereksinmelerine saygı gösterirken; birbirlerinin yaratıcılığına ve gelişmesine fırsat tanımaktadırlar (148).

3.5.2.4.4. Hakem Faktörü

Hakem, oyun kuralları çerçevesinde insan davranışlarını yönetme sanatı olarak tanımlanabilir (149). Mull ve arkadaşları (1997) hakemliğin, spor

içerisindeki en zor liderlik pozisyonu olarak bir sanat olduğunu, iyi bir hakemin, hızlı reaksiyon zamanına, güvene, duygusal kontrole, tutarlılığa, dürüstlüğe ve kural bilgisine sahip olması gerektiğini belirtmişlerdir (150).

Sporcular için hakem başlı başına bir faktördür. Özellikle takım oyunlarında sporcuların en merak ettikleri konu o haftaki maçı kimin yöneteceğidir. Sporcu maça, maçın hakeminin kim olduğunu bilerek çıkar. Bu da onlarda bir önyargı yaratır. "Bu hakem iyidir. Bu hakem her şeyi çalar. Eyvah, bu hakem bana geçen maçta da takılmıştı. Yandık, bu hakem hep ev sahibi takımı deplasman takımını tutar." İşte, bu ve benzeri saplantılar sporcunun yarışma ortamı içinde saldırgan bir davranış sergilemesine yol açabilir. Bu davranış şekli de onun performansını tam olarak sergileyememesine ve yaralanma riski doğurabilecek hareketleri yapmasına neden olabilir. Ayrıca hakemlerin oyun kurallarını yeteri oranda uygulamaması da beraberinde, doğal olarak oyunun sertleşmesini, sergilenen performansın düşmesini ve yaralanma riskini artmasını getirir (64).

3.5.2.4.5. Medya Faktörü

Yazılı ve elektronik basının oluşturduğu medya, insanları, ulaştığı güçlü nokta itibariyle, hayatları boyunca ve çoğu zamanda farkında olmadan yoğun olarak etkileyen önemli bir kitle iletişim aracıdır. Medya; eğitici, eğlendirici ve bilgilendirici olma işlevini yerine getirirken aynı zamanda toplumu da yönlendirmektedir (151).

Sporcu genç yaşta medyada yer almaya başladıktan sonra kimilerinin kişiliğinde bazı değişiklikler oluşur. Gündemde olduğu ve önemli olduğunu

hissetmeye başlar. Basında yer alan haberlerin olumlu veya olumsuz oluşuna bağlı olarak da sporcu kendisini zaman zaman kanıtlama gereksinimi duyabilir. İşte, böyle ortamlarda sporcu gerek yaralanma riski doğurabilecek hareketler yapabilmekte, gerekse takımın ve kendisinin performansını düşürebilecek anlamsız hareketler yapabilmektedir. (Zamansız top kullanımı, zamansız ve yanlış yönlere paslar, rakibe karşı sert girme vb.) (142).

3.5.2.4.6. Eğitim ve Kültür Faktörü

Sporcunun eğitim ve kültür düzeyi, onun yatığı işi kavrama oranını, kendisinin yaptığı işten beklentilerinin ne olacağını ve kendinden ailesi, çevresi ve takımının neler beklediğinin farkına varma oranını etkiler. Bu da doğal olarak onun ortaya koyacağı performansı etkiler. Sporcunun performansını etkileyebilecek diğer bir problem de zaman planlamasındaki hatalar nedeniyle birtakım eğitim öğretim sorunları yaşamasıdır.

Bir yandan sporun içinde kalma isteği ve buna bağlı olarak yoğun antrenmanlar, deplasman yarışmaları, diğer yandan sporculuk yaşamı sona erdiğinde eğitimsiz bir kişi olmama kaygısıyla okul yaşamını devam ettirme çabası, sporcunun hem sporda hem de eğitiminde istenen performansa ulaşmasını riske sokmaktadır. Değişik eğitim ve kültür düzeyinde sporculardan oluşan bir takımda ortaya çıkabilecek eğitim sorunları ve beklenti farklılıkları da takımın başarısı için bir risk faktörü oluşturmaktadır (3).

3.5.2.4.7.Dil Faktörü

Dil faktörü özellikle yabancı antrenör veya yabancı sporcuların bulunduğu durumlarda söz konusudur. Yabancı antrenörün tercüme sorunu tam anlamı ile

çözümlenmemiş ise sahada yaptırmak istediklerinin, yapılmasından doğan gerginlik, doğal olarak takımın ve sporcuların performansına yansıyacaktır. Aynı sorun sporcuların çalıştırıcılarına anlatmak istediklerini yeterli oranda tercüme edilememesi durumunda da ortaya çıkar. Tüm bunları dışında takım oyunlarında yabancı oyuncular ile diğer oyuncular arasındaki iletişimin eksikliği de olumsuz bir faktördür. Ayrıca bu dil sorunu yabancı oyuncuların, vücutlarından hissettikleri şikâyetleri aktarmaya çalıştıkları masör ve doktorlarda da söz konusu olmaktadır. Sporcunun şikâyetini tam anlamı ile aktarmaması onun sergileyeceği performansını olumsuz yönde etkilemekte ve yaralanma riskini yükseltmektedir (82).

3.5.2.4.8. Yönetici Faktörü

Sporcular için bir başka risk faktörü de yöneticilerdir. Yöneticilerin sporculara karşı davranış şekilleri, sporcuların kişilikleri, deneyimleri, eğitim-kültür düzeyleri ve yaşları oranında sporcuları farklı biçimlerde etkiler. Bir yarışma veya antrenman öncesi yöneticinin gösterdiği tepki sergilediği tavır veya söylediği sözler; o yarışma veya antrenman içerisinde sporcunun olumsuz bir tavır sergilemesine, bireysel ve takı performansını olumsuz yönde etkilemesine, kendisinin, arkadaşlarının veya rakiplerinin sağlığını riske sokacak bir hareketi yapmasına neden olabilir. Ayrıca yöneticinin teknik kadroya, teknik konularda gereksiz müdahalesi ülkemizde yaşanan sorunlardan biridir. Bu müdahalenin sporcular tarafından gözlenmesi de bir olumsuzluktur. Bu beraberinde antrenöre duyulan "saygı"yı ve "güveni" azaltacak bir faktördür (64).

3.5.2.4.9. Seyirci Faktörü

Spor, günümüz de sosyal ve kültürel ayrım kabul etmeden, tüm insanları ilgilendiren evrensel bir olguya dönüşmüştür (152). Hemen hemen herkesin bir takıma sempati duyduğu günümüzde, spor yapanların ve seyircilerinin yeri önemi ve psikolojik yapıları önemli yer tutmaktadır (153).

Bugün seyirci ve seyirci davranışları kişilik özellikleri bir tartışma konusu halini almıştır. Özel izlenimlerden, bilimsel çalışmalara kadar dile getirilmekte olan bu konu etrafındaki fikirler değişik olmakla beraber genel eğilim şudur ki son yıllar da tribünler birer problem alanı halini almış, seyirci davranışların da istenmedik yönde değişiklikler olmuştur. Taraftarların her geçen gün takımlarına karşı biraz daha tutumlu, gerçekleri görmeye karşı isteksiz, diğer izleyicilere karşı saygısız, hakemlere ve sporculara karşı saldırgan hale geldikleri açıkça gözlenmektedir (154,155).

Burada hem olumlu tezahürat, hem de olumsuz tezahürat sporcunun hem performansını, hem de yaralanma riskini etkileyebilir. Kimi sporcu bu tür olaylardan hiç etkilenmezken kimi sporcu kendi ve takım lehine veya aleyhine yapılan tezahürattan, kaldıramayacağı bir baskının altına girip olumsuz olarak etkilenebilir. Yarışma içinde elleri ve ayakları titreyecek duruma gelebilir veya bunun tam tersi olup yapamayacağı bir hareketi yapmaya kalkabilir. İşte bu noktada seyircinin yaptığı tezahürat zaman zaman sporcunun olumsuz yönde etkilenmesine de neden olabilir (140).

3.5.2.4.10. Kadro Değişiklikleri

Oyuncu kadrosundaki değişiklikler takımı etkileyen bir faktördür. Bu gerek gelen oyuncunun kim olduğuna veya giden oyuncunun kim olduğuna, kişiliğine ve takıma uyumuna bağlı olumlu veya olumsuz sonuçlar doğurabilir (142).

3.5.2.4.11. Belirsizlik Durumu

Takımdaki gerek oyuncu, gerek teknik kadro, gerek yönetimsel statüde, gerekse maç tarihi, maç yeri gibi çeşitli belirsizlik durumları çoğu oyuncuyu olumsuz yönde etkiler (141).

3.5.2.5. Antrenman İle İlgili Faktörler

3.5.2.5.1. Isınma

Isınma antrenman ve yarışmalardan önce aktivitenin mükemmel netice vermesi için yapılan aktif, pasif, genel ve özel çalışmaların tümüdür (133,156). Isınma sportif performansı oluşturan öğelerden aerobik ve anerobik enerji oluşumunu, nöromüsküler iletiyi ve psişik faktörleri olumlu yönde etkileyen bir çalışmadır (157). Herhangi bir yarışma ve antrenmanın öncesinde adele ısısını yükseltmek ve daha iyi performans için uygun kondisyona ulaşmak sakatlık riskini azaltır (158).

Vücut ısısının 37° C'nin altına düşmesiyle damarlardaki büzülme sonucunda kan dolaşımı azalır ve lif kopmaları ortaya çıkabilir. İyi uygulanacak bir ısınma çalışmasıyla, organizmada oluşabilecek sakatlanmaların önüne geçmek mümkündür. Isınma ile kaslarda, krişlerde, bağlarda, kıkırdak dokuda ve deride

esneklik oluşacağından ortaya çıkabilecek sakatlanmalar önlenebilecek (133). Spor müsabakalarında yüksek performansa ulaşmak üzere, öncelikle tam ve yeterli ısınman sağlanması önemlidir (159). Müsabaka ya da antrenman esnasında hazır olmama durumunda sporcuların paslaşması ve mücadelesi kalitesizleşir,panik havası içinde isabetsiz ve hatalı davranışlar ön plana çıkar (101). İyi bir ısınma ile sporcularda zamanla oynar eklemlerin hareket genişliği artar. Bu durum hem tekniğin daha iyi yapılmasına, hem de sakatlanmaların azalmasına yardımcı olur (160). Antrenman ve müsabakalarda sporcudan en yüksek verimi elde edebilmek ve sakatlıklardan korunmak amacıyla, doğru ve süresi iyi ayarlanmış bir ısınmanın mutlaka yapılması gerekmektedir (133).

3.5.2.5.2. Yanlış Antrenman

Antrenman hataları bekli de spor yaralanmalarının meydana gelmesinde en yaygın risk faktörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Antrenmanın, performansı artırmaya yönelik olarak yeterli nitelik ve nicelikte ki bir iş yükünde devamlı bir denge gözetilerek uygulanıyor olması yaralanma şansını en aza indirecektir. Bu denge gözetilirken sporcunun sahip olduğu fitness düzeyi objektif olarak saha ve labaratuvar testleri ile ortaya konulmalıdır. Daha sonra test sonuçlarından elde edilen veriler ışığında antrenmanın genel prensipleri olan; periyotlama, yapılan spora özgünlük, artan şiddette yüklenme ve bireysellik parametreleri göz önüne alınarak bir antrenman programı yapılmalıdır (161). (162).

Sporcuya yanlış antrenman yaptırılması onun bir yaralanma riski altına girmesine neden olur. Yoğun olan bölgelerin, aşırı zorlanması laktik asit ile yorgunluğun sınırlarını zorlayan kaslarda çeşitli riskler doğurur. Ayrıca, yine aşırı

yüklenilmiş bir sporcuda laktik asit düzeyi yükselmiş ve sınırlarını aşmış ise sporcunun gerek koordinasyonu, gerek hedefleme yeteneği, gerekse dikkati dağılmış demektir (163).

3.5.2.5.3. Sürantrenman

Çalışma ve dinlenme sürelerinin iyi ve orantılı bir şekilde ayarlanmaması veya gözden kaçırılması sonucunda sürantrenman durumunu meydana getirir (164). Sürantrenman sporcularda görülen ani performans düşüklüğü biçiminde tanımlanabilir. Bu durum bireysel düzeyde görülebileceği gibi, takım düzeyinde de görülebilir. Sürantrenman durumu başarıyı engellediği için sporcu, antrenör, kulüp yöneticileri ve taraftarlar için korkulan ve istenmeyen bir durumdur (165). Sürantrenmana neden olabilecek faktörleri bir tablo halinde özetlersek;

Tablo 4: Sürantrenmana Neden Olabilecek Faktörler (164).

Antrenman Yanlışlıkları ve Çalışma Hataları	**Sporcunun Özel Yaşantısı**	**Sporcunun Sosyal Çevresi**	**Sağlık**
-Toparlanmaya veya dinlenmeye önem vermemek -Bir organizmanın kapasitesinden fazlasını istemek -Uzun dinlenmeler veya sakatlıktan sonra antrenman yükünü birden arttırmak. -Yüksek şiddette uyarımı olan yüksek hacimli antrenmanlar uygulamak.	-Yetersiz uyuma süresi. -Sigara, alkol, kahve vb. alınması. -Yaşama imkânlarının ve ortamın yetersizliği veya uygunsuzluğu. -Arkadaşları veya çevresi ile dargınlık veya geçimsizlik. -Zayıf ve düzensiz beslenme. -Sürekli heyecanlı veya aşırı heyecan verici yaşantı.	-Sporcunun sosyal çevresi. -Ailesine ve arkadaşlarına olan hayal kırıklığı. -Profesyonel (masleki) tatminkarsızlık. -Aşırı stresli profesyonel çalışmalar. -Aşırı uyarıcı aktivitelere maruz kalma (Tv,yüksek seste müzik dinleme vs.)	-Sakatlık geçirme. -Hastalık yaşama. -Yüksek ateş -Mide bulantısı -Mide ağrısı. -hazımsızlık v.s

Bir sporcunun sürantrenman durumuna girip girmediğini anlamak için bazı belirtileri dikkatle gözlemek lazımdır. Bu belirtileri bir tablo halinde özetlersek;

Tablo 5: Sürantrenmanın Belirtileri (164).

Psikolojik Sürantrenman	Hareket (Motor) ve Fiziksel Sürantrenman	Fonksiyonel Sürantrenman
A.Kolay Heyecanlanması **B.Konsantrenin Düşmesi** -Kritiklere aşırı tepki verme. -Antrenörden ve takım arkadaşlarından kendini soyutlama eğilimi ve isteği. -İnisiyatif kullanma eksikliği -Depresyon -Kendine ve çevresine güvensizlik. **C.Kazanma Hırsı** -Mücadele azminin yok olması. -Müsabakalardan çekinme veya korkma. -Taktik planı terk etme ve yapmama eğilimi gösterme. -Müsabakalarda veya antrenmanlarda dövüşme veya kavga etme isteği.	**A.Koordinasyon** -Kas gerilmesinin veya kasılmasının artması. -Yeni düzeltilmiş hatalı bir hareketin tekrar yapılması. -Tutarsız ve çelişkili ritmik hareketlerin tekrar yapılması. -Tekniksel yanlışlıkları ve farkındalıkları düzeltme kapasitesinin düşmesi veya azalması. **B.Fiziksel Hazırlık** -Sürat, çabukluk, kuvvet ve dayanıklılık seviyelerin düşmesi. -Toparlanma oranının ve süresinin yavaş olması. -Reaksiyon (tepki) zamanlarının düşmesi. **C.Sakatlanmalara Karşı Eğilimli** -Antrenmanlarda ve müsabakalarda basit hareketlerde bile kolay sakatlanma eğilimi gösterme.	-Uykusuzluk -İştahsızlık -Sindirim rahatsızlıkları -Kolay terleme -Akciğer ve vital kapasitenin düşmesi -Kalp atımı toparlanmasının normalden uzun sürmesi. -Deri ve doku enfeksiyonlarına yakalanma eğilimi.

Tablo 6: Sürantrenmanı Tedavi Etme Teknikleri (164).

1.Aşırı Uyarı Süreçlerini Atlatmak (Psikolojik Sürantrenman)	**2.Engelleme Süreçlerini Atlatmak (Fizyolojik Sürantrenman)**
A.Özel Diyet (Beslenme) -Alkali türü yiyecekler ile iştahı açmak veya uyarmak.(süt, meyve, taze sebzeler vs. -Uyarıcı maddelerden kaçınmak (kahve, ilaç vb.) az miktarda ve alkol derecesi düşük olan alkollü içeceklere izin verilebilir. -A,C ve B vitamin miktarını arttırmak. **B.Fizyo-Terapi** -Açık havada yüzme -15-20 dakika 35-37° C su sıcaklığında banyolar -Dinlendirici masaj -Hafif ve ritmik egzersizler **C.Klimatik Terapi** -Çok az ultra-viyole ışınlar, fakat şiddetli (uzun süre) güneş ışınlarından kaçınılmalıdır.	A.Özel Diyet (Beslenme) -Peynir, et, kek çeşitleri, yumurta vs. -Vitamin C ve B grupları **B.Fizyo-Terapi** -Değişken olarak sıcak ve soğuk duşlar alma - Değişken olarak kısa soğuk duşlar ile orta derecede kısa süreli saunalar -Uyarıcı masajlar -Aktif ve canlı hareketler **C.Klimatik Terapi** -Deniz veya deniz seviyesindeki yükseklikler -Canlandırıcı iklimler tercih edilmelidir. Buda sporcunun tercihine göre belirlenmelidir. Çünkü bazı sporcular güneşli, bazıları ise yağmurlu havayı canlandırıcı bulabilir.

3.5.2.5.4. Ağırlık Antrenmanları

Ağırlık malzemeleri; halter, tırmanma ipi ve sağlık topları gibi yardımcı aletlerle yapılan çalışmaları içerir. Bu tür çalışmaların hazırlık dönemlerinde yapılması tavsiye edilir. Müsabaka döneminde ise bu çalışmaların tamamının uygulanması önerilmez. Genç sporcuları kapsayan çalışmalarda uygulanacak ağırlık yüklü egzersizler henüz gelişmemiş veya gelişmekte olan kemiklerini, bağlarını ve tendonlarını incitebilir veya sakatlayabilir. Bu tür çalışmaların dozajı

sporcuların anatomik veya fiziki yapısına göre değil kas ve kemiklerinin gerçek (olgunluk) kapasitelerine göre ayarlanmalıdır (164). Ayrıca sporcular ağırlık antrenmanlarına başlamadan önce iyi bir ısınma çalışması yapmalıdırlar. Yeterli ısınma yapılmadığı taktirde sakatlanma riski olabilir.

3.5.2.6. Çevre İle İlgili Faktörler

3.5.2.6.1. Circudian Ritm

Circudain ritm, günün 24 saati içindeki pek çok fizyolojik ve psikolojik süreçteki ritmlerin tümüdür. İnsan vücudunun nöro-müsküler (sinirkas) koordinasyon, fiziksel çalışma kapasitesi, reaksiyon süresi, kas dayanıklılığı, kavrama kuvveti, ana eklemlerdeki hareketlilik, vücut ısısı, kalp atım sayısı, kan plazma volümü, oksijen kullanımı ve protein konsantrasyonu v.b değerleri değişik ritmler içerisindedir (3,166).

Literatürde 24 saatlik bir gün süreci içinde bir süre yüksek verim ve yavaşlama gösteren üçyüzbinin üzerinde fizyolojik fonksiyon olduğu görülmektedir. Acil enerji kaynağı olan karaciğer glikojen deposu sabahın geç saatlerinde en yüksek düzeydedir. Gecenin ortasına doğru da azalmaya başlar. Zorlu egzersizlerin şiddetine vücudun şiddetine adaptasyonunu sağlamak için kas tonusu ve kuvvetine etki eden endokrin sisteminde özel circudian ritmleri vardır. Bu tür etki gösteren hormonların başında kortisol gelir. Kortisol her sabah uyandıktan sonra maksimum düzeye çıkar ve akşam minimum düzeye iner. Yorgunlukla yakından ilgili bir hormon olan melatonin gece ve gündüz siklusuna bağlıdır. Saat farklarının oluştuğu antrenman ve yarışma ortamlarında sporcular risk altına girerler. Alışık olunmayan saatlerde yapılan antrenman ve yarışmalarda

performans düşüklüğü ve sakatlanma riskinin artması söz konusudur. Bu nedenle antrenmanların yapıldığı saatler, yarışmanın yapılacağı saatlere denk getirilmeye çalışılmalıdır. Böylece vücudun o saatteki circudian ritmine uyumu sağlanmış olacak ve sporcunun düşük performans sergilemesi ve sakatlanma riski ile karşı karşıya kalması önlenmiş olacaktır (3).

3.5.2.6.2. Jet Lag (Zaman Değişimi)

Jet lag belirli zaman farklılıkları olan bölgeler arasında yapılan uçak yolculuğu sonrası ortaya çıkan fiziksel ve mental (zihinsel) uyumsuzluk sorunlarıdır. Ani zaman değişimi içsel vücut ritmlerini etkileyerek, karışıklık yaratır. Özellikle doğu ve batı yönünde uzun uçuşlar yapılmış ise uyuma ve uyanık olma siklusu bozulduğundan meydana gelen fizyolojik değişiklikler sonucu jet lag oluşur. Bunun sonucunda yorgunluk, depresif (saldırgan) duyguların oluşması, baş ağrısı, konsantre olamama, iştah kaybı, uyku bozukluğu, kuvvet kaybı ortaya çıkar. Vücudun eski durumuna kavuşması ve eski ritmini yakalaması için birkaç gün gerekebilir. Jet lag, bireyleri farklı derecelerde kavuşması ve farklı şekillerde etkiler. Bu etkilemede çeşitli faktörler söz konusudur. Bu faktörler şunlardır:

1. Yaş,
2. Önceki uyku alışkanlığı,
3. İçe/dışa dönük kişilik.

Burada uyum süresi uçuş yönüne bağlıdır. Batı yönüne doğru yapılan bir uçuş sonrası uyum, uçulan iki yer arasındaki saat farkının yaklaşık yarısı kadar bir sürede sağlanabilmektedir. Doğu yönünde doğru yapılan uçuşta ise uyum, uçulan

iki yer arasındaki saat farkının 1. 5 ‘e bölümü sonucu ortaya çıkan sürede gerçekleşir. Kuzey veya güney yönüne doğru yapılan uçuşlarda bu uyum, bir duş alınarak, yemek yenilerek ve kısa bir uyku ile sağlanabilmektedir. Bu nedenle ülkemiz koşullarında özellikle Amerika'dan gelen oyunculardaki bu konu göz önüne alınmalıdır. Onların uçuş yönü batıdan doğuya doğru olduğu için en az iki ülke arasındaki saat farkının 1. 5'e bölümü sonucu ortaya çıkan süre, o sporcunun uyumu için gerekir. Bu konu uluslararası yarışmalarda ülkemizi temsil eden takımların veya sporcuların deplasmanlarında da geçerlidir. Burada uçuş yönleri, süreleri ve saat farklılıkları göz önüne alınıp ona göre seyahatler ve günlük programlar yapılmalıdır. Bu tür seyahatlerden bir gün önce sporculara karbonhidrat yönünden zengin besiler verilmelidir. Uzun uçuşlar sırasında sporcuların dehidratasyonlarına (su kaybetmelerine) engel olmak için meyve suları, maden suları içmeleri sağlanmalıdır. Sporcuların bu tür seyahatlerde dehidrata (su kaybı) neden olabilecek ve onu artırabilecek çay, kahve ve alkol gibi içeceklerden kaçınmalarına dikkat edilmelidir (166).

3.5.2.6.3. Yükseklik

Deniz seviyesinden yükseğe çıktıkça, havanın ağırlığı düşecektir. Dolayısı ile ağırlığından dolayı uygulamış olduğu basınçta düşecektir. Yükseklik seviyesine ve kalma süresine bağlı olarak yükseklikteki aklimatizasyon esnasında organizmada önemli değişiklikler meydana gelir; akciğerin solunumu yükselir, kırmızı kan hücreleri sayısı ve hemoglobin konsantresi artar, doku seviyesi değişir. Yüksek ortamdan geriye dönüşten sonra kritik dönem başlar, buna ‘tekrar

veya tersine uyum süreci' denir. Bu süre 3 ile 5 gün arasında değişir. Bu süre içerisinde ise müsabakalara katılımdan özellikle kaçınmak gerekir (164).

3.5.2.6.4. Sıcak (Isı Çarpması)

Vücudun aklimatize (iklime uyum) olmadığı aşırı sıcak ortamlar sporcular için önemli bir riski de beraberinde getirir. Bu risk "ısı yaralanmaları" dır. Hem egzersiz sırasındaki vücudun iç ısısının artışı hem de vücudun alışık olduğundan daha sıcak bir ortamda egzersiz yapma zorunluluğunun olması, gerekli önlemler alınmaz ise vücut ısısının yükselmesine bağlı bazı bozukluklara yol açar (143). Spor için ideal ortam ısısı 18-25 dereceler arasıdır (167).

3.5.2.6.5. Soğuk

Soğuk havada yapılan spor, gerekli tedbirler alınmadığında soğuk yanığı, reynaud sendromu, kas, tendon ve bağ yırtılması hatta ölüme bile neden olabiliyor. Böyle bir ortamda vücut ısısının azalması vücudun oksijen kullanımını da düşürür. Performans azalır (78).

3.5.2.7. Alışkanlıklar İle İlgili Faktörler

3.5.2.7.1. Alkol

Alkol belirli dozda alındığında uyarıcı, belirli dozda alındığında da uyuşturucu etkisi yapar. Ayrıca alkol karaciğerde çözülüp yağa dönüşür. Enerji oluşumunda etkin değildir. Alınma dozuna göre merkezi sinir sistemi üzerinde uyuşturucu etkisi vardır. Sporcunun konsantrasyonunu bozar.1982 yılında Amerika Spor Hekimliği koleji alkol üzerine 4 önemli tespit yapmıştır:

1. Alkolün kısa süreli etkisi reaksiyon zamanı, el göz koordinasyonu, denge ve kompleks koordinasyonu gibi özellikleri geciktirici ve bozucudur.
2. Enerji metabolizması, maksimal oksijen kullanımı, kalp atım hızı, kalp atım hacmi, kas kan akımı solunumsal dinamikleri etkiler
3. Kuvvet, güç, dayanıklılık, sürati azaltabilir.
4. Uzun süreli kullanımda karaciğer, kalp, beyin, kas hastalıkları ve ölüme yol açabilir (168).

Alkol kullanımı, madde bağımlılığı dışında, yaralanmalar, ruhsal ve davranışsal hastalıklar, gastrointestinal rahatsızlıklar, kanserler, kalp damar hastalıkları, immünolojik bozukluklar, akciğer hastalıkları, kas ve iskelet sistemi rahatsızlıkları gibi 60 kadar değişik hastalık ve rahatsızlığa neden olmaktadır (169). Bu nedenlerden ötürü alkol, sporcunun performansını olumsuz yönde etkileyen ve yaralanma riskini artıran bir faktör olarak değerlendirilmelidir.

3.5.2.7.2. Sigara

Kişinin doğuştan gelen genetik özellikleri, kas fibril yapısı, yapılan egzersizin şekli ve seviyesi, yapılan egzersiz modeli, kişinin yaşı, sigarayı kaç yıldır içtiği gibi birçok faktör sigaraya bağlı olarak aerobik kapasiteyi etkiler. Sigara içenler egzersize karşı daha dayanıksızdır ve egzersizi daha kısa sürede sonlandırırlar. Sigara içmeyenler maksimal seviyede bir egzersizi içenlere göre daha uzun süre devam ettirebilirler (170).

Sigara içme sonucu kişinin performansı azalır. Son bir yıldır günde en az 15 sigara içenlerin düşük seviyeli aktivitede sigara içmeyenlere göre daha fazla zorlandıkları tespit edilmiştir (171). Sigara içenler egzersizi yorulma, tükenme,

nefes alamama, bacakta ağrı gibi sebeplerle içmeyenlere göre daha önce sonlandırırlar (172). Son beş saatte, saatte 3 sigara içen kişilerde yapılan bir çalışmada maksimal oksijen tüketimi, oksijen nabzı, kalp atım volümü ve anaerobik eşik değerleri düşük bulunmuştur (173,174).

Sigara içenlerde daha düşük maksimum kalp hızı gözlenir. Maksimal egzersiz seviyesinde bu kişiler egzersizi daha kısa sürede sonlandırırlar yapılan araştırmalarda nikotinin vücut enerji dengesini değiştirerek vücut ağırlığını etkilediği görülmüştür (175). Nikotin dinlenme durumundaki enerji tüketimini artırmaktadır (170). Sigara içenlerle içmeyenler arasında oksijen tüketimi bakımından belirgin fark vardır, sigara içenlerin oksijen tüketimi değerleri daha düşüktür (173,176). Sigara içme sonucu egzersiz sırasında ve dinlenmede karbonhidrat depolarının kullanımı azalır ve bunun sonucu olarak kastaki glikojen daha az tüketilir (177).

3.5.2.7.3. Beslenme

Sporcunun beslenme alışkanlığı onun peformansını etkileyen bir faktördür. Gün içerisinde harcanandan daha fazla miktarda enerji alımı durumunda enerji fazlası vücutta yağ olarak depo edilmektedir. Aşırı miktarda alınan besin karbonhidrat veya protein de olsa, bu fazlalık önce vücutta yağlara dönüşecek ve daha sonra yağ olarak depolanacaktır. Bu açıdan beslenme alışkanlığının da spordaki performans üzerine büyük etkisi vardır. Düşük enerji ve yüksek vücut yağı spor yaralanmalarına katkı sağlamaktadır (178).

3.5.2.7.4. Kilo Kaybı

Güreş, judo, halter, boks gibi özel ağırlık kategorilerindeki spor dallarında sıklet problemleri vardır. Çoğu sporcu kendi kilosunda müsabaka yaparken, bazı sporcular olağan beden ağırlıklarının aşağısındaki ağırlık sınıfında yarışır. Bu sporcularda kilo kaybı ve tekrar geri alma yaygındır. Tipik olarak bu dönüş, sık, hızlı ve geniştir. Sporcuların "ağırlık azaltma"sını kullanmalarının asıl amacı, aynı ağırlık sınıfındaki ağırlık azaltmayan rakiplerine üstün gelmek ve güç avantajı sağlamaktır (179,180).

Aşırı su kaybıyla kilo kaybı sadece kasların performansını bozmakla kalmaz, aynı zamanda terleme işlemini engeller. Yiyecek girişini sınırlamak ve oruç tutmakla yapılan kalori kısıtlanması, glikojen sentezi oluşması için gerekli olan yeterli karbonhidratları sağlayamadığı için, kas kuvvetini ve dayanıklılık kapasitesini azaltır (181).

Kilo kaybı sonucu şu etkiler görülebilir:

1. Kas kuvvetinde azalma,
2. İş performansı süresinde azalma,
3. Plazma ve kan volümünde azalma,
4. Submaksimal efor esnasında kalp işlevinde azalma- yüksek nabız, düşük atım volümü ve düşük kalp dakika volümü,
5. O2 kullanılmasında azalma,
6. Isı düzenleme mekanizmalarında bozukluk,
7. Böbrek kan akımında ve filtrasyonunda azalma,
8. Karaciğer glikojen deposunda azalma,

9. Vücuttan elektrolit kaybında (sodyum, potasyum vb. mineraller) artma meydana geldiği bilinmektedir,
10. Kan şekerinin düşmesi ve vücut proteini ve vitamin kaybına neden olur (182). Sağlığın korunması ve performansın olumsuz yönde etkilenmemesi için kilo verme döneminde şu kurallara uyulmalıdır: (183).

1. Uygun vücut ağırlığı ve vücut yağ yüzdesi belirlenmelidir.
2. Haftada en fazla 2 kg verecek şekilde süre tanınmalıdır.
3. Günlük enerji tüketimi 1500 kalorinin altına düşürülmemelidir.
4. Düzenli, sık sık ve öğün atlamadan yemek yenmelidir.
5. Su içilmesi unutulmamalıdır.
6. Antrenmanlara ek olarak haftada en az 3 gün 30'ar dakikalık aerobik egzersizler yapılmalıdır.
7. Kilo verme dönemlerinde kızartma, kuruyemişler, cips, çikolata, şekerleme, hazır meyve suları, kolalı içecekler, krema dondurma, yağlı kek ve pastırmalar, hazır soslar tüketilmemesi gerekmektedir.

3.5.2.7.5. Ergojenik Yardım

Ergojenik yardım Yunanca da ‘ergon’ iş, ‘genon’ üretmek anlamına gelen iki kelimeden üretilmiştir. Spor terimi olarak ergojenik; enerji kullanımını arttırarak, yorgunluğu geciktiren ve performansı arttıran herhangi bir metot olarak tanımlanmaktadır (184).Ergojenik terimi, çalışma kapasitesini yükseltmeye yönelme demektir ve spor bağlamında, enerji üretimini ve performansı yükseltmekte kullanılan teknikler içerir. Bazı vitaminler, mineraller, amino asitler, bitkiler, metabolitler ve değişik kombinasyonlar gibi maddeler ya da metotlar

ergojenik yardımcılar olarak nitelendirilebilir (185). Gerçek ergojenik yardımcılar kuvveti, dayanıklılığı, hızı ve beceriyi sürekli olarak arttıran yöntemlerdir (186).

Ergojenik yardımcılar, doping sayılmayan, enerji üretimi ve kullanımını arttırarak, yorgunluğu geciktirerek performansın arttırılması için birçok sporcu tarafından optimal enerji sağlama, enerji sistemlerinin dengesi ve vücut dokusunun gelişimi (özellikle yağsız vücut kitlesinin veya kas dokusunun gelişimi) gibi amaçlarla ek besin olarak kullanılmaktadır (187).

3.5.2.7.6. Doping

Doping kelimesi, Güney Afrika yerlilerinin uzun süre avlanmaları ve dans ayinleri sırasında dayanıklılıklarını arttırmak için kullandıkları alkollü bir içkiye verdikleri ad olan "Dope" kelimesinden türemiştir. Performansı arttırmak amacıyla kullanılan bu terim İngilizceye doping olarak geçmiş ve performans arttırıcı madde ve yöntemler için kullanılmaya başlanmıştır (188).

İnsanlığın gelişiminden bu yana rekabet etme, yarışma, rakiplerine üstünlük sağlama ve kazanma psikolojisi yaygın olarak görülen bir davranış seklidir. İlkel topluluklarda kazanma ve bunun sonucunda kendini bulunduğu ortama kabul ettirme psikolojisi, modern topluluklarda da yerini korurken, aynı zamanda ekonomik ve sosyal statü kazanımları da sağlamaktadır. Yarışma sporlarında rakiplere üstünlük sağlama, kazanma psikolojisi daha sık, daha yoğun ve daha uzun süreli antrenman yapılmasını da beraberinde getirmiştir (189).

Sporcuların genelinde olmasa da bazıları tarafından antrenmanlara ilaveten fiziksel ve zihinsel performansı artırmaya yönelik bir takım maddeler alınmaya başlanmıştır. Geçen zaman içinde bu maddelere performans artırıcı bir takım

yöntemler de ilave olmuştur. Sporcuların sağlığını korumak ve eşit şartlarda yarışmalarına ortam hazırlamak için Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC), Dünya Anti-doping Ajansı (WADA) ve Uluslararası Spor Federasyonları (IF) performans artırıcı bu madde ve yöntemleri "Doping" olarak kabul etmiş ve yasaklamıştır (190).

Performansı yapay olarak ve kural dışı bir şekilde artırmak amacıyla organizmaya yabancı bir ajanın verilmesi veya fizyolojik maddelerin anormal miktarlarda bir şahsa yarışma esnasında veya yarışma dışında uygulanması doping olarak kabul edilir. Doping uygulaması sadece sporcunun bizzat kendisi tarafından olabileceği gibi bu alanda hizmet veren yönetici, antrenör, teknik direktör, doktor, fizyoterapist, masör gibi kişilerin teşviki ile de olabilmektedir. Sporda doping uygulamasının Etik ve Tıbbi olarak iki yönü vardır;(191).

Etik Yönü; Spor ahlaki ölçüler çerçevesinde sporcuların fiziksel ve zihinsel performanslarını doğal antrenman yöntemleriyle geliştirmeleridir. Yasaklı maddelerin veya yöntemlerin işin içine girmesi sporcular arasındaki eşit rekabet şartlarını ortadan kaldıracağı için etik bulunmamaktadır.

Tıbbi Yönü; Sporcular tarafından performansı artırmak amacıyla kullanılan yasaklı madde ve yöntemlerin sağlıklı sporcular üzerinde birçok yan etkileri bulunmaktadır. Bunların sadece performansı artırmak amacıyla kullanılması sporcunun sağlığını riske atmaktadır (192).

3.5.2.7.7. Cinsel Yaşantı

Cinsel etkinliğin, sporcunun performansını etkileyerek onun performansını düşürmesi, biyoloji bilgilerine göre, hemen hemen olanaksız olduğu

belirtilmektedir. Performansı asıl etkileyen, cinsel etkinliğin yasaklanması ile sporcunun yaşadığı engellenme (trustuasyon) olgusunun neden olduğu rahatsızlık olabilmektedir. Ancak bu konuda bir genelleme yapmak yanıltıcı olabilir. Gerçekten; katı ya da gevşek bir şekilde uygulanan bir cinsel kısıtlama ya da yasaklama, psikolojik etkileri ile bazı sporcularda olumlu etki ederek performans yükseltmesi sağlarken, bazılarında ters etkiyle performans düşmelerine neden olabilmektedir (193).

Cinsel boşalma, kasların kasılması ve gevşemesi şeklinde biyolojik ve fizyolojik sonuçlar yarattığından, yapılan araştırmalar, sportif çalışmalar ile cinsel birleşme ve boşalmalar arasında 3–4 saatlik bir ara olmasında yarar görmektedirler (194).

Yüksek performans sporcusu için önemli olan cinsel etkinlik değil, cinsel etkinliğin nasıl yapıldığıdır. Ağır bir antrenman ya da yarışmadan hemen sonra, organizma henüz fiziksel zorlanmanın neden olduğu metabolizma artıklarını vücuttan atmadan, boşalmış olan enerji depolarını doldurmadan, uzun süren aşırı miktarda alkol ve sigara tüketimi ile birlikte yapılan bir cinsel etkinliğin sporcunun performansını olumsuz etkilemesi kaçınılmazdır (195,196,197).

3.5.2.7.8. Dini Alışkanlıklar

Bazı sporcular dini inançları gereği bazı alışkanlıklar geliştirir. Örneğin, Ramazan ayında oruç tutan profesyonel sporcular vardır. Oruç gereği gün boyu aç kalma doğal olarak sporcunun performansını etkiler. Sporcunun antrenman ve yarışmada daha düşük bir performans sergilemesine neden olur. Ayrıca, açlığa bağlı olarak düşen vücut direnci bazı yaralanmalara karşıda vücudu dirençsiz

bırakır. Bazı yabancı sporcularda da, bazı kutsal günlerde yeterli performans ortaya koyamama gibi bir risk söz konusudur. Birçok Amerikalı sporcu Pazar günü yarışma ve antrenman yapmaktan hoşlanmaz. Benzer durum cumartesi günleri için de bazı Yahudi sporcularda söz konusudur (142).

3.5.2.7.9. Uyku Düzeni

Bazı sporcuların erken kalkması, uykusunu yeterince alamaması ve uykudaki düzensizlik onların performanslarını etkileyebilir. Uyku kaybı sonrası performansta medana gelen azalma, bozulmuş psikolojik durumu (198,199, 200),egzersiz süresince termoregülasyonda değişim (201), algılama gayretindeki artış (202), kortikal uyarılmanın azalması, kaslardaki glikojen tüketilmesi ve yorgunluk (203), uyku kaybının maksimal oksijen kullanımını da azalttığı belirtilmiştir (204).

3.6. Yönetim Alanlarına Göre Sporda Risk Faktörleri

Sporda risk faktörlerini yönetim alanlarına göre Finans ile ilgili risk faktörleri, Sosyal Güvence ile ilgili risk faktörleri, Tesis ile ilgili risk faktörleri, Sağlık ile ilgili risk faktörleri olarak sınıflandırmak mümkündür.

3.6.1. Sağlık Yönetimi İle İlgili Risk Faktörleri

Hedef performansa ulaşılabilmesi için en önemli noktalardan biri sporcunun tam sağlıklılık halinde olması gerekliliğidir. Bu yüzden yaşanan her hastalık ve yaralanma hedeflenen sportif performansa ulaşma takviminde aksaklıklara sebep olurken, hedef performans değerlerinin değişmesine bile neden olabilmektedir. Anlaşılacağı gibi, sporcunun atletik performansı, yaşam kalitesi ve

genel sağlık durumu ile yakından ilişkilidir. Meydana gelebilecek küçücük bir hastalık veya yaralanma bile sporcunun yaşam kalitesine, uykusuna, konsantrasyonuna, psişik durumuna ve üst düzey fiziksel performansa ulaşma yeteneğine etki ederek genel sportif performansını direkt olarak etkilemiş olur (205).Özellikle alerjik rinit, konjunktivit ve astma ile sporcularda sıkça karşılaştığımız nezle, grip ve bakteriyel üst solunum yolu enfeksiyonları sporcunun performansını olumsuz etkilemektedir (67).

Sporcunun tüm anatomik ve fizyolojik üstünlüklerin yanında disiplin içinde bir yaşam, minimum sakatlanma ve rahatsızlıklar, bu sakatlıklarda erken şifa ve eski performansı elde etme ve sürdürmedir. Sporcu sağlığı disiplinli bir yaşam ve beslenme ile başlar. Dinlenme ve periyodik izinlerde dahi sporcu kendisine bu disiplin içinde hissetmeli ve daima amatör anlayışlı bir beyine sahip olmalıdır. Performansın yükselmesi ve fiziksel gelişim için beslenme çok önemlidir. Aynı aktiviteyi aynı özelliklere sahip iyi ve kötü beslenen kişilerde beslenme yönünden kıyaslamasını yaparsak bu faktör önemini açıkça gösterecektir. Her zaman enerji artı yedek enerji hesap edilmeli ve diyet ona göre ayarlanmalıdır. Özellikle de protein, karbonhidrat miktarı ve oranları saptanmalıdır. Gereksinim tip ve miktarı, yaş, cins, yapılan spor, aktivite şiddeti, boy ve kilo ile ayarlanır. Yetersiz beslenme, kilo kaybı ve aktivite hızını düşürür, sakatlanma riskini yükseltir. Sporcu sağlığında en önemli faktör kişiyi fiziksel ve mental yönden etkileyen yaralanma ve sakatlıklardır (206).

Sporcunun beslenme alışkanlığı onun performansını etkileyen bir faktördür. Bilindiği gibi sporcu, beslenme işini kampların dışında tek başına yapar. Bu nedenle beslenme konusunda oluşturacağı alışkanlıkların, sağlıklı

temellere dayanması gerekir. Genel beslenme alışkanlığının dışında, yarışmada antrenman öncesi yenilen son öğünün içeriği ve de yarışma sırasında alınan içecekler de sporcunun performansını etkiler (207).

3.6.2. Tesis Yönetimi İle İlgili Risk Faktörleri

Tesis ile ilgili risk faktörleri şu şekilde sıralanabilir: Doğal afetlere (sel, kasırga, yangın, rüzgâr, şimşek) karşı önlem almamak, kapalı alanlarda ısıtma veya soğutma probleminin olması, seyirci ile oyun alanı arasındaki emniyet mesafesinin yetersiz olması, antrenman ya da müsabaka sahasının yetersiz olması, sahanın ya da salonun aydınlatmasının yetersiz olması, tesisin temizliğine dikkat edilmemesi, oyun sahasının düzgünlüğünü, stabilitesini yitirmiş olması, oyun sahasının ıslak veya donmuş olması, oyun sahasında yabancı madde bulunması, oyun alanında ve tesiste güvenliğin sağlanmaması, tesis denetiminin tam olarak yapılmamasıdır (39).

3.6.3. Finans Yönetimi İle İlgili Risk Faktörleri

Sporda risk yönetimi sadece sakatlanmayı önleyici bir süreç değildir. Bunun dışında spor kulüplerinin varlığını sürdürebilmesi ve ününü koruması da risk yönetiminin bir faaliyet alanıdır. Spor kulüpleri varlıklarını ve ününü bir takım finansal destekler aracılığıyla sürdürmektedir. Spor kulüplerinin gelirlerini; seyirci geliri, yayın hakkı satış geliri, sponsorluk geliri, transfer geliri ve diğer gelirler (üye aidatı, derneklerce yapılan yayınlar, tertiplenen piyango, eğlence, temsil, konser ve spor yarışması gelirleri, bağışlar, yardımlar, reklâm geliri vb.) şeklinde sıralayabiliriz (3).

Tüm bu sayılan faaliyetler spor kulüplerinin ayakta durmasını hatta mali yılı kar ile kapatabilmesini sağlamaktadır. Spor kulüplerinin mali durumları, elde ettikleri sportif başarılar ve aynı zamanda ticari faaliyetlerinin iyi bir şekilde gerçekleşmesine bağlıdır (208).

Kulüplerin yukarıda sayılanlar dışında gelirler elde etmesi kulüplerin yöneticilerinin yaratılıcılıkları ile yakından ilgilidir. Kulüp yöneticilerinin kulüplerine önemli bağışlarda bulunmaktadır. Ancak kulüplerin devamlılığı olmayan bu gelir kaynakları ile uzun vadeli başarıları yakalaması güçtür. Kulüplerin istikrarlı gelir kaynaklarına yönelmesi onları rekabet ortamında başarıya ulaştıracaktır (209).

Dünyada ve Türkiye'de serbest piyasa ekonomisi kurallarına uyum sağlamak için spor kulüplerine ait şirketler, hisse senetlerini halka arz etmekle alternatif finansman yöntemlerine göre daha düşük maliyetle ve uzun vadeli bir kaynağı kullanmaktadırlar. Ayrıca kulüpler halka açıldıktan ve hisse senetleri borsa'da işlem görmeye başladıktan sonra da hisselerini teminat göstererek kredi kullanabilme, borç senedi ihraç edebilme imkânlarından yararlanmak suretiyle finansman sağlayabilmektedirler (210).

Sporun sosyal faydasının yanında bir başka yön, ekonomik özelliğidir. Profesyonel sporcular, bütün zamanlarını sporun emrine vermiş ve faaliyetlerinin sonucunda ekonomik menfaat bekleyen kişilerdir. Bu sporcular, spor yapmak için bir başka kulübe transferi, hem kendileri hem de sözleşme ile bağlı bulunduğu kulübü için son derece önemli bir olaydır. Bu çoğu kez sporcu ve kulübü için bir fırsat niteliği taşımaktadır (211). Profesyonel sporcular aynı zamanda kulüpler bakımından güzel oyunları ile takımlarına iyi para kazandıran, kulübün malını iyi

fiyatla satış yapan personel gibi bir hüviyete de bürünmüşlerdir. Bu sporcular başarılı oldukları takdirde kulübün, işletmenin pazarını artıran ve kulübe büyük paralar kazandıran kişi durumundadırlar (212).

Sporcular, sporu meslek olarak seçtiklerinde yaptıkları spor dalına ve başarı oranlarına göre para kazanmaya başlarlar. Özellikle bazı spor dallarında kazanılan bu para yüzbinlerce dolara ifade edilecek rakamlara ulaşmaktadır. İşte, çok genç yaşta büyük rakamlar kazanmaya başlayan sporcuda yine kişiliğine bağlı bazı değişik davranış şekilleri gelişebilmektedir. İşte, bu davranış değişiklikleri sporcunun antrenman veya yarışma içinde hem yeterli performansı sergilemesini engeller hem de kendisi, arkadaşları ve de rakipleri için risk yaratıcı bazı davranışları yapmasına yol açabilir. Ayrıca, sporcuların birbirlerinin ve rakip takım oyuncularının aldıkları paraları öğrenmesi de onların kişiliklerine göre onları etkileyen bir faktördür (140).

3.6.4. Sosyal Güvence (Sigorta) Yönetimi İle İlgili Risk Faktörleri

Sporda risk yönetimi açısından ele alınan bir diğer faktör de sigortadır. Etkili bir risk yönetim aracıdır. Sigorta belli bir risk altındaki finansal sonuçları garanti altına alır. Spor ile ilgili sigortalar; sporcular için ferdi kaza ve hayat sigortaları, kulüpler için mal varlığı, kâr kaybı ve sorumluluk sigortaları, tesisler için mal varlığı ve kâr kaybı sigortaları, tüm spor ekipmaları için mal varlığı, kâr kaybı ve sorumluluk sigortaları olarak sıralanabilir (3).

Spor kulüplerinde genelde sorumluluk sigortası poliçesi uygulanır. Spor kulüpleri üzerine almak istemedikleri önemli riskleri, kontrat, sigorta ya da

sözleşmeler aracılığıyla başkasına transfer etmektedir. Sigortalama bir risk transfer aracı olarak kullanılmaktadır (21,3).

Spor sözleşmeleri öğretide, sporcular ile kulüpler arasında yapılan ve taraflara karşılıklı sorumluluklar yükleyen rızai sözleşmeler olarak tanımlanmıştır (213).Sporcuların uzun süreli veya kısa süreli sözleşmeleri onların kişiliklerine göre performanslarını etkiler. Bu bazen çok olumlu, bazen de çok olumsuz etkilere yol açabilir (108).

En yaygın risk finansmanı yönetimi araçlarından biri, belirli bir iş projesinin potansiyel zararlarını telafi etmek için sigortadan faydalanmaktır. Burada amaç, riski sigorta sağlayıcısına transfer etmektir. Bu yöntem pahalı olmakla birlikte, proje sırasında meydana gelebilecek büyük bir başarısızlık bile, sözleşme şartlarında yer aldığı takdirde, firmanın diğer varlıklarını kullanmadan, tamamen telafi edilecektir (214).

3.7. Spor Yönetiminde Spor Kulüpleri

3.7.1. Spor Kulüpleri

Spor kulüpleri belirli kurallara göre kurulan (yasalar, tüzükler, yönetmelikler, sözleşmeler, vb.), üyelerinin her birinin yetki ve sorumlulukları belli olan (başkan, yönetim kurulu üyesi, denetçi, üye), gerek amatör gerekse profesyonel spor branşları ile topluma hizmet veren, her yaş grubunun spor yapabileceği tesis araç gereçlere sahip olan, diğer bir yönü ile de yüksek performans sporcuların yetiştirilmesini hedefleyen özel hukuk kuruluşlarıdır (215).

Spor kulüpleri toplumsal çevreden bir takım girdileri alıp işleyerek enerjiye dönüştüren ve sonuçta yine çevreye veren açık sistemlerdir. Toplumsal yaşantıda insanların sportif etkinlik ve hizmet beklentileri, önemli ölçüde 'spordaki temel örgütlenme birimleri olan spor kulüplerinden' karşılanmaktadır (216).Spor kulüpleri, sporcuların ve teknik heyetin bir amaç etrafında bir araya geldiği yerler olarak, sporculara sporu bilimsel olarak öğreten ve uygulatan tüzel kişilerdir (217).

Spor kulüpleri, dernek ve şirket olmak üzere iki farklı tüzel kişiliğe sahiptirler. Dernekler kar amacı gütmeyen kuruluşlar olmasına karşılık, şirketler tamamen kar amacına yönelen tüzel kişilerdir (218).

3.7.2. Spor Kulüplerinin Amaç ve Görevleri

Toplumların pek çok sosyal ihtiyacının karşılandığı kurumlar olarak karşımıza çıkan kulüpler çeşitli fonksiyonları yerine getirmektedirler. Sosyal açıdan bakıldığında kulüplerin toplum içinde belirli konularda yetersiz kalan sosyal yapıyı desteklemek, geliştirmek, bireylerin kendilerini toplum içinde tamamlanmış hissetmesine olanak vermek, pozitif demokrasi anlayışını şekillendirmeye yardımcı olmak gibi temel fonksiyonları göze çarpmaktadır. Bunun yanı sıra, gelişmiş ülkelerde gönüllülük anlayışının toplum tarafından hazmedilmesine ayna tutan spor kulüpleri halkın kendi kendini organize etmesinin de en güzel örnekleridir (219).

Genellikle birer gönüllü oluşum biçiminde varlıklarını sürdüren spor kulüpleri bu toplumsal işlevlerinin yanı sıra spora katılımı desteklemekten,

olimpiyat madalyası kazanmaya kadar uzanabilecek geniş bir yelpazede kendi strateji ve amaçlarını geliştirebilirler (220).

Spor kulüplerinin görevleri genelde bağlı bulundukları toplumun ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olan amaçlar doğrultusunda biçimlenmekte dolayısıyla; amaçları ve hedefleri doğrultusunda çeşitlilik gösterebilmektedir. Ancak birer fiziksel aktivite örgütü olarak ele alındığında spor kulüplerinin fonksiyonları genel haliyle aşağıdaki gibi olabilmektedir:

1. Arsa, malzeme, koçluk, antrenman ve oyun tesisleri, kulüp binası, ulaşım, medikal ve benzeri tesisler sağlama, hazırlama
2. Yetiştirme, antrenman, tıbbi tedavi ve ilgili sosyal tesisler hazırlama
3. Kulüp çalışanları, sözleşmeliler, oyuncular, misafirler ve üçüncü şahıslar için sigorta yaptırma
4. İlk olarak sporu düzenleyen ve organize eden bir örgüte, ikinci olarak buna dahil bir kulübe ya da kuruluşa, üçüncü olarak da devlete ya da ilgili ajanslara bağlanmak onlarla işbirliği içinde olma
5. Personel işe alma ve istihdam etme ve hizmet hazırlama
6. Sermayeyi; aidatlar, krediler, ücretler vb. ile yükseltme
7. Borç alma ve verme, banka hesapları açma
8. Tescilli emlak satın alma, kiralama ve aynı şekilde satma, bırakma ya da bertaraf etme
9. Bağışlar, krediler alma, garantiler verme ve diğer olanaklar sağlama
10. Özel amaçlar veya ihtiyatlar için ayrı fonlar oluşturma
11. Yasal usuller için para yatırma
12. Amaçları geliştirmek üzere gerekli diğer işleri yapma. (221).

3.8. Hentbol Oyunu

3.8.1. Dünyada Hentbol

Arkeolojik araştırmalarda bulunan belgeler, hentbolun milattan önceleri de bilindiğini ve oynandığını göstermektedir. Pire'de bulunan ve M. Ö. 6. yy.da tarihlenen bir kabartmada; topu atma, yuvarlama, tutma, duvara vurma gibi bazı alıştırmalar canlandırılmıştır. Yine Antik Çağın ünlü düşünürlerinden Plâton, Phaedon adlı yapıtında 12 değişik renge boyanmış parçalı toplardan söz etmiştir. M. Ö. 130-200 yılları arasında yaşamış Romalı doktor Claudius Galenus kitaplarında Roma'da "Harpston" adını verdiği hentbola benzer bir oyundan bahsetmektedir.1170-1230 yılları arasında yaşamış olan Alman destan yazarı Walther von der Vogelwaide, Fangsballspiel (Top Yakalama Oyunu) adlı yapıtında, ilk kez hentbolun bazı kurallarından söz etmiştir. Fransız Rabelais (1494-1533) eğitim notlarında elin içi ile oynanan bir top oyunundan bahsetmektedir. Danimarkalı beden eğitimi öğretmeni Holger Nielsen 1848'de Ortrup'taki okulunda kuralları ve metotları belirlenmiş ve adına "haandbaldspiel" dediği bir oyunun oynanmasına izin vermiştir. Sonraki dönemlerde "rafball", "koningsbergerball" adlarıyla yaygınlaşan ve açık alan hentbolu olarak Almanya'da gelişen hentbol, oradan önce Avrupa'ya (1892'de Çekoslovakya'da "hazena", 1898'de Danimarka'da "haandbald" adlarıyla) ve dünyaya yayılmıştır (222).

Uluslararası Amatör Atletizm Federasyonu'nun 1926 yılı Ağustos ayında Hollanda'nın Deenhaag şehrinde yapılan 8. kongresinde hentbol oyununun daha yaygın hale getirmek için çeşitli devletlerin temsilcilerinden oluşan bir komisyon

kurulmasına karar verilmiştir. Çalışmalar 1928 yılında tamamlandı ve uluslararası alanda kabul edilmesiyle birlikte ilk oyun kuralları kitabı basıldı. Hentbol 4 Ağustos 1928 tarihinde Amsterdam şehri stadında yapılan Uluslararası Amatör Hentbol Federasyonu kuruluş kongresinden sonra ayrı bir federasyon tarafından yürütülmeye başlanmıştır. Önceleri sadece açık havada oynanan hentbol, 1934 yılında Kopenhag'da ilk defa salonda oynandı. Bu tarih ayni zamanda salon hentbolunun başlangıç tarihidir. Hentbolun olimpiyatlara alınması 1936 yılında Berlin'de karara bağlandı. Hentbolun ilk Dünya Şampiyonası 1938'de Berlin'de düzenlenmiştir (223).

İkinci Dünya Savası nedeniyle bütün sporlarda olduğu gibi hentbolde de bir duraklama dönemi yaşanmıştır. 1946 yılında Basel'de 8 ülkenin katıldığı bir kongre gerçekleştirildi. Danimarka, İsveç, İsviçre, Finlandiya, Norveç, Hollanda, Polonya ve Fransa'nın katıldığı bu kongrede yeni Uluslararası Hentbol Federasyonu (IHF)'nin kurulması kararlaştırıldı. Günümüzde merkezi Basel (İsviçre)'de olan International Handball Federation (IHF)'nun 100'ün üzerinde ulusal federasyonu ve 4 milyon oyuncu üyesi vardır.1980'lere kadar hentbolda büyük başarı sağlayan Doğu Bloğu ülkelerinin dağılmasıyla oyuncu ve antrenörler Avrupa'nın çeşitli ülkelerine gittiler. Günümüzde Avrupa'da İspanya, Fransa, Almanya, Afrika'da Cezayir ve Mısır, Asya'da da Güney Kore ve Japonya bu sporda ciddi ilerleme göstermeye başlamışlardır (222,223).

3.8.2. Türkiye'de Hentbolun Gelişimi

Türkiye'de hentbol ilk kez 1927-1938 yılları arasında açık alan hentbolu olarak başlamıştır. Öncülüğünü Almanya'da öğrenim yapan ve beden eğitimi

öğretmeni kökenli Hüsamettin Güreli, Zeki Gökışık, Nafi Tağman, askeri okullarda yapmıştır. Bu askeri okulların yanı sıra Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümünde de bazı kurallar tespit edilerek, futbol sahalarında "el topu" adı altında hentbolun yaşatılmasına katkıda bulunmuş. Ülkemizde ilk resmi saha el topu oyun kuralları 1934 yılında Türkiye İdman Cemiyeti ittifakı tarafından yayımlanmıştır.

Ülkemizde ilk resmi açık alan hentbol maçı 1938 yılında oynanmıştır. İlk Federasyon Başkanı olan Sayın Vedat Abut kısa bir süre görev yaptıktan sonra Başkanlığı Sayın Fail Gökay'a devretmiştir. 1958 yılında, Hentbol Federasyonu Başkanı Sayın Vahit Çolakoğlu'nun çabaları ile "Voleybol El Topu" adı altında Türk hentbolu yeni bir kimlik kazanmıştır. Vahit Çolakoğlu'nun görev süresi içinde kulüp takımları arasında açık alan hentbol müsabakaları gerçekleştirilmiştir. Söz konusu kulüp takımları, Harp Okulu, Jandarmagücü, Ziraat Gençlik, Maltepe, Emniyet, Anıtspor, Pınarspor ve Doğuspor'dur. Yapılan müsabakalar sonunda her yıl sonunda hemen hemen her yıl Harp Okulu şampiyon olmuştur.

Türkiye'de hentbol, voleybol ve basketbol ile birlikte 1942 yılında "Spor Oyunları Federasyonu" çatısı altında teşkilatlanınca hız kazanan bir gelişme evresine girmiştir. 1942-43 sezonunda İstanbul Hentbol Ligi kurulmuş ve söz konusu ligde Defterdar takımı şampiyon olmuştur. 1943-44 ve 1944-45 sezonlarında Fenerbahçe, 1945-1955 yılları arasında ise, Galatasaray şampiyonluğu elinde tutmuştur. 1945'te ilk kez Türkiye Şampiyonası düzenlenmiş ve "Kara Harp Okulu Hentbol Takımı" ilk Türkiye Şampiyonu olmuştur.

Ülkemizdeki salon hentbolu ile ilgili ilk ciddi çalışmalar 1974-1975 yıllarına dayanmaktadır. Bu tarihlerde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yurt dışına eğitime gönderilen bir grup beden eğitimi öğretmeni, eğitim gördükleri Federal Almanya'dan dönerek görev yaptıkları Beden Eğitimi Bölümlerinde modern salon hentbolunun temellerini oluşturan değerli çalışmalar yapmışlardır. 1975 yılında, Gazi Eğitim Enstitüsü ve Ankara Spor Akademisi öğretim üyesi Yaşar Sevim tarafından salon hentbolu kuralları derlenerek ilk kez bir kitap halinde yayımlandı. Adı geçen üniversitemizde salon hentbolu adına yapılan değerli çalışmalar ile salon hentbolunun Türkiye'de yaygınlaşması ve kökleşmesine önemli katkılar sağlanmıştır.

Dönemin Gençlik ve Spor Bakanı Ali Şevki Erek ve Beden Terbiyesi Genel Müdürü merhum Talat Akgül'ün gayretleriyle 4 Şubat 1976 yılında 22. Federasyon olarak Hentbol Federasyonu kurulmuştur. Federasyon Başkanlığı görevine Almanya Köln Spor Akademisinde 4 yıl süre ile hentbol, basketbol, futbol, voleybol, antrenman bilgisi konularında ihtisas öğrenimi gören Yaşar Sevim getirildi. Geçmişten Günümüze Federasyon Başkanları;

Prof. Dr. Yaşar Sevim: (1976 - 1979)

Prof. Dr. Sedat Muratlı: (1979 - 1979)

İbrahim Selet: (1979 - 1980)

Şeref Tunca: (1980 - 1989)

Prof. Dr. Yavuz İmamoğlu: (1989 - 1993)

Serhat Bilgi: (1993 - 2000)

Günal Ensari: (2000 - 2004)

Tarık Cengiz: (2004 - 2010)

Bilal Eyuboğlu : (2010 - .....) (224).

3.8.3. Hentbol Oyunun Yapısı

Hentbol oyunu, altı saha oyuncusu ve bir kaleciden oluşan iki takımın, birbirlerinin kalesine gol atmak için ve kendi kalelerine atılacak golleri engellemek için sürekli vücut vücuda mücadelenin olduğu bir takım sporudur. Golü atma ve golü önleme ile ilgili bireysel, grup ve takım davranışlarını içeren oyun, çok üst düzeyde karar verme, işbirliği ve sorumluluk üstlenme davranışlarını gerektirmektedir (225).

Hentbol oyununu takım açısından analiz ettiğimizde de, hentbol oyununda takım hücumu ve takım savunması ayırımını yapmak gerekir. Takım hücumu içerisinde; Hızlı hücum, hızlı oyun, sistem hücumu (tek ve çift pivotlu hücum) ile özel durumlarda hücum (azlıkta ve çoklukta hücum) söz konusu iken takım savunması içerisinde; Geri çekilme, hızlı hücumun engellenmesi, bir sistem içerisinde savunma (Adam adama savunma: Tam sahada, yarım sahada ve 9-10 metrede, bölge savunması: 6:0, 5:1, 3:2:1, 4:2, 3:3 ve 1:5 bölge savunmaları ve kombine savunma: 5:0+1, 4:0+2) ile özel durumlarda savunma (azlıkta ve çoklukta savunma) konuları vardır (226,227).

Hentbol oyununda oyuncular, saha oyuncusu ve kaleci olarak ikiye ayrılırlar. Yukarıda bahsedilen hücum ve savunma davranışları daha çok saha oyuncularını ilgilendiren görevleri içerir. Kaleciler isterlerse, kale alanını terk ederek saha oyuncuları gibi oynayabilirler. Ancak kalecilerin birincil görevleri kalelerine gelen topları savunmak ve hızlı hücumu başlatmaktır. Hentbol oyuncusu, kısa sürede gerçekleşecek olan bir sürü aksiyondan başarı ile çıkabilmek için iyi eğitilmiş, kendi kendine karar verebilen, sorumluluk alabilen, arkadaşlarıyla işbirliği yapabilen, bireysel olarak ya da takım arkadaşlarıyla oyun

içerisinde karşılaştığı problemleri kısa sürede çözebilen bir sporcu olmak durumundadır (228).

Hentbol oyunu, temel bir aerobik dayanıklılık özelliği üzerine, düzensiz zaman ve aralıklarla uygulanan, anaerobik ağırlıklı oyun karakterini yansıtan, çok yönlü beceriler gerektiren bir spor dalıdır. Oyunda, başarı oyuncunun fizik yapısı, kondisyonu, teknik, taktik ve oyunu okuyabilme yetenekleriyle belirlenmektedir. İki devreli oynanan oyun, belirgin bir fizik yapı ve kondisyonel özellikleri gerektirmektedir (229,230).

4. GEREÇ VE YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Önemi

Günümüzde sporun ve spor kültürünün toplumun her kademesine yayılmasını sağlayacak; sporcu sayısını ve spor kalitesini arttıracak unsurlardan biri de spor kulüplerimizdir. Spor kulüpleri varlıklarını sürdürebilmek ve geliştirebilmek için yaptıkları tüm faaliyetlerde bir takım risklerle karşı karşıyadır. Riskin özelliğinin bilinmesi ve başarılı bir şekilde yönetilmesi spor kulüplerinin varlıklarını sürdürebilmeleri bakımından önemlidir. Hentbol kulüplerinin yer aldığı faaliyetler içerisinde var olan risklerin belirlenmesi ve değerlendirilip yönetilmesi gereklidir. Bu bakımdan yöneticilerin yönetim politikalarını hazırlarken riskleri dikkate alan ve bu riskleri asgari seviyede tutan özelliklere sahip bir yönetim politikası hazırlamaları oldukça önemlidir.

Bu araştırma sporcular ve antrenörler açısından sağlık, tesis, finans ve sosyal güvence yönetimi ilgili risk faktörlerinin tespit edilip gereken tedbirlerin önceden alınması, risk yönetimi sürecinde sporcu, antrenör ve spor kulüplerinin problemsiz ve başarılı bir şekilde faaliyet alanları ile ilgili sürüçleri tamamlamaları açısından oldukça önemlidir. Ayrıca spor sektöründe risk yönetimi ile ilgili az sayıdaki çalışmalara da kaynak olabilmesi açısından önem arz etmektedir.

4.2. Araştırmanın modeli

Bu çalışmada betimsel yöntemlerden biri olan genel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan yaklaşımlardır. Genel tarama modeli, çok

sayıda elemandan oluşan evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (231).

4.3. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2011-2012 sezonunda Türkiye Hentbol Süper Ligi takımlarında aktif olarak görev alan 435 sporcu ve 49 antrenör oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Türkiye Hentbol Süper Ligi takımlarında aktif olarak görev alan ve tesadüfi örneklem yöntemi ile seçilen 376 sporcu ve 45 antrenör oluşturmaktadır.

4.4. Varsayımlar

Araştırmaya katılan tüm sporcu ve antrenörlerin risk belirleme anketi ve risk değerlendirme ölçeğine doğru cevap verdikleri ve kaynaklardan elde edilen bilgilerin doğru olduğu varsayılmıştır.

4.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma 2011-2012 sezonunda Türkiye Hentbol Süper Liginde aktif olarak görev alan 376 sporcusu ve 45 antrenör ile sınırlandırılmıştır.

4.6. Hipotezler

H.1. Sporcuların risk belirleme anketi cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, hentbol oynama yılı ve oynadığı takım değişkenlerine göre farklılık gösterir.

H.2. Antrenörlerin risk belirleme anketi cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu ve antrenörlük süresi değişkenlerine göre farklılık gösterir.

H.3. Sporcuların risk değerlendirme ölçeği puanları cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, hentbol oynama yılı ve oynadığı takım değişkenlerine göre farklılık gösterir.

H.4. Sporcuların risk değerlendirme ölçeği sağlık, tesis, finans ve sosyal güvence yönetimi alt boyutları puanları cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, hentbol oynama yılı ve oynadığı takım değişkenlerine göre farklılık gösterir.

H.5. Antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği puanları cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu ve antrenörlük süresi değişkenlerine göre farklılık gösterir.

H.6. Antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği sağlık yönetimi, tesis yönetimi, finans yönetimi, sosyal güvence yönetimi alt boyutları puanları cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu ve antrenörlük süresi değişkenlerine göre farklılık gösterir.

H.7. Risk değerlendirme ölçeği sağlık, tesis, finans ve sosyal güvence yönetimi alt boyutları görev (sporcu-antrenör) değişkenine göre farklılık gösterir.

4.7. Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Araştırmada veri aracı olarak Gök (2006)'ün sporcular ve antrenörler için sporda risk belirleme anketi ile Çobanoğlu (2008) ve Gök (2006) tarafından Kuter

(2003)'in sporda risk faktörleri konulu çalışmasından yararlanarak geliştirdikleri sporda risk değerlendirme ölçeği kullanılmıştır (EK: 1, EK: 2, EK:3).

Araştırmanın geçerlilik ve güvenirlilik çalışması için 270 sporcu ve 20 antrenör olmak üzere 290 kişiye ön test uygulanmıştır. Risk belirleme anketlerinin güvenirliliğini test etmek için Cronbach alpha değeri hesaplanmıştır. Buna göre; sporcular için cronbach alpha değeri, 0,71, antrenörler için cronbach alpha değeri 0,72 olarak bulunmuştur. Cronbach alpha değeri 0,70'in üzerinde olan ölçeklerin güvenilir olduğu söylenir. (232).

Sporcular ve antrenörler için risk değerlendirme ölçeği madde havuzunda yer alan (1,11,12,14,15,16,17,18,19,20,21,22,25,26,28,29,30,31) maddeler Gök (2006)'ün geliştirdiği ölçme aracından, madde havuzunda yer alan (2,3,4,5,6,7,8,9,10,13,23,24,27) maddeler ise Çobanoğlu (2008)'nun geliştirdiği ölçme aracından alınmıştır (EK: 4). Elde edilen veriler üzerinde yapılan faktör analizi sonucunda düşük faktör yükü olan ya da birden fazla faktörden yüksek yük değeri alan (8,9,10,12,18,23,26,27) maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Tekrarlanan faktör analizi sonucunda ölçeğin 23 maddeden oluşan toplam 4 faktörlü bir yapıya sahip olduğu; birinci faktörde yer alan (1,2,3,4,5,6,7,8) maddelerin sağlık yönetimi ile ilgili, ikinci faktörde yer alan (9,10,11,12,13) maddelerin tesis yönetimi ile ilgili, üçüncü faktörde yer alan (14,15,16,17,18,19) maddelerin finans yönetimi ile ilgili, dördüncü faktörde yer alan (20,21,22,23) maddelerin sosyal güvence yönetimi ile ilgili risk değerlendirme unsurlarından oluştuğu görülmüştür.

Ölçeğin varyans açıklama oranlarına bakıldığında; sağlık yönetimi boyutunun varyansının % 15,95'ini; tesis yönetimi boyutu varyansının %12,64'ünü; finans yönetimi boyutu varyansının % 10,73'ünü; sosyal güvence yönetimi boyutu varyansının % 12,31'ini açıkladığı görülmüştür. Ölçekte yer alan 23 maddenin tamamının ise toplam varyansın % 51,64'ünü açıkladığı görülmüştür. Elde edilen değerler ölçeğin bu haliyle yapı geçerliliğini sağladığını göstermektedir.

Risk değerlendirme ölçeğin güvenirliliğine ilişkin Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Buna göre; sağlık yönetimi alt boyutu iç tutarlılık katsayısı .824, tesis yönetimi alt boyutu iç tutarlılık katsayısı .784, finans yönetimi alt boyutu iç tutarlılık katsayısı .734, sosyal güvence yönetimi alt boyutu iç tutarlılık katsayısı .811 ölçeğin tamamı için iç tutarlılık katsayısı .921 olarak bulunmuştur. Bu değerler ölçekten elde edilen puanların güvenilir olduğunu kanıtlamaktadır. Faktör analizi sonuçlarının yeterli olabilmesi için her faktör için faktör varyanslarına bakılması gerekir. Eğer bu değerler 0,50'nin üzeride ise bulunan faktör sayısının yeterli olduğuna karar verilir (233).

Anketler veri toplama sürecinde 376 sporcu ve 45 antrenöre antrenmanları öncesi veya sonrası uygulanmıştır. Araştırmaya katılan takımlar ve sporcu sayıları Ek 5 de verilmiştir.

4.8. Verilerin Analizi

Verilerin değerlendirilmesinde ve bulunan değerlerin hesaplanmasında SPSS 15.0 paket programı kullanılmıştır.

Sporcuların ve antrenörlerin cinsiyet ve medeni durumlarına ilişkin risk belirleme düzeyleri için Mann Whitney U testi uygulanmıştır.

Sporcuların ve antrenörlerin yaş, eğitim durumu ve antrenörlük sürelerine ilişkin risk belirleme düzeyleri için Kruskal Wallis testi uygulanmıştır

Sporcuların hentbol oynadığı takım ve hentbol oynama yılına ilişkin risk belirleme düzeyleri için ANOVA testi uygulanmıştır.

Sporcuların ve antrenörlerin cinsiyet, medeni durum ve görevlerine (sporcu-antrenör) ilişkin risk değerlendirme düzeyleri ile risk değerlendirme ölçeği alt boyutları için t-testi uygulanmıştır.

Sporcuların ve antrenörlerin yaş, eğitim durumu, hentbol oynama yılı, oynadığı takım ve antrenörlük süresine ilişkin risk değerlendirme düzeyleri ile risk değerlendirme ölçeği alt boyutları için ANOVA testi uygulanmıştır. Elde edilen sayısal değerler p.05 anlamlılık düzeyine göre değerlendirilmiştir.

Sporcuların ve antrenörlerin risk değerlendirme ölçeğine verdikleri cevaplar risk derecelendirme matrisine yerleştirilerek riskler derecelendirilmiştir. Verilerin sağlıklı yorumlanabilmesi için ölçeğin beşli derecelendirme aralıkları; çok az düzeyde riskli (1.00- 1.80), az riskli (1.81- 2.60), orta düzeyde riskli (2.61- 3.40), çok riskli (3.41- 4.20), çok fazla riskli (4.21- 5.00) şeklinde belirlenmiştir.

5. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amaçlarına bağlı kalınarak araştırma grubumuz olan Hentbol Süper Ligi sporcularının ve antrenörlerinin demografik özellikleri ile sporda risk belirleme ve sporda risk değerlendirme ölçeğine verdikleri cevaplara ilişkin mevcut durumları değerlendirilerek veriler tablolaştırılmıştır.

Tablo 7: Sporcuların Demografik Değişkenleri İle İlgili Dağılımı

Değişkenler	Alt Değişkenler	f	%
Cinsiyet	Erkek	219	58,2
	Kadın	157	41,8
	Toplam	376	100,0
Yaş	16-17	80	21,3
	18-21	82	21,8
	22-25	101	26,9
	26-29	55	14,6
	30 ve üstü	58	15,4
	Toplam	376	100,0
Medeni Durum	Evli	72	19,1
	Bekâr	304	80,9
	Toplam	376	100,0
Eğitim Durumu	Lise	124	33,0
	Üniversite	229	60,9
	Lisansüstü	23	6,1
	Toplam	376	100,0
Hentbol Oynama Yılı	1-5	43	11,4
	6-10	165	43,9
	11-15	105	27,9
	16-20	50	13,3
	21 ve üstü	13	3,5
	Toplam	376	100,0

Tablo 7'de araştırmaya katılan sporcuların cinsiyet değişkeni dağılımına bakıldığında % 58,2'sinin erkek, % 41,8'inin de kadın sporculardan oluştuğu görülmektedir.

Sporcuların yaş değişkeni dağılımına bakıldığında % 21,3'ünün 16-17 yaşları arasında, % 21,8'inin 18-21 yaşları arasında, % 26,9'unun 22-25 yaşları

arasında, % 14,6'sının 26-29 yaşları arasında, % 15,4'ünün de 30 ve üstü yaş arasında olduğu görülmektedir.

Sporcuların medeni durum değişkeni dağılımına bakıldığında % 19,1'inin evli, % 80,9'ununda bekâr olduğu görülmektedir.

Sporcuların eğitim durumu değişkeni dağılımına bakıldığında % 33,0'ünün lise, % 60,9'unun üniversite, % 6,1'inin de lisansüstü düzeyde eğitim aldıkları görülmektedir.

Sporcuların hentbol oynama yılı değişkeni dağılımına bakıldığında % 11,4'ünün 1-5 yıl arasında, % 43,9'unun 6-10 yıl arasında, % 27,9'unun 11-15 yıl arasında, % 13,3'ünün 16-20 yıl arasında, % 3,5'inin de 21 yıl ve üstü hentbol oynadığı görülmektedir.

Tablo 8: Sporcuların Risk Belirleme Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Erkek	219	169,92	37213,00	13123,000	,000
Kadın	157	214,41	33663,00		

Araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk belirleme düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucunda aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Mann Whitney U testi sıra ortalaması dikkate alındığında (Sıra Ortalaması = 169,92; 214,41) erkek sporcuların risk

ortalamaları kadın sporcuların risk ortalamalarından daha düşük olduğu görülmektedir (Tablo 8).

Tablo 9: Sporcuların Risk Belirleme Düzeylerinin Yaş Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Yaş	N	Sıra Ortalaması	Sd	X^2	p
16-17	80	208,34			
18-21	82	194,34			
22-25	101	170,94	4	5,948	,203
26-29	55	180,11			
30 ve üstü	58	191,41			

Araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk belirleme düzeylerinin yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p<0,05$). Kruskal Wallis testi sıra ortalaması dikkate alındığında (Sıra Ortalaması = 208,34; 194,34; 170,94; 180,11; 191,41) 16-17 yaş arasında olan sporcuların risk ortalamaları diğer yaş grupları risk ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 9). Ancak bu farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır.

Tablo 10: Sporcuların Risk Belirleme Düzeylerinin Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Medeni Durum	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Evli	72	190,23	13696,50	10819,500	,880
Bekâr	304	188,09	57179,50		

Araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk belirleme düzeylerinin medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucunda aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Mann Whitney U testi sıra ortalaması dikkate alındığında (Sıra Ortalaması = 190,23; 188,09) evli olan sporcuların risk ortalamaları bekâr olan sporcuların risk ortalamalarından az da olsa yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 10). Ancak bu farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır.

Tablo 11: Sporcuların Risk Belirleme Düzeylerinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Eğitim Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sd	X^2	P
Lise	124	200,51	2	3,472	,2176
Üniversite	229	184,96			
Lisansüstü	23	159,02			

Araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk belirleme düzeylerinin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (p>0,05). Kruskal Wallis testi sıra ortalaması dikkate alındığında (Sıra Ortalaması = 200,51; 184,96; 159,02) eğitim düzeyi lise olan sporcuların risk ortalamaları üniversite ve lisansüstü eğitime sahip olan sporcuların risk ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 11). Ancak bu farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır.

Tablo 12: Sporcuların Risk Belirleme Düzeylerinin Hentbol Oynama Yılı Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis ve LSD Testi Sonuçları

Hentbol Oynama Yılı	N	Sıra Ortalaması	Sd	X^2	P	Anlamlı Fark
1-5	43	243,80	4	18,013	,001	6 -10 11 -15 16 -20 21 ve üstü
6-10	165	186,28				21 ve üstü
11-15	105	172,04				
16-20	50	198,29				21 ve üstü
21 yıl ve üstü	13	129,08				

Araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk belirleme düzeylerinin hentbol oynama yılı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p<0,05). Yapılan LSD testi sonucunda 1-5 yıl arasında hentbol oynayan sporcuların 6-10, 11-15, 16-20, 21 yıl ve üstü hentbol oynayan sporculara göre, 6-10 yıl arasında hentbol oynayan sporcuların

21 yıl ve üstü hentbol oynayanlara sporculara göre, 16-20 arasında hentbol oynayan sporcuların 21 yıl ve üstü hentbol oynayanlara sporculara göre daha fazla risk algıladıkları belirlenmiştir. Kruskal Wallis testi sıra ortalaması dikkate alındığında (Sıra Ortalaması = 243,80; 186,28; 172,04; 198,29; 129,08) 21 yıl ve üstü hentbol oynayan sporcuların risk ortalamaları 1-5, 6-10, 11-15, 16-20 yıl hentbol oynamış sporcuların risk ortalamalarından düşük olduğu da görülmektedir (Tablo 12).

Tablo 13: Sporcuların Risk Belirleme Düzeylerinin Oynadığı Takım Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

Takım No	Sporcunun Oynadığı Takım	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	F	P	Anlamlı Fark
1	Beşiktaş	Erkek	20	28,80	2,89	9,199	,000	14-4-6-18-15-20
2	Trabzonspor		18	25,77	3,37			13-14-18-1-15-16-17
3	Büyükşehir Belediye Ankaraspor		21	24,38	4,01			17-14-16-1-7
4	İzmir Büyükşehir Belediye		19	25,31	5,00			14-15-17-13-5
5	Kıbrıs Beşparmak		20	27,70	2,93			14-15-18-8-3
6	Mersin Yenişehir Belediye		17	23,82	4,17			16-13-10-5
7	Bursa Nilüfer Belediye		19	27,00	2,24			18-6-15-13-14
8	Akdeniz Üniversitesi		16	25,37	2,47			13-14-1-15-19-17
9	Milli Piyango		18	25,88	4,10			18-1-14-16-17-19
10	Ankara il Özel idare		18	27,50	3,88			13-15-3-4
11	Çankaya Belediye Anka		18	25,94	3,79			1-13-14-15-15
12	Çukobirlik		15	26,73	2,05			13-14-18-6-3-16
13	Anadolu Üniversitesi	Kadın	20	30,10	2,53			3-5-21-9-20
14	İstanbul Emniyetgücü		19	31,89	1,66			10-15-6-7-17
15	Yeni Mahalle		18	22,44	3,53			13-12-9-19-17
16	Üsküdar Belediye		16	29,68	1,49			15-4-7-8-11-21
17	İzmir Büyükşehir Belediye		18	29,44	3,25			12-6-7-11-20-18
18	Gazi Üniversitesi		18	23,55	3,16			19-10-11-13-14-16
19	Muratpaşa Belediye		17	28,64	2,39			2-14-3-4-6-20
20	Çankaya Belediyesi Anka		16	26,31	2,89			14-6-18-15-16
21	Milli Piyango		15	27,00	3,44			14-6-18-3-15-17-
	Toplam		376	26,84	4,01			

Araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk belirleme düzeylerinin oynadığı takım değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini

belirlemek amacıyla yapılan Anova testi sonucunda aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$).Bu farkın;

Beşiktaş ile İstanbul Emniyetgücü, İzmir Büyükşehir Belediye, Mersin Yenişehir Belediye, Gazi Üniversitesi, Yeni Mahalle ve Çankaya Belediyesi Anka (kadın) takımları arasında;

Trabzonspor ile Anadolu Üniversitesi, İstanbul Emniyetgücü, Gazi Üniversitesi, Beşiktaş, Yeni Mahalle, Üsküdar Belediye ve İzmir Büyükşehir Belediye (kadın) takımları arasında;

Büyükşehir Belediye Ankaraspor ile İzmir Büyükşehir Belediye (kadın), İstanbul Emniyetgücü, Üsküdar Belediye, Beşiktaş, Bursa Nilüfer Belediye takımları arasında;

İzmir Büyükşehir Belediye (erkek) ile İstanbul Emniyetgücü, Yeni Mahalle, İzmir Büyükşehir Belediye (kadın) Anadolu Üniversitesi ve Kıbrıs Beşparmak takımları arasında;

Kıbrıs Beşparmak ile İstanbul Emniyetgücü, Yeni Mahalle, Gazi Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi ve Büyükşehir Belediye Ankaraspor takımları arasında;

Mersin Yenişehir Belediye ile Üsküdar Belediye, Anadolu Üniversitesi, Ankara İl Özel İdare ve Kıbrıs Beşparmak takımları arasında;

Bursa Nilüfer Belediye ile Gazi Üniversitesi, Üsküdar Belediye, Yeni Mahalle, Anadolu Üniversitesi ve İstanbul Emniyetgücü takımları arasında;

Akdeniz Üniversitesi ile Anadolu Üniversitesi, İstanbul Emniyetgücü, Beşiktaş, Yeni Mahalle, Muratpaşa Belediye ve İzmir Büyükşehir Belediye (kadın) takımları arasında;

Milli Piyango (erkek) ile Gazi Üniversitesi, Beşiktaş, İstanbul Emniyetgücü, Üsküdar Belediye, İzmir Büyükşehir Belediye (kadın) ve Muratpaşa Belediye takımları arasında;

Ankara İl Özel İdare ile Anadolu Üniversitesi, Yeni Mahalle, Büyükşehir Belediye Ankaraspor ve İzmir Büyükşehir Belediye (erkek) takımları arasında;

Çankaya Belediye Anka (erkek) ile Beşiktaş, Anadolu Üniversitesi, İstanbul Emniyetgücü, Yeni Mahalle ve Muratpaşa Belediye takımları arasında;

Çukobirlik ile Anadolu Üniversitesi, İstanbul Emniyetgücü, Gazi Üniversitesi, Mersin Yenişehir Belediye, Büyükşehir Belediye Ankaraspor ve Üsküdar Belediye takımları arasında;

Anadolu Üniversitesi ile Büyükşehir Belediye Ankaraspor, Kıbrıs Beşparmak, Milli Piyango (kadın), Milli Piyango (erkek) ve Çankaya Belediye Anka (kadın) takımları arasında;

İstanbul Emniyetgücü ile Ankara İl Özel İdare, Yeni Mahalle, Mersin Yenişehir Belediye, Bursa Nilüfer Belediye ve İzmir Büyükşehir Belediye (kadın) takımları arasında;

Yeni Mahalle ile Anadolu Üniversitesi, Çukobirlik, Milli Piyango (erkek), Muratpaşa Belediye ve İzmir Büyükşehir Belediye (kadın) takımları arasında;

Üsküdar Belediye ile Yeni Mahalle, İzmir Büyükşehir Belediye (erkek), Bursa Nilüfer Belediye, Akdeniz Üniversitesi, Çankaya Belediye Anka (erkek) ve Milli Piyango (kadın) takımları arasında;

İzmir Büyükşehir Belediye (kadın) ile Çukobirlik, Mersin Yenişehir Belediye, Bursa Nilüfer Belediye, Çankaya Belediye Anka (erkek), Çankaya Belediye Anka (kadın) ve Gazi Üniversitesi takımları arasında;

Gazi Üniversitesi ile Muratpaşa Belediye, Ankara İl Özel İdare, Çankaya Belediye Anka (erkek), Anadolu Üniversitesi, İstanbul Emniyetgücü ve Üsküdar Belediye takımları arasında;

Muratpaşa Belediye ile Trabzonspor, Üsküdar Belediye, Büyükşehir Belediye Ankaraspor, İzmir Büyükşehir Belediye (erkek),Mersin Yenişehir Belediye, Çankaya Belediye Anka (kadın) takımları arasında;

Çankaya Belediye Anka (kadın) ile Üsküdar Belediye, Mersin Yenişehir Belediye, Gazi Üniversitesi, Yeni Mahalle ve Üsküdar Belediye takımları arasında;

Milli Piyango (kadın) ile İstanbul Emniyetgücü, Mersin Yenişehir Belediye, Gazi Üniversitesi, Büyükşehir Belediye Ankaraspor, Yeni Mahalle ve İzmir Büyükşehir Belediye (kadın) takımları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (Tablo 13).

Tablo 14: Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeğine Verdikleri Cevapların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı

No	Risk Değerlendirme Ölçeği	N	$\overline{X}$	SS
1	Aktiviteler esnasında gerekli sağlık önlemlerinin alınmamış olması	376	3,47	1,36
2	Aktiviteler esnasında gerekli güvenlik önlemlerinin alınmamış olması	376	3,10	1,11
3	Antrenman düzeyinin ve sıklığının lig düzeyine uygun ve yeterli olmaması	376	3,35	1,34
4	Antrenman ya da müsabakalarda ısınma için yeterli sürenin verilmemesi	376	3,30	1,36
5	Antrenman saatleri ve müsabaka saatlerinin birbiri ile uyuşmaması	376	2,56	1,27
6	Antrenman ya da müsabakalarda ısınmaların uzman kişiler tarafından yaptırılmaması	376	2,97	1,20
7	Müsabakalar esnasında hakemlerin oyun kuralları dışında sertliğe müsaade etmesi sonucu sakatlanmaların oluşması	376	3,26	1,29
8	Gerektiğinde oyuncular için yeme-içme vb. ihtiyaçların sağlanamaması	376	3,00	1,27
9	Tesislerdeki saha içi ve saha dışı temizliğin tam olarak yapılmaması sonucu sakatlanmaların oluşması	376	3,69	1,38
10	Kulübün sahip olduğu tesislerin muhafaza edilmemesi ve işletilmemesi	376	2,84	1,24
11	Tesislerin yönetilmesine ilişkin uygun bir tüzüğün bulunmaması	376	2,83	1,12
12	Tesiste çalışanların görev dağılımının uygun ve açık şekilde yapılmaması	376	2,77	1,15
13	Tesisler ve araç- gereçler için geliştirilmiş bir kontrol listesinin bulunmaması	376	2,79	1,18
14	Kulübe ya da takıma yeterli finansal desteğin sağlanılmaması	376	3,65	1,25
15	Bütçe oluşturulurken gelir-giderlerin göz önünde bulundurulmaması	376	3,48	1,27
16	Oluşturulan bütçeye diğer finansal desteklerin sağlanamaması(örnek; sponsor, reklam v.s.)	376	3,44	1,30
17	Bütçe oluşturulurken takımın yer alacağı faaliyetlerin göz ardı edilmesi	376	3,69	1,34
18	Ciddi bir sakatlanma halinde sporcuya yeterli finansal desteğin sağlanmaması	376	3,75	1,36
19	Takımın hedeflerine ulaşmasında belirlenen bütçenin takımın hedefleriyle uyuşmaması	376	3,51	1,29
20	İmzalanan tüm transfer sözleşmelerinde sporcuların ve antrenörlerin haklarının korunmamış olması	376	3,42	1,29
21	Yönetim Kurulu Kararları arasında takım içerisinde yer alana kişilerin sosyal güvencelerinin sağlanması hakkında herhangi bir kararın olmaması	376	3,60	1,38
22	İmzalanan anlaşmalardaki maddelerin bilinmemesi ve yerine getirilmemesi	376	3,57	1,37
23	Transfer sözleşmelerinde sosyal güvenlik ve sigortalarının garanti edilmemiş olması	376	3,31	1,39

Genel aritmetik ortalama ($\overline{X}$=3,28) orta düzeyde riskli bulunmuştur.

Tablo 14'deki verilere göre 'Ciddi bir sakatlanma halinde sporcuya yeterli finansal desteğin sağlanmaması' ifadesine verilen yanıtların ortalaması ($\overline{X}$=3,75) çok riskli düzeyde, 'Bütçe oluşturulurken takımın yer alacağı faaliyetlerin göz ardı edilmesi' ve 'Tesislerdeki saha içi ve saha dışı temizliğin tam olarak yapılmaması sonucu sakatlanmaların oluşması' ifadelerine verilen yanıtların ortalaması ($\overline{X}$=3,69) çok riskli düzeyde, 'Antrenman saatleri ve müsabaka saatlerinin birbiri ile uyuşmaması' ifadesine verilen yanıtların

ortalaması ($\bar{x}$=2,56) az riskli düzeyde olduğu görülmektedir. Sporcuların risk değerlendirme ölçeğine verdikleri cevapların genel aritmetik ortalaması ($\bar{x}$=3,28) orta düzeyde riskli bulunmuştur.

Tablo 15: Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Sağlık Yönetimi Alt Boyutuna Verdikleri Cevapların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı

No	Sağlık Yönetimi ile İlgili Maddeler	N	$\overline{X}$	SS
1	Aktiviteler esnasında gerekli sağlık önlemlerinin alınmamış olması	376	3,47	1,36
2	Aktiviteler esnasında gerekli güvenlik önlemlerinin alınmamış olması	376	3,10	1,11
3	Antrenman düzeyinin ve sıklığının lig düzeyine uygun ve yeterli olmaması	376	3,35	1,34
4	Antrenman ya da müsabakalarda ısınma için yeterli sürenin verilmemesi	376	3,30	1,36
5	Antrenman saatleri ve müsabaka saatlerinin birbiri ile uyuşmaması	376	2,56	1,27
6	Antrenman ya da müsabakalarda ısınmaların uzman kişiler tarafından yaptırılmaması	376	2,97	1,20
7	Müsabakalar esnasında hakemlerin oyun kuralları dışında sertliğe müsaade etmesi sonucu sakatlanmaların oluşması	376	3,26	1,29
8	Gerektiğinde oyuncular için yeme-içme vb. ihtiyaçların sağlanamaması	376	3,00	1,27

Genel aritmetik ortalama ($\bar{X}$=3,13) orta düzeyde riskli bulunmuştur.

Tablo 15'deki verilere göre 'Aktiviteler esnasında gerekli sağlık önlemlerinin alınmamış olması' ifadesine verilen yanıtların ortalaması ($\bar{x}$=3,47) çok riskli düzeyde, 'Antrenman saatleri ve müsabaka saatlerinin birbiri ile uyuşmaması' ifadesine verilen yanıtların ortalaması ($\bar{x}$=2,56) az riskli düzeyde olduğu görülmektedir. Sporcuların risk değerlendirme ölçeği sağlık yönetimi alt boyutuna verdikleri cevapların genel aritmetik ortalaması ($\bar{x}$=3,13) orta düzeyde riskli bulunmuştur.

Tablo 16: Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Tesis Yönetimi Alt Boyutuna Verdikleri Cevapların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı

No	Tesis Yönetimi ile İlgili Maddeler	N	$\overline{X}$	SS
9	Tesislerdeki saha içi ve saha dışı temizliğin tam olarak yapılmaması sonucu sakatlanmaların oluşması	376	3,69	1,38
10	Kulübün sahip olduğu tesislerin muhafaza edilmemesi ve işletilmemesi	376	2,84	1,24
11	Tesislerin yönetilmesine ilişkin uygun bir tüzüğün bulunmaması	376	2,83	1,12
12	Tesiste çalışanların görev dağılımının uygun ve açık şekilde yapılmaması	376	2,77	1,15
13	Tesisler ve araç- gereçler için geliştirilmiş bir kontrol listesinin bulunmaması	376	2,79	1,18

Genel aritmetik ortalama ($\bar{x}$=2,98) orta düzeyde riskli bulunmuştur.

Tablo 16'daki verilere göre 'Tesislerdeki saha içi ve saha dışı temizliğin tam olarak yapılmaması sonucu sakatlanmaların oluşması' ifadesine verilen yanıtların ortalaması ($\bar{x}$=3,69) çok riskli düzeyde,'Tesiste çalışanların görev dağılımının uygun ve açık şekilde yapılmaması' ifadesine verilen yanıtların ortalaması ($\bar{x}$=2,77) orta düzeyde riskli görülmektedir. Sporcuların risk değerlendirme ölçeği tesis yönetimi alt boyutuna verdikleri cevapların genel aritmetik ortalaması ($\bar{x}$=2,98) orta düzeyde riskli bulunmuştur.

Tablo 17: Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Finans Yönetimi Alt Boyutuna Verdikleri Cevapların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı

No	Finans Yönetimi ile İlgili Maddeler	N	$\overline{X}$	SS
14	Kulübe ya da takıma yeterli finansal desteğin sağlanılmaması	376	3,65	1,25
15	Bütçe oluşturulurken gelir-giderlerin göz önünde bulundurulmaması	376	3,48	1,27
16	Oluşturulan bütçeye diğer finansal desteklerin sağlanamaması(örnek; sponsor, reklam v.s.)	376	3,44	1,30
17	Bütçe oluşturulurken takımın yer alacağı faaliyetlerin göz ardı edilmesi	376	3,69	1,34
18	Ciddi bir sakatlanma halinde sporcuya yeterli finansal desteğin sağlanmaması	376	3,75	1,36
19	Takımın hedeflerine ulaşmasında belirlenen bütçenin takımın hedefleriyle uyuşmaması	376	3,51	1,29

Genel aritmetik ortalama ($\bar{x}$=3,59) çok riskli düzeyde bulunmuştur.

Tablo 17'deki verilere göre 'ciddi bir sakatlanma halinde sporcuya yeterli finansal desteğin sağlanmaması' ifadesine verilen yanıtların ortalaması ($\bar{x}$=3,75)

çok riskli düzeyde, ‘Oluşturulan bütçeye diğer finansal desteklerin sağlanamaması (örnek; sponsor, reklam v.s.)’ ifadesine verilen yanıtların ortalaması ($\bar{x}$=3,44) orta düzeyde riskli olarak görülmektedir. Sporcuların risk değerlendirme ölçeği finans yönetimi alt boyutuna verdikleri cevapların genel aritmetik ortalaması ($\bar{x}$=3,59) çok riskli düzeyde bulunmuştur.

Tablo 18: Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Sosyal Güvence Yönetimi Alt Boyutuna Verdikleri Cevapların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

No	Sosyal Güvence Yönetimi ile İlgili Maddeler	N	$\overline{X}$	SS
20	İmzalanan tüm transfer sözleşmelerinde sporcuların ve antrenörlerin haklarının korunmamış olması	376	3,42	1,29
21	Yönetim Kurulu Kararları arasında takım içerisinde yer alana kişilerin sosyal güvencelerinin sağlanması hakkında herhangi bir kararın olmaması	376	3,60	1,38
22	İmzalanan anlaşmalardaki maddelerin bilinmemesi ve yerine getirilmemesi	376	3,57	1,37
23	Transfer sözleşmelerinde sosyal güvenlik ve sigortalarının garanti edilmemiş olması	376	3,31	1,39

Genel aritmetik ortalama ($\bar{X}$=3,48) çok riskli düzeyde bulunmuştur.

Tablo 18’deki verilere göre ‘Yönetim Kurulu Kararları arasında takım içerisinde yer alana kişilerin sosyal güvencelerinin sağlanması hakkında herhangi bir kararın olmaması’ ifadesine verilen yanıtların ortalaması ($\bar{x}$=3,60) çok riskli düzeyde, ‘Transfer sözleşmelerinde sosyal güvenlik ve sigortalarının garanti edilmemiş olması’ ifadesine verilen yanıtların ortalaması ($\bar{x}$=3,31) orta düzeyde riskli olarak görülmektedir. Sporcuların risk değerlendirme ölçeği sosyal güvence yönetimi alt boyutuna verdikleri cevapların genel aritmetik ortalaması ($\bar{x}$=3,48) çok riskli düzeyde bulunmuştur.

Tablo 19: Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\overline{X}$	SS	Sd	t	p
Erkek	219	3,24	,64	374	-1,209	,228
Kadın	157	3,30	,78			

Tablo 19'da görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk değerlendirme ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda, grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Sporcuların cinsiyet değişkenine göre risk değerlendirme ölçeği aritmetik ortalama sonucu risk derecelendirme matrisine yerleştirildiğinde cinsiyet değişkenine göre etki derecesi orta düzeyde riskli olduğu ve kadın sporcuların risk ortalamaları ($\bar{x}=3,30$) erkek sporcuların risk ortalamalarından ($\bar{x}=3,24$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır.

Tablo 20: Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	$\overline{X}$	SS	Sd	T	p
Sağlık Yönetimi	Erkek Kadın	219 157	3,08 3,19	,81 ,91	374	-1,198	,232
Tesis Yönetimi	Erkek Kadın	219 157	2,99 2,98	,83 ,98	374	,165	,869
Finans Yönetimi	Erkek Kadın	219 157	3,44 3,53	1,07 1,10	374	-1,659	,399
Sosyal Güvence Yönetimi	Erkek Kadın	219 157	3,53 3,67	,86 ,84	374	-,844	,090

Tablo 20'de görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk değerlendirme ölçeği alt boyutları puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda sağlık yönetimi, tesis yönetimi, finans yönetimi ve sosyal güvence yönetimi grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Sporcuların risk değerlendirme ölçeği alt boyutları aritmetik ortalama sonucu cinsiyet değişkenine göre risk derecelendirme matrisine yerleştirildiğinde sağlık ve tesis yönetimi alt boyutları sporculara etki derecesi orta düzeyde riskli, finans ve sosyal güvence yönetimi alt boyutları sporculara etki derecesi ise çok riskli düzeyde olduğu, risk değerlendirme ölçeği alt boyutu puanları kadın sporcuların risk ortalamaları tesis yönetimi alt boyutu hariç diğer alt boyutların tamamında erkek sporculara göre yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır.

Tablo 21: Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Yaş	N	$\bar{X}$	SS	VK	KT	Sd	KO	F	p
16-17	80	3,43	,78	Gruplar arası	3,669	4	,917		
18-21	82	3,16	,70						
22-25	101	3,29	,61	Grup içi	184,112	371	,496	1,848	,119
26-29	55	3,29	,65						
30 ve üstü	58	3,19	,77	Toplam	187,781	375			
Toplam	376	3,38	,70						

Tablo 21'de görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk değerlendirme ölçeği puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda, grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Sporcuların yaş değişkenine göre risk değerlendirme ölçeği aritmetik ortalama sonucu risk derecelendirme matrisine yerleştirildiğinde yaş değişkenine göre etki derecesi 16-17 yaş arasındaki sporculara etki derecesi ($\bar{x}$=3,43) çok riskli düzeyde, 18-21 yaş ($\bar{x}$=3,16) , 22-25 yaş ($\bar{x}$=3,29), 26-29 yaş ($\bar{x}$=3,29) 30 ve üstü yaşta ($\bar{x}$=3,19) olan sporculara etki derecesi orta düzeyde riskli olduğu 16-17 yaş arasındaki sporcuların risk ortalamaları ($\bar{x}$=3,43) diğer yaş grupları risk ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır.

Tablo 22: Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Alt Boyutlar	Yaş	N	$\bar{X}$	SS	VK	KT	Sd	KO	F	p
Sağlık Yönetimi	16-17	80	3,29	,89	Gruplar arası	4,083	4	1,021	1,391	,236
	18-21	82	3,03	,82						
	22-25	101	3,13	,82	Grup içi	272,244	371	,734		
	26-29	55	3,19	,80	Toplam	276,327	375			
	30ve üstü	58	2,99	,94						
	Toplam	376	3,13	,85						
Tesis Yönetimi	16-17	80	3,15	,96	Gruplar arası	6,111	4	1,528	1,921	,106
	18-21	82	2,86	,91						
	22-25	101	3,02	,85	Grup içi	295,010	371	,795		
	26-29	55	3,07	,80	Toplam	301,122	375			
	30ve üstü	58	2,80	,89						
	Toplam	376	2,98	,89						
Finans Yönetimi	16-17	80	3,78	,87	Gruplar arası	4,483	4	1,121	1,536	,191
	18-21	82	3,47	,86						
	22-25	101	3,60	,82,	Grup içi	270,593	371	,729		
	26-29	55	3,50	90	Toplam	275,075	375			
	30 ve üstü	58	3,55	,79						
	Toplam	376	3,59	,85						
Sosyal Güvence Yönetimi	16-17	80	3,58	1,08	Gruplar arası	3,263	4	,816	,687	,601
	18-21	82	3,31	1,21						
	22-25	101	3,50	1,04	Grup içi	440,410	371	1,187		
	26-29	55	3,47	,87	Toplam	443,673	375			
	30ve üstü	58	3,53	1,17						
	Toplam	376	3,48	1,08						

Tablo 22'de görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk değerlendirme ölçeği alt boyutları puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda, grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Sporcuların risk değerlendirme ölçeği alt boyutları aritmetik ortalama sonucu yaş değişkenine göre risk derecelendirme matrisine yerleştirildiğinde sağlık yönetimi ve tesis yönetimi alt boyutları bütün yaş grupları için sporculara etki derecesi orta düzeyde riskli, finans yönetimi alt boyutu bütün yaş grupları için sporculara etki derecesi çok riskli düzeyde, sosyal güvence yönetimi alt boyutu

18-21 yaş arasında olan sporcular için etki derecesi orta düzeyde riskli diğer yaş grupları için sporculara etki derecesi çok riskli düzeyde olduğu görülmektedir. 16-17 yaş arasındaki sporcuların risk ortalamaları diğer yaş grupları risk ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır.

Tablo 23: Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları

Medeni Durum	N	$\overline{X}$	SS	Sd	t	p
Evli	72	3,21	,68	374	-,892	,373
Bekâr	304	3,29	,71			

Tablo 23'de görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk değerlendirme ölçeği puanlarının medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda, grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Sporcuların medeni durum değişkenine göre risk değerlendirme ölçeği aritmetik ortalama sonucu risk derecelendirme matrisine yerleştirildiğinde medeni durum değişkenine göre sporculara etki derecesi orta düzeyde riskli olduğu ve bekâr sporcuların risk ortalamaları ($\bar{x}$=3,29) evli sporcuların risk ortalamalarından ($\bar{x}$=3,21) yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 24: Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Medeni Durum	N	$\overline{X}$	SS	Sd	t	p
Sağlık Yönetimi	Evli Bekâr	72 304	3,07 3,14	,88 ,85	374	-,569	,570
Tesis Yönetimi	Evli Bekâr	72 304	2,86 3,01	,89 ,89	374	-1,328	,185
Finans Yönetimi	Evli Bekâr	72 304	3,50 3,61	,91 ,84	374	-,975	,330
Sosyal Güvence Yönetimi	Evli Bekâr	72 304	3,48 3,47	,94 1,12	374	,077	,939

Tablo 24'de görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk değerlendirme ölçeği alt boyutları puanlarının medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda, grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Sporcuların risk değerlendirme ölçeği alt boyutları aritmetik ortalama sonucu medeni durum değişkenine göre risk derecelendirme matrisine yerleştirildiğinde sağlık ve tesis yönetimi alt boyutları sporculara etki derecesi orta düzeyde riskli, finans ve sosyal güvence yönetimi alt boyutları sporculara etki derecesi çok riskli düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 25: Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Eğitim Durumu	N	$\bar{X}$	SS	VK	KT	Sd	KO	F	p
Lise	124	3,33	,75	Gruplar arası	1,271	2	,636	1,271	,282
Üniversite	229	3,23	,69	Grup içi	186,509	373	,500		
Lisansüstü	23	3,42	,57	Toplam	187,781	375			
Toplam	376	3,28	,70						

Tablo 25'de görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk değerlendirme ölçeği puanlarının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda, grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Sporcuların eğitim durumu değişkenine göre risk değerlendirme ölçeği aritmetik ortalama sonucu risk derecelendirme matrisine yerleştirildiğinde lise ($\bar{x}=3,33$) ve üniversite eğitimine sahip olan sporculara etki derecesi ($\bar{x}=3,23$) orta düzeyde riskli, lisansüstü eğitime sahip olan sporculara etki derecesi ise ($\bar{x}=3,42$) çok riskli düzeyde olduğu ve lisansüstü eğitime sahip olan sporcuların risk ortalamaları lise ve üniversite düzeyinde eğitime sahip olan sporculardan yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır.

Tablo 26: Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Alt Boyutlar	Eğitim durumu	N	$\bar{X}$	SS	VK	KT	Sd	KO	F	p
Sağlık Yönetimi	Lise	124	3,20	,86	Gruplar arası	1,179	2	,590	,799	450
	Üniversite	229	3,08	,86	Grup içi	275,148	373	,738		
	Lisansüstü	23	3,20	,80	Toplam	276,327	375			
	Toplam	376	3,13	,85						
Tesis Yönetimi	Lise	124	2,97	,87	Gruplar arası	1,369	2	,685	,852	,427
	Üniversite	229	2,97	,90	Grup içi	299,752	373	,804		
	Lisansüstü	23	3,22	,87	Toplam	301,122	375			
	Toplam	376	2,98	,89						
Finans Yönetimi	Lise	124	3,65	,93	Gruplar arası	1,523	2	,761	1,038	,355
	Üniversite	229	3,54	,82	Grup içi	273,552	373	,733		
	Lisansüstü	23	3,73	,78	Toplam	275,075	375			
	Toplam	376	3,59	,85						
Sosyal Güvence Yönetimi	Lise	124	3,58	1,12	Gruplar arası	3,109	2	1,555	1,316	,269
	Üniversite	229	3,40	1,07	Grup içi	440,563	373	1,181		
	Lisansüstü	23	3,63	,92	Toplam	443,673	375			
	Toplam	376	3,48	1,08						

Tablo 26'da görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk değerlendirme ölçeği alt boyutları puanlarının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda, grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Sporcuların risk değerlendirme ölçeği alt boyutları aritmetik ortalama sonucu eğitim durumu değişkenine göre risk derecelendirme matrisine yerleştirildiğinde sağlık ve tesis yönetimi alt boyutları lise, üniversite ve lisansüstü eğitime sahip olan sporculara etki derecesi orta düzeyde riskli, finans yönetimi alt boyutu lise, üniversite ve lisansüstü eğitime sahip olan sporculara etki derecesi çok riskli düzeyde, sosyal güvence yönetimi alt boyutu üniversite eğitimine sahip olan sporculara etki derecesi orta düzeyde riskli, lise ve lisansüstü

eğitime sahip olan sporculara etki derecesi çok riskli düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 27: Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Hentbol Oynama Yılı Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Hentbol oynama yılı	N	$\bar{X}$	SS	VK	KT	Sd	KO	F	p
1-5	43	3,24	,82	Gruplar	1,943	4	,486		
6-10	165	3,34	,67	arası				,970	,424
11-15	105	3,27	,68	Grup içi	185,837	371	,501		
16-20	50	3,13	,75	Toplam	187,781	375			
21 ve üstü	13	3,23	,66						
Toplam	376	3,28	,70						

Tablo 27'de görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk değerlendirme ölçeği puanlarının hentbol oynama yılı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda, grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Sporcuların hentbol oynama yılı değişkenine göre risk değerlendirme ölçeği aritmetik ortalama sonucu risk derecelendirme matrisine yerleştirildiğinde hentbol oynama yılı değişkenine göre bütün yıllar için sporculara etki derecesi orta düzeyde riskli olduğu görülmektedir.

Tablo 28: Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Hentbol Oynama Yılı Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Alt Boyutlar	Hentbol Oynama Yılı	N	$\bar{X}$	SS	VK	KT	Sd	KO	F	p
Sağlık Yönetimi	1-5	43	3,15	,94	Gruplar arası	3,151	4	,788	1,070	,371
	6-10	165	3,19	,79						
	11-15	105	3,14	,88	Grup içi	273,176	371	,736		
	16-20	50	2,94	,94	Toplam	276,327	375			
	21ve üstü	13	2,88	,72						
	Toplam	376	3,13	,85						
Tesis Yönetimi	1-5	43	2,80	,94	Gruplar arası	4,878	4	1,219	1,527	,194
	6-10	165	3,09	,90						
	11-15	105	2,99	,82	Grup içi	296,244	371	,799		
	16-20	50	2,86	,98	Toplam	301,122	375			
	21ve üstü	13	2,72	,77						
	Toplam	376	2,98	,89						
Finans Yönetimi	1-5	43	3,59	,87	Gruplar arası	,474	4	,118	,160	,958
	6-10	165	3,62	,86						
	11-15	105	3,55	,82,	Grup içi	274,602	371	,740		
	16-20	50	3,54	90	Toplam	275,075	375			
	21ve üstü	13	3,60	,79						
	Toplam	376	3,59	,85						
Sosyal Güvence Yönetimi	1-5	43	3,41	1,20	Gruplar arası	8,696	4	2,174	1,854	,118
	6-10	165	3,55	1,05						
	11-15	105	3,44	1,08	Grup içi	434,977	371	1,72		
	16-20	50	3,22	1,08	Toplam	443,673	375			
	21ve üstü	13	4,03	,94						
	Toplam	376	3,48	1,08						

Tablo 28'de görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk değerlendirme ölçeği alt boyutları puanlarının hentbol oynama yılı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda, grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Sporcuların risk değerlendirme ölçeği alt boyutları aritmetik ortalama sonucu hentbol oynama yılı değişkenine göre risk derecelendirme matrisine yerleştirildiğinde sağlık ve tesis yönetimi alt boyutları bütün yıllar için sporculara etki derecesi orta düzeyde riskli, finans yönetimi alt boyutu bütün yıllar için sporculara etki derecesi çok riskli düzeyde, sosyal güvence yönetimi alt boyutu

1-5 yıl, 6-10 yıl, 11-15 yıl, 21 yıl ve üstü sporculara etki derecesi çok riskli düzeyde, 16-20 yıl arasında hentbol oynayan sporculara etki derecesi orta düzeyde riskli olduğu görülmektedir.

Tablo 29: Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Oynadığı Takım Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Oynadığı Takım	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	SS	VK	KT	Sd	KO	F	P
Beşiktaş	Erkek	20	2,99	1,00	Gruplar arası	9,958	20	,498	,994	,469
Trabzonspor		18	3,17	,62						
B.Belediye Ankaraspor		21	3,18	,59						
İzmir Büyükşehir Belediye		19	3,10	,77						
Kıbrıs Beşparmak		20	3,39	,52						
Mersin Yenişehir Belediye		17	3,24	,51						
Bursa Nilüfer Belediye		19	3,31	,59						
Akdeniz Üniversitesi		16	3,20	,53						
Milli Piyango		18	3,42	,56						
Ankara il Özel idare		18	3,33	,39						
Çankaya Belediye Anka		18	3,40	,75						
Çukobirlik		15	3,13	,63						
Anadolu Üniversitesi	Kadın	20	3,09	,91	Gruplar içi	177,822	355	,501		
İstanbul Emniyetgücü		19	3,46	1,01						
Yeni Mahalle		18	3,41	,63						
Üsküdar Belediye		16	3,02	,74						
İzmir Büyükşehir Belediye		18	3,60	,41						
Gazi Üniversitesi		18	3,31	,97						
Muratpaşa Belediye		17	3,17	,78						
Çankaya Belediyesi Anka		16	3,48	,50						
Milli Piyango		15	3,44	,75						
Toplam		376	3,28	,707	Toplam	187,781	375			

Tablo 29'da görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk değerlendirme ölçeği puanlarının oynadığı takım değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda, grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Sporcuların oynadığı takım değişkenine göre risk değerlendirme ölçeği aritmetik ortalama sonucu risk derecelendirme matrisine yerleştirildiğinde oynadığı takım değişkenine göre Milli Piyango (erkek) ($\bar{x}$=3,42), İstanbul Emniyetgücü (kadın) ($\bar{x}$=3,46), Yeni Mahalle ($\bar{x}$=3,41), İzmir Büyükşehir Belediye (kadın) ($\bar{x}$=3,60), Çankaya Belediyesi Anka (kadın) ($\bar{x}$=3,48), Milli Piyango (kadın) ($\bar{x}$=3,44) takımlarında oynayan sporculara etki derecesi çok riskli düzeyde, diğer takımlarında oynayan sporculara etki derecesi orta düzeyde riskli olduğu görülmektedir.

Tablo 30: Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Sağlık Yönetimi Alt Boyutu Puanlarının Oynadığı Takım Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Alt Boyut	Oynadığı Takım	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	SS	VK	KT	Sd	KO	F	P
Sağlık Yönetimi	Beşiktaş	Erkek	20	2,90	1,08	Gruplar Arası	18,560	20	,928	1,278	,190
	Trabzonspor		18	2,79	,89						
	B.Belediye Ankaraspor		21	3,23	,62						
	İzmir Büyükşehir Belediye		19	2,86	,84						
	Kıbrıs Beşparmak		20	3,08	,90						
	Mersin Yenişehir Belediye		17	3,07	,84						
	Bursa Nilüfer Belediye		19	3,29	,76						
	Akdeniz Üniversitesi		16	2,89	,92						
	Milli Piyango		18	3,50	,66						
	Ankara il Özel idare		18	3,22	,48						
	Çankaya Belediye Anka		18	3,19	,85						
	Çukobirlik		15	2,92	,64						
	Anadolu Üniversitesi	Kadın	20	3,01	1,07	Gruplar içi	257,767	355	,355		
	İstanbul Emniyetgücü		19	3,59	1,01						
	Yeni Mahalle		18	3,25	,63						
	Üsküdar Belediye		16	2,95	,80						
	İzmir Büyükşehir Belediye		18	3,38	,55						
	Gazi Üniversitesi		18	2,87	1,04						
	Muratpaşa Belediye		17	3,03	1,05						
	Çankaya Belediyesi Anka		16	3,41	,76						
	Milli Piyango		15	3,20	,99						
	Toplam		376	3,13	,85	Toplam	276,327	375			

Tablo 30'da görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk değerlendirme ölçeği sağlık yönetimi alt boyutu puanlarının oynadığı takım değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda, grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Sporcuların risk değerlendirme ölçeği sağlık yönetimi alt boyutu aritmetik ortalama sonucu oynadığı takım değişkenine göre risk derecelendirme matrisine yerleştirildiğinde Milli Piyango (erkek) ($\bar{x}=3,50$), İstanbul Emniyetgücü (kadın) ($\bar{x}=3,59$), Çankaya Belediyesi Anka (kadın) ($\bar{x}=3,41$) takımlarında oynayan sporculara etki derecesi çok riskli düzeyde diğer takımlarında oynayan sporculara etki derecesi orta düzeyde riskli olduğu görülmektedir.

Tablo 31: Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Tesis Yönetimi Alt Boyutu Puanlarının Oynadığı Takım Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Alt Boyut	Oynadığı Takım	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	VK	KT	Sd	KO	F	P
Tesis Yönetimi	Beşiktaş	Erkek	20	2,74	1,12	Gruplar Arası	25,556	20	1,278	1,646	,040
	Trabzonspor		18	2,81	,82						
	B.Belediye Ankaraspor		21	2,93	,99						
	İzmir Büyükşehir Belediye		19	2,96	1,00						
	Kıbrıs Beşparmak		20	3,24	,796						
	Mersin Yenişehir Belediye		17	2,97	,63						
	Bursa Nilüfer Belediye		19	2,87	,81						
	Akdeniz Üniversitesi		16	2,97	,69						
	Milli Piyango		18	3,04	,55						
	Ankara il Özel idare		18	3,06	,80						
	Çankaya Belediye Anka		18	3,28	,74						
	Çukobirlik		15	3,06	,78	Gruplar içi	275,565	355	,776		
	Anadolu Üniversitesi	Kadın	20	2,60	1,16						
	İstanbul Emniyetgücü		19	2,81	1,05						
	Yeni Mahalle		18	3,01	,70						
	Üsküdar Belediye		16	2,40	,97	Toplam	301,11	375			
	İzmir Büyükşehir Belediye		18	3,72	,57						
	Gazi Üniversitesi		18	3,18	1,06						
	Muratpaşa Belediye		17	2,88	,83						
	Çankaya Belediyesi Anka		16	3,11	,84						
	Milli Piyango		15	3,12	1,02						
	Toplam		376	3,13	1,85						

Tablo 31'de görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk değerlendirme ölçeği tesis yönetimi alt boyutu puanlarının oynadığı takım değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda, grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$).

Sporcuların risk değerlendirme ölçeği tesis yönetimi alt boyutu aritmetik ortalama sonucu oynadığı takım değişkenine göre risk derecelendirme matrisine yerleştirildiğinde İzmir Büyükşehir Belediye (kadın) ($\bar{X}$=3,72) takımında oynayan sporculara etki derecesi çok riskli düzeyde, Anadolu Üniversitesi ($\bar{X}$=3,60)

takımında oynayan sporculara etki derecesi az riskli düzeyde diğer takımlarda oynayan sporculara etki derecesi orta düzeyde riskli olduğu görülmektedir.

Tablo 32: Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Finans Yönetimi Alt Boyutu Puanlarının Oynadığı Takım Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Alt Boyut	Oynadığı Takım	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	SS	VK	KT	Sd	KO	F	P
Finans Yönetimi	Beşiktaş	Erkek	20	3,13	1,09	Gruplar arası	13,796	20	,690	,937	,540
	Trabzonspor		18	3,56	,88						
	B.Belediye Ankaraspor		21	2,29	,90						
	İzmir Büyükşehir Belediye		19	3,50	,81						
	Kıbrıs Beşparmak		20	3,65	,69						
	Mersin Yenişehir Belediye		17	3,59	,81						
	Bursa Nilüfer Belediye		19	3,58	,87						
	Akdeniz Üniversitesi		16	3,33	1,26						
	Milli Piyango		18	3,59	,66						
	Ankara il Özel idare		18	3,62	,65						
	Çankaya Belediye Anka		18	3,72	,58						
	Çukobirlik		15	3,75	,66						
	Anadolu Üniversitesi	Kadın	20	3,55	,89	Gruplar içi	261,280	355	,736		
	İstanbul Emniyetgücü		19	3,78	,91						
	Yeni Mahalle		18	3,84	,80	Toplam	275,075	375			
	Üsküdar Belediye		16	3,40	,80						
	İzmir Büyükşehir Belediye		18	3,73	,62						
	Gazi Üniversitesi		18	3,76	1,36						
	Muratpaşa Belediye		17	3,44	,71						
	Çankaya Belediyesi Anka		16	3,72	,58						
	Milli Piyango		15	3,84	,60						
	Toplam		376	3,59	,85						

Tablo 32'de görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk değerlendirme ölçeği finans yönetimi alt boyutu puanlarının oynadığı takım değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda, grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Sporcuların risk değerlendirme ölçeği finans yönetimi alt boyutu aritmetik ortalama sonucu oynadığı takım değişkenine göre risk derecelendirme matrisine

yerleştirildiğinde Büyükşehir Belediye Ankara ($\bar{x}$=3,72) takımında oynayan sporculara etki derecesi az riskli düzeyde, Beşiktaş ($\bar{x}$=3,13) ile Üsküdar Belediye ($\bar{x}$=3,40) takımında oynayan sporculara etki derecesi orta düzeyde riskli diğer takımlarda oynayan sporculara etki derecesi çok riskli düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 33: Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Sosyal Güvence Yönetimi Alt Boyutu Puanlarının Oynadığı Takım Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Alt Boyut	Oynadığı Takım	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	SS	VK	KT	Sd	KO	F	P
Sosyal Güvence Yönetimi	Beşiktaş	Erkek	20	3,26	1,24	Gruplar arası	25,971	20	1,299	1,104	,343
	Trabzonspor		18	3,83	,92						
	B.Belediye Ankaraspor		21	3,26	1,11						
	İzmir Büyükşehir Belediye		19	3,17	1,34						
	Kıbrıs Beşparmak		20	3,83	,69						
	Mersin Yenişehir Belediye		17	3,39	1,18						
	Bursa Nilüfer Belediye		19	3,51	1,17						
	Akdeniz Üniversitesi		16	3,90	,61						
	Milli Piyango		18	3,48	,85						
	Ankara il Özel idare		18	3,47	,87						
	Çankaya Belediye Anka		18	3,36	1,07						
	Çukobirlik		15	2,73	1,27	Gruplar içi	417,701	355	1,117		
	Anadolu Üniversitesi	Kadın	20	3,18	1,37						
	İstanbul Emniyetgücü		19	3,53	1,38						
	Yeni Mahalle		18	3,59	,92	Toplam	443,673	375			
	Üsküdar Belediye		16	3,35	1,17						
	İzmir Büyükşehir Belediye		18	3,69	,59						
	Gazi Üniversitesi		18	3,65	1,39						
	Muratpaşa Belediye		17	3,39	1,15						
	Çankaya Belediyesi Anka		16	3,71	,74						
	Milli Piyango		15	3,75	,98						
	Toplam		376	3,48	1,08						

Tablo 33'de görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk değerlendirme ölçeği sosyal güvence yönetimi alt boyutu puanlarının oynadığı takım değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek

amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda, grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (p>0,05).

Sporcuların risk değerlendirme ölçeği sosyal güvence yönetimi alt boyutu aritmetik ortalama sonucu oynadığı takım değişkenine göre risk derecelendirme matrisine yerleştirildiğinde Beşiktaş ($\bar{x}$=3,26), Büyükşehir Belediye Ankara ($\bar{x}$=3,26), İzmir Büyükşehir Belediye (erkek) ($\bar{x}$=3,17), Mersin Yenişehir Belediye ($\bar{x}$=3,39), Çankaya Belediye Anka (erkek) ($\bar{x}$=3,36), Çukobirlik ($\bar{x}$=2,73), Anadolu Üniversitesi ($\bar{x}$=3,18), Üsküdar Belediye ($\bar{x}$=3,35), Muratpaşa Belediye ($\bar{x}$=3,39) takımlarında oynayan sporculara etki derecesi orta düzeyde riskli diğer takımlarda oynayan sporculara etki derecesi çok riskli düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 34: Sporcuların Risk Değerlendirme Ölçeği Maddelerine Verdikleri Cevapların Aritmetik Ortalamalarının Risk Derecelendirme Matrisine Yerleştirilmesi

Etki Kategorileri	Maddeler
Çok Fazla (Kritik)	--------
Çok (Ciddi)	1.Aktiviteler esnasında gerekli sağlık önlemlerinin alınmamış olması 9.Tesislerdeki saha içi ve saha dışı temizliğin tam olarak yapılmaması sonucu sakatlanmaların oluşması 14.Kulübe ya da takıma yeterli finansal desteğin sağlanılmaması 15.Bütçe oluşturulurken gelir-giderlerin göz önünde bulundurulmaması 16.Oluşturulan bütçeye diğer finansal desteklerin sağlanamaması(örnek; sponsor, reklam v.s.) 17.Bütçe oluşturulurken takımın yer alacağı faaliyetlerin göz ardı edilmesi 18.Ciddi bir sakatlanma halinde sporcuya yeterli finansal desteğin sağlanmaması 19.Takımın hedeflerine ulaşmasında belirlenen bütçenin takımın hedefleriyle uyuşmaması 20.İmzalanan tüm transfer sözleşmelerinde sporcuların ve antrenörlerin haklarının korunmamış olması 21.Yönetim Kurulu Kararları arasında takım içerisinde yer alana kişilerin sosyal güvencelerinin sağlanması hakkında herhangi bir kararın olmaması 22.İmzalanan anlaşmalardaki maddelerin bilinmemesi ve yerine getirilmemesi
Orta	2.Aktiviteler esnasında gerekli güvenlik önlemlerinin alınmamış olması 3.Antrenman düzeyinin ve sıklığının lig düzeyine uygun ve yeterli olmaması 4.Antrenman ya da müsabakalarda ısınma için yeterli sürenin verilmemesi 6.Antrenman ya da müsabakalarda ısınmaların uzman kişiler tarafından yaptırılmaması 7.Müsabakalar esnasında hakemlerin oyun kuralları dışında sertliğe müsaade etmesi sonucu sakatlanmaların oluşması 8.Gerektiğinde oyuncular için yeme-içme vb. ihtiyaçların sağlanamaması 10.Kulübün sahip olduğu tesislerin muhafaza edilmemesi ve işletilmemesi 11.Tesislerin yönetilmesine ilişkin uygun bir tüzüğün bulunmaması 12.Tesiste çalışanların görev dağılımının uygun ve açık şekilde yapılmaması 13.Tesisler ve araç- gereçler için geliştirilmiş bir kontrol listesinin bulunmaması 23.Transfer sözleşmelerinde sosyal güvenlik ve sigortalarının garanti edilmemiş olması
Az	5.Antrenman saatleri ve müsabaka saatlerinin birbiri ile uyuşmaması
Önemsiz	------

Tablo 35: Antrenörlerin Demografik Değişkenleri İle İlgili Dağılımı

Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Erkek	33	73,3
	Kadın	12	26,7
	Toplam	45	100,0
Yaş	27-33	4	8,9
	34-40	12	26,7
	41-47	17	37,8
	48-54	5	11,1
	55 ve üzeri	7	15,6
	Toplam	45	100,0
Medeni Durum	Evli	35	77,8
	Bekâr	10	22,2
	Toplam	45	100,0
Eğitim Durumu	Lise	-	-
	Üniversite	36	80,0
	Lisansüstü	9	20,0
	Toplam	45	100,0
Antrenörlük Süresi	1-5	2	4,4
	6-10	12	26,7
	11-15	13	28,9
	16-20	10	22,2
	21 ve üstü	8	17,8
	Toplam	45	100,0

Tablo 35'de antrenörlerin cinsiyet değişkeni dağılımına bakıldığında % 73,3'ünün erkek, % 26,7'sinin de kadın antrenörlerden oluştuğu görülmektedir.

Antrenörlerin yaş değişkeni dağılımına bakıldığında % 8,9'unun 27-33 yaşları arasında, % 26,7'sinin 34-40 yaşları arasında, % 37,8'inin 41-47 yaşları arasında, % 11,1'inin 48-54 yaşları arasında, % 15,6'sının da 55 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir.

Antrenörlerin medeni durum değişkeni dağılımına bakıldığında % 77,8'inin evli, % 22,2'sinin de bekâr olduğu görülmektedir.

Antrenörlerin eğitim durumu değişkeni dağılımına bakıldığında %80,0'inin üniversite, % 20,0'sinin lisansüstü eğitime sahip oldukları, lise düzeyinde eğitime sahip olan antrenöründe bulunmadığı görülmektedir.

Antrenörlerin görev süreleri değişkeni dağılımına bakıldığında % 4,4'ünün 1-5 yıl arasında, % 26,7'sinin 6-10 yıl arasında, % 28,9'unun 11-15 yıl arasında, % 22,2'sinin 16-20 yıl arasında, % 17,8'inin de 21 yıl ve üstü hentbol antrenörü olarak görev yaptığı görülmektedir.

Tablo 36: Antrenörlerin Risk Belirleme Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Erkek	33	27,65	912,50	44,500	,000
Kadın	12	10,21	122,50		

Tablo 36'da görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan antrenörlerin risk belirleme düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucunda aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Mann Whitney U testi sıra ortalaması dikkate alındığında (Sıra Ortalaması = 27,65; 10,21) erkek antrenörlerin risk ortalamaları kadın antrenörlerin risk ortalamalarından daha yüksek olduğu da görülmektedir.

Tablo 37: Antrenörlerin Risk Belirleme Düzeylerinin Yaş Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Yaş	N	Sıra Ortalaması	Sd	X^2	p
27-33	4	24,75			
34-40	12	15,63			
41-47	17	24,35	4	6,941	,139
48-54	5	23,10			
55 ve üstü	7	31,29			

Tablo 37'de görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan antrenörlerin risk belirleme düzeylerinin yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (p>0,05). Kruskal Wallis testi sıra ortalaması dikkate alındığında (Sıra Ortalaması =24,75; 15,65; 24,35; 23,10; 31,29) 55 yaş ve üstü antrenörlerin risk ortalamaları diğer yaş grupları risk ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır.

Tablo 38: Antrenörlerin Risk Belirleme Düzeylerinin Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Medeni Durum	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Evli	35	23,31	816,00		
Bekâr	10	21,90	219,00	164,000	,762

Tablo 38'de görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan antrenörlerin risk belirleme düzeylerinin medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucunda aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (p>0,05). Mann Whitney U testi sıra ortalaması dikkate alındığında (Sıra Ortalaması=23,31; 21,90) evli antrenörlerin risk ortalamaları bekâr antrenörlerin risk ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır.

Tablo 39: Antrenörlerin Risk Belirleme Düzeylerinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Eğitim Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sd	X^2	P
Üniversite	39	23,28	1	,082	,775
Lisansüstü	9	21,89			

Tablo 39'da görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan antrenörlerin risk belirleme düzeylerinin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (p>0,05). Kruskal Wallis testi sıra ortalaması dikkate alındığında (Sıra Ortalaması= 23,28;21,89) üniversite düzeyinde eğitime sahip olan antrenörlerin risk ortalamaları lisansüstü eğitime sahip olan antrenörlerin risk ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 40: Antrenörlerin Risk Belirleme Düzeylerinin Antrenörlük Süresi Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Antrenörlük süresi	N	Sıra Ortalaması	Sd	X^2	p
1-5	2	26,50			
6-10	12	23,38			
11-15	13	15,54	4	7,118	,130
16-20	10	26,25			
21 ve üstü	8	29,63			

Tablo 40'da görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan antrenörlerin risk belirleme düzeylerinin antrenörlük süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Kruskal Wallis testi sıra ortalaması dikkate alındığında (Sıra Ortalaması = 26,50; 23,38; 15,54; 26,25; 29,63) antrenörlük süresi 21 yıl ve üstü olan antrenörlerin risk belirleme düzeyleri risk ortalamaları antrenörlük süresi 1-5,6-10 ,11-15 ve 16-20 yıl arasındaki antrenörlerin risk ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır.

Tablo 41: Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeğine Verdikleri Cevapların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı

No	Risk Değerlendirme Ölçeği	N	$\overline{X}$	SS
1	Aktiviteler esnasında gerekli sağlık önlemlerinin alınmamış olması	45	4,20	1,15
2	Aktiviteler esnasında gerekli güvenlik önlemlerinin alınmamış olması	45	4,08	,82
3	Antrenman düzeyinin ve sıklığının lig düzeyine uygun ve yeterli olmaması	45	4,11	1,22
4	Antrenman ya da müsabakalarda ısınma için yeterli sürenin verilmemesi	45	4,06	1,28
5	Antrenman saatleri ve müsabaka saatlerinin birbiri ile uyuşmaması	45	3,17	1,13
6	Antrenman ya da müsabakalarda ısınmaların uzman kişiler tarafından yaptırılmaması	45	3,48	1,19
7	Müsabakalar esnasında hakemlerin oyun kuralları dışında sertliğe müsaade etmesi sonucu sakatlanmaların oluşması	45	4,06	1,03
8	Gerektiğinde oyuncular için yeme-içme vb. ihtiyaçların sağlanamaması	45	3,37	1,07
9	Tesislerdeki saha içi ve saha dışı temizliğin tam olarak yapılmaması sonucu sakatlanmaların oluşması	45	4,11	1,09
10	Kulübün sahip olduğu tesislerin muhafaza edilmemesi ve işletilmemesi	45	3,35	,98
11	Tesislerin yönetilmesine ilişkin uygun bir tüzüğün bulunmaması	45	3,26	1,21
12	Tesiste çalışanların görev dağılımının uygun ve açık şekilde yapılmaması	45	3,02	1,19
13	Tesisler ve araç- gereçler için geliştirilmiş bir kontrol listesinin bulunmaması	45	2,84	,99
14	Kulübe ya da takıma yeterli finansal desteğin sağlanılmaması	45	4,22	,95
15	Bütçe oluşturulurken gelir-giderlerin göz önünde bulundurulmaması	45	4,33	1,04
16	Oluşturulan bütçeye diğer finansal desteklerin sağlanamaması(örnek; sponsor, reklam v.s.)	45	4,26	1,13
17	Bütçe oluşturulurken takımın yer alacağı faaliyetlerin göz ardı edilmesi	45	4,22	1,08
18	Ciddi bir sakatlanma halinde sporcuya yeterli finansal desteğin sağlanmaması	45	4,26	1,07
19	Takımın hedeflerine ulaşmasında belirlenen bütçenin takımın hedefleriyle uyuşmaması	45	4,26	1,11
20	İmzalanan tüm transfer sözleşmelerinde sporcuların ve antrenörlerin haklarının korunmamış olması	45	4,00	1,18
21	Yönetim Kurulu Kararları arasında takım içerisinde yer alana kişilerin sosyal güvencelerinin sağlanması hakkında herhangi bir kararın olmaması	45	3,91	1,29
22	İmzalanan anlaşmalardaki maddelerin bilinmemesi ve yerine getirilmemesi	45	4,08	1,20
23	Transfer sözleşmelerinde sosyal güvenlik ve sigortalarının garanti edilmemiş olması	45	3,68	1,10

Genel aritmetik ortalaması ($\bar{x}$ = 3,84) çok riskli düzeyde bulunmuştur.

Tablo 41'deki verilere göre 'Bütçe oluşturulurken gelir-giderlerin göz önünde bulundurulmaması' ifadesine verilen yanıtların ortalaması ($\bar{X}$=4,33) çok fazla riskli düzeyde,'Tesisler ve araç- gereçler için geliştirilmiş bir kontrol listesinin bulunmaması' ifadesine verilen yanıtların ortalaması ($\bar{X}$=2,84) orta düzeyde riskli görülmektedir. Antrenörlerin risk değerlendirme ölçeğine verdikleri cevapların genel aritmetik ortalaması ($\bar{X}$ = 3,84) çok riskli düzeyde bulunmuştur.

Tablo 42: Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Sağlık Yönetimi Alt Boyutuna Verdikleri Cevapların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı

No	Sağlık Yönetimi ile İlgili Maddeler	N	$\overline{X}$	SS
1	Aktiviteler esnasında gerekli sağlık önlemlerinin alınmamış olması	45	4,20	1,15
2	Aktiviteler esnasında gerekli güvenlik önlemlerinin alınmamış olması	45	4,08	,82
3	Antrenman düzeyinin ve sıklığının lig düzeyine uygun ve yeterli olmaması	45	4,11	1,22
4	Antrenman ya da müsabakalarda ısınma için yeterli sürenin verilmemesi	45	4,06	1,28
5	Antrenman saatleri ve müsabaka saatlerinin birbiri ile uyuşmaması	45	3,17	1,13
6	Antrenman ya da müsabakalarda ısınmaların uzman kişiler tarafından yaptırılmaması	45	3,48	1,19
7	Müsabakalar esnasında hakemlerin oyun kuralları dışında sertliğe müsaade etmesi sonucu sakatlanmaların oluşması	45	4,06	1,03
8	Gerektiğinde oyuncular için yeme-içme vb. ihtiyaçların sağlanamaması	45	3,37	1,07

Genel aritmetik ortalama ($\overline{X}$=3,82) çok riskli düzeyde bulunmuştur.

Tablo 42'deki verilere göre 'Aktiviteler esnasında gerekli sağlık önlemlerinin alınmamış olması' ifadesine verilen yanıtların ortalaması ($\bar{x}$=4,20) çok fazla riskli düzeyde, 'Antrenman saatleri ve müsabaka saatlerinin birbiri ile uyuşmaması' ifadesine verilen yanıtların ortalaması ($\bar{x}$=3,17) orta düzeyde riskli görülmektedir. Antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği sağlık yönetimi alt boyutu genel aritmetik ortalaması ($\bar{x}$=3,82) çok riskli düzeyde bulunmuştur.

Tablo 43: Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Tesis Yönetimi Alt Boyutuna Verdikleri Cevapların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılım

No	Tesis Yönetimi ile İlgili Maddeler	N	$\overline{X}$	SS
9	Tesislerdeki saha içi ve saha dışı temizliğin tam olarak yapılmaması sonucu sakatlanmaların oluşması	45	4,11	1,09
10	Kulübün sahip olduğu tesislerin muhafaza edilmemesi ve işletilmemesi	45	3,35	,98
11	Tesislerin yönetilmesine ilişkin uygun bir tüzüğün bulunmaması	45	3,26	1,21
12	Tesiste çalışanların görev dağılımının uygun ve açık şekilde yapılmaması	45	3,02	1,19
13	Tesisler ve araç- gereçler için geliştirilmiş bir kontrol listesinin bulunmaması	45	2,84	,99

Genel aritmetik ortalama ($\overline{X}$=3,32) orta düzeyde riskli bulunmuştur.

Tablo 43'deki verilere göre 'Tesislerdeki saha içi ve saha dışı temizliğin tam olarak yapılmaması sonucu sakatlanmaların oluşması' ifadesine verilen yanıtların ortalaması ($\bar{x}$=4,11) çok riskli düzeyde,' Tesisler ve araç- gereçler için

geliştirilmiş bir kontrol listesinin bulunmaması' ifadesine verilen yanıtların ortalaması ($\bar{x}$=2,84) orta düzeyde riskli görülmektedir. Antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği tesis yönetimi alt boyutu genel aritmetik ortalaması ($\bar{x}$=3,32) orta düzeyde riskli bulunmuştur.

Tablo 44: Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Finans Yönetimi Alt Boyutuna Verdikleri Cevapların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı

No	Finans Yönetimi ile İlgili Maddeler	N	$\overline{X}$	SS
14	Kulübe ya da takıma yeterli finansal desteğin sağlanılmaması	45	4,22	,95
15	Bütçe oluşturulurken gelir-giderlerin göz önünde bulundurulmaması	45	4,33	1,04
16	Oluşturulan bütçeye diğer finansal desteklerin sağlanamaması(örnek; sponsor, reklam v.s.)	45	4,26	1,13
17	Bütçe oluşturulurken takımın yer alacağı faaliyetlerin göz ardı edilmesi	45	4,22	1,08
18	Ciddi bir sakatlanma halinde sporcuya yeterli finansal desteğin sağlanmaması	45	4,26	1,07
19	Takımın hedeflerine ulaşmasında belirlenen bütçenin takımın hedefleriyle uyuşmaması	45	4,26	1,11

Genel aritmetik ortalama ($\bar{x}$=4,26) çok fazla riskli düzeyde bulunmuştur.

Tablo 44'deki verilere göre 'Bütçe oluşturulurken gelir-giderlerin göz önünde bulundurulmaması' ifadesine verilen yanıtların ortalaması ($\bar{x}$=4,33) çok fazla riskli düzeyde,'Kulübe ya da takıma yeterli finansal desteğin sağlanılmaması ifadesine verilen yanıtların ortalaması ($\bar{x}$=4,22) çok fazla riskli düzeyde görülmektedir. Antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği finans yönetimi alt boyutu genel aritmetik ortalaması ($\bar{x}$=4,26) çok fazla riskli düzeyde bulunmuştur.

Tablo 45: Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Sosyal Güvence Yönetimi Alt Boyutuna Verdikleri Cevapların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Dağılımı

No	Sosyal Güvence Yönetimi ile İlgili Maddeler	N	$\overline{X}$	SS
20	İmzalanan tüm transfer sözleşmelerinde sporcuların ve antrenörlerin haklarının korunmamış olması	45	4,00	1,18
21	Yönetim Kurulu Kararları arasında takım içerisinde yer alana kişilerin sosyal güvencelerinin sağlanması hakkında herhangi bir kararın olmaması	45	3,91	1,29
22	İmzalanan anlaşmalardaki maddelerin bilinmemesi ve yerine getirilmemesi	45	4,08	1,20
23	Transfer sözleşmelerinde sosyal güvenlik ve sigortalarının garanti edilmemiş olması	45	3,68	1,10

Genel aritmetik ortalama ($\bar{x}$=3,92) çok riskli düzeyde bulunmuştur.

Tablo 45'deki verilere göre 'İmzalanan anlaşmalardaki maddelerin bilinmemesi ve yerine getirilmemesi' ifadesine verilen yanıtların ortalaması ($\bar{x}$=4,08) çok riskli düzeyde,'transfer sözleşmelerinde sosyal güvenlik ve sigortalarının garanti edilmemiş olması' ifadesine verilen yanıtların ortalaması ($\bar{x}$=3,68) çok riskli düzeyde görülmektedir. Antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği sosyal güvence yönetimi alt boyutu genel aritmetik ortalaması ($\bar{x}$=3,92) çok riskli düzeyde bulunmuştur.

Tablo 46: Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\overline{X}$	SS	Sd	t	p
Erkek	33	3,95	,44	43	2,443	,019
Kadın	12	3,55	,58			

Tablo 46'da görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir

farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda, grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$).

Antrenörlerin cinsiyet değişkenine göre risk değerlendirme ölçeği aritmetik ortalama sonucu risk derecelendirme matrisine yerleştirildiğinde cinsiyet değişkenine göre etki derecesi çok riskli düzeyde olduğu ve erkeklerin risk ortalamaları ($\bar{x}$=3,95) kadınların risk ortalamalarından ($\bar{x}$=3,55) yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 47: Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	$\overline{X}$	SS	Sd	t	p
Sağlık Yönetimi	Erkek	33	3,93	,44	43	2,464	,018
	Kadın	12	3,51	,67			
Tesis Yönetimi	Erkek	33	3,40	,69	43	1,432	,159
	Kadın	12	3,10	,34			
Finans Yönetimi	Erkek	33	4,37	,54	43	1,947	,050
	Kadın	12	3,95	,83			
Sosyal Güvence Yönetimi	Erkek	33	4,04	,77	43	1,602	,116
	Kadın	12	3,58	1,05			

Tablo 47'de görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda, sağlık ve finans yönetimi alt boyutları grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Tesis ve sosyal güvence yönetimi alt boyutları grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı

bulunmamıştır (p>0,05). Cinsiyet değişkeni alt boyutlarının tamamında erkek antrenörlerin risk ortalamaları kadın antrenörlerin risk ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği alt boyutları aritmetik ortalama sonucu cinsiyet değişkenine göre risk derecelendirme matrisine yerleştirildiğinde sağlık yönetimi ve sosyal güvence yönetimi alt boyutları etki derecesi çok riskli düzeyde, tesis yönetimi alt boyutu etki derecesi orta düzeyde riskli, finans yönetimi alt boyutu etki derecesi erkek antrenörler için çok fazla düzeyde riskli, kadın antrenörler için çok riskli düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 48: Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Yaş Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Yaş	N	$\bar{X}$	SS	VK	KT	Sd	KO	F	p
27-33	4	3,72	,19	Gruplar arası	3,438	4	,860		
34-40	12	3,50	,56						
41-47	17	3,84	,39	Grup içi	8,220	40	,206	4,183	,006
48-54	5	4,09	,51						
55 ve üstü	7	4,32	,41	Toplam	11,658	44			
Toplam	45	3,84	,51						

Tablo 48'de görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda, grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p<0,05). Bu farkın 34-40 yaş ile 55 ve üstü yaş arasında olduğu tespit edilmiştir.

Antrenörlerin yaş değişkenine göre risk değerlendirme ölçeği aritmetik ortalama sonucu risk derecelendirme matrisine yerleştirildiğinde yaş değişkenine göre etki derecesi 27-33 yaş ($\bar{x}$=3,72), 34-40 yaş ($\bar{x}$=3,50), 41-47 yaş ($\bar{x}$=3,84) ve 48-54 yaş aralığındaki antrenörlere etki derecesi ($\bar{x}$=4,09) çok riskli düzeyde,55 ve üstü yaşta olan antrenörlere ise etki derecesi ($\bar{x}$=4,32) çok fazla düzeyde riskli olduğu görülmektedir.55 yaş ve üstü antrenörlerin risk ortalamaları diğer yaş grupları risk ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 49: Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Alt Boyutlar	Yaş	N	$\bar{X}$	SS	VK	KT	Sd	KO	F	p
Sağlık Yönetimi	27-33	4	4,00	,20	Gruplar arası	1,502	4	,376	1,323	,278
	34-40	12	3,56	,63						
	41-47	17	3,82	,51	Grup içi	11,357	40	,284		
	48-54	5	4,12	,48	Toplam	12,859	44			
	55 ve üstü	7	3,94	,51						
	Toplam	45	3,82	,54						
Tesis Yönetimi	27-33	4	3,00	,63	Gruplar arası	6,476	4	1,619	5,933	,001
	34-40	12	2,98	,47						
	41-47	17	3,24	,49	Grup içi	10,916	40	,273		
	48-54	5	3,52	,43	Toplam	301,122	44			
	55 ve üstü	7	4,11	,66						
	Toplam	45	3,32	,62						
Finans Yönetimi	27-33	4	4,08	,63	Gruplar arası	2,709	4	,677	1,689	,172
	34-40	12	4,02	,88						
	41-47	17	4,20	,49	Grup içi	16,040	40	,401		
	48-54	5	4,50	,67	Toplam	18,749	44			
	55 ve üstü	7	4,73	,28						
	Toplam	45	4,26	,65						
Sosyal Güvence Yönetimi	27-33	4	3,56	,42	Gruplar arası	11,806	4	2,951	5,479	,001
	34-40	12	3,22	,71						
	41-47	17	4,08	,81	Grup içi	21,547	40	,539		
	48-54	5	4,11	,96	Toplam	33,353	44			
	55 ve üstü	7	4,75	,43						
	Toplam	45	3,92	,87						

Tablo 49'da görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği alt boyutlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir

farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda, tesis yönetimi ve sosyal güvence yönetimi alt boyutları grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Sağlık yönetimi ve finans yönetimi alt boyutları grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği alt boyutları aritmetik ortalama sonucu yaş değişkenine göre risk derecelendirme matrisine yerleştirildiğinde sağlık yönetimi alt boyutu bütün yaş grupları için etki derecesi çok riskli düzeyde olduğu, tesis yönetimi alt boyutu 27-33 yaş, 34-40 yaş, 41-47 yaş aralığındaki antrenörlere etki derecesi orta düzeyde riskli, 48-54 yaş aralığı ile 55 yaş ve üstü antrenörlere etki derecesi çok riskli düzeyde, finans yönetimi alt boyutu 27-33 yaş, 34-40 yaş, 41-47 yaş aralığındaki antrenörlere etki derecesi çok riskli düzeyde, 48-54 yaş aralığı ile 55 yaş ve üstü antrenörlere etki derecesi çok fazla düzeyde riskli, sosyal güvence yönetimi alt boyutu 27-33 yaş, 41-47 yaş, 48-54 yaş aralığındaki antrenörlere etki derecesi çok riskli düzeyde, 34-40 yaş aralığındaki antrenörlere etki derecesi orta düzeyde riskli, 55 yaş ve üstü antrenörlere etki derecesi çok fazla düzeyde riskli olduğu görülmektedir.

Tablo 50: Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları

Medeni Durum	N	$\overline{X}$	SS	Sd	t	p
Evli	35	3,83	,56	43	-,196	,845
Bekâr	10	3,87	,27			

Tablo 50'de görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği puanlarının medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda, grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (p>0,05).

Antrenörlerin medeni durum değişkenine göre risk değerlendirme ölçeği aritmetik ortalama sonucu risk derecelendirme matrisine yerleştirildiğinde medeni durum değişkenine göre etki derecesi çok riskli düzeyde olduğu görülmektedir. Bekâr antrenörlerin risk ortalamaları ($\bar{x}$=3,87) evli antrenörlerin risk ortalamalarından ($\bar{x}$=3,83) yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 51: Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Medeni durum Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Medeni Durum	N	$\overline{X}$	SS	Sd	t	p
Sağlık Yönetimi	Evli Bekâr	35 10	3,76 4,03	,55 ,42	43	-1,445	,156
Tesis Yönetimi	Evli Bekâr	35 10	3,36 3,16	,66 ,47	43	,911	,368
Finans Yönetimi	Evli Bekâr	35 10	4,22 4,38	,67 ,56	43	-,657	,515
Sosyal Güvence Yönetimi	Evli Bekâr	35 10	3,99 3,67	,93 ,54	43	1,019	,314

Tablo 51'de görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği alt boyutlarının medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t-

testi sonucunda, grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (p>0,05).

Antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği alt boyutları aritmetik ortalama sonucu medeni durum değişkenine göre risk derecelendirme matrisine yerleştirildiğinde sağlık yönetimi ve sosyal güvence yönetimi alt boyutları etki derecesi çok riskli düzeyde, tesis yönetimi alt boyutu etki derecesi orta düzeyde riskli, finans yönetimi alt boyutu etki derecesi çok fazla düzeyde riskli olduğu görülmektedir.

Tablo 52: Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Eğitim Durumu	N	$\bar{X}$	SS	VK	KT	Sd	KO	F	P
Lise	-	-	-	Gruplar Arası	3,412	1	3,412	17,793	,000
Üniversite	36	3,98	,42	Grup içi	8,246	43	,192		
Lisansüstü	9	3,29	,47	Toplam	11,658	44			
Toplam	45	3,84	,51						

Tablo 52'de görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği puanlarının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda, grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p<0,05).

Antrenörlerin eğitim durumu değişkenine göre risk değerlendirme ölçeği aritmetik ortalama sonucu risk derecelendirme matrisine yerleştirildiğinde üniversite eğitimine sahip olan antrenörlere etki derecesi ($\bar{x}$=3,98) çok riskli düzeyde, lisansüstü eğitime sahip olan antrenörlere etki derecesi ise ($\bar{x}$=3,29) orta düzeyde riskli olduğu üniversite düzeyinde eğitimine sahip olan antrenörlerin risk ortalamaları lisansüstü düzeyinde eğitimine sahip olan antrenörlerin risk ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 53: Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Alt Boyutlar	Eğitim durumu	N	$\bar{X}$	SS	VK	KT	Sd	KO	F	p
Sağlık Yönetimi	Lise	-	-	-	Gruplar arası	1,490	1	1,490	5,634	,022
	Üniversite	36	3,91	,48	Grup içi	11,363	43	,264		
	Lisansüstü	9	3,45	,63	Toplam	12,859	44			
	Toplam	45	3,82	,54						
Tesis Yönetimi	Lise	-	-	-	Gruplar arası	2,312	1	2,312	6,593	,014
	Üniversite	36	3,43	,60	Grup içi	15,080	43	,351		
	Lisansüstü	9	2,86	,53	Toplam	17,393	44			
	Toplam	45	3,32	,62						
Finans Yönetimi	Lise	-	-	-	Gruplar arası	5,630	1	5,630	18,452	,000
	Üniversite	36	4,43	,50	Grup içi	13,120	43	,305		
	Lisansüstü	9	3,55	,72	Toplam	18,749	44			
	Toplam	45	4,26	,65						
Sosyal Güvence Yönetimi	Lise	-	-	-	Gruplar arası	7,401	1	7,401	12,264 ,	001
	Üniversite	36	4,12	,79	Grup içi	25,951	43	,606		
	Lisansüstü	9	3,11	,68	Toplam	33,353	44			
	Toplam	45	3,92	,87						

Tablo 53'de görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği alt boyutlarının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek

yönlü varyans analizi (anova) sonucunda, grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$).

Antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği alt boyutları aritmetik ortalama sonucu eğitim durumu değişkenine göre risk derecelendirme matrisine yerleştirildiğinde sağlık yönetimi alt boyutu üniversite ve lisansüstü eğitime sahip olan antrenörlere etki derecesi çok riskli düzeyde olduğu görülmektedir. Tesis yönetimi alt boyutu üniversite eğitimine sahip olan antrenörlere etki derecesi çok riskli düzeyde, lisansüstü eğitime sahip olan antrenörlere etki derecesi ise orta düzeyde riskli olduğu görülmektedir. Finans yönetimi alt boyutu üniversite eğitimine sahip olan antrenörlere etki derecesi çok fazla riskli düzeyde, lisansüstü eğitime sahip olan antrenörlere etki derecesi çok riskli düzeyde olduğu görülmektedir. Sosyal güvence yönetimi alt boyutu üniversite eğitimine sahip olan antrenörlere etki derecesi çok riskli düzeyde, lisansüstü eğitime sahip olan antrenörlere etki derecesi orta düzeyde riskli olduğu görülmektedir.

Tablo 54: Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Antrenörlük Süresi Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Antrenörlük süresi	N	$\bar{X}$	SS	VK	KT	Sd	KO	F	p
1-5	2	3,82	,36	Gruplar arası	2,030	4	,508		
6-10	12	3,95	,28					2,109	,98
11-15	13	3,57	,58	Grup içi	9,628	40	,241		
16-20	10	3,80	,64						
21 ve üstü	8	4,17	,31	Toplam	11,658	44			
Toplam	45	3,84	,51						

Tablo 54'de görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği puanlarının antrenörlük süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda, grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Antrenörlerin antrenörlük süresi değişkenine göre risk değerlendirme ölçeği aritmetik ortalama sonucu risk derecelendirme matrisine yerleştirildiğinde 1-5 yıl ($\bar{x}$=3,82), 6-10 yıl ($\bar{x}$=3,95), 11-15 yıl ($\bar{x}$=3,57), 16-20 yıl ($\bar{x}$=3,80), 21 yıl ve üstü antrenörlere etki derecesi ($\bar{x}$=4,17) çok riskli düzeyde olduğu, 21 yıl ve üstü antrenörlerin risk ortalamaları ($\bar{x}$=4,17) diğer antrenörlük süreleri risk ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 55: Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Antrenörlük Süresi Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Alt Boyutlar	Antrenörlük süresi	N	$\bar{X}$	SS	VK	KT	Sd	KO	F	p
Sağlık Yönetimi	1-5	2	4,18	,08	Gruplar arası	1,895	4	,474	1,728	,163
	6-10	12	3,98	,23	Grup içi	10,964	40	,274		
	11-15	13	3,52	,63	Toplam	12,859	44			
	16-20	10	3,81	,56						
	21 ve üstü	8	3,96	,61						
	Toplam	45	3,82	,54						
Tesis Yönetimi	1-5	2	2,50	,98	Gruplar arası	3,432	4	,858	2,454	,061
	6-10	12	3,30	,56	Grup içi	13,960	40	,349		
	11-15	13	3,09	,45	Toplam	17,392	44			
	16-20	10	3,52	,70						
	21 ve üstü	8	2,67	,58						
	Toplam	45	3,32	,62						
Finans Yönetimi	1-5	2	4,66	,47	Gruplar arası	2,435	4	,609	1,493	,223
	6-10	12	4,40	,51	Grup içi	16,314	40	,408		
	11-15	13	3,98	,79	Toplam	18,749	44			
	16-20	10	4,13	,75						
	21 ve üstü	8	4,56	,26						
	Toplam	45	4,26	,65						
Sosyal Güvence Yönetimi	1-5	2	3,50	,00	Gruplar arası	6,655	4	1,664	2,492	,058
	6-10	12	4,07	,54	Grup içi	26,698	40	,667		
	11-15	13	3,63	1,02	Toplam	33,353	44			
	16-20	10	3,65	1,03						
	21 ve üstü	8	4,65	,39						
	Toplam	45	3,92	,87						

Tablo 55'de görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği alt boyutlarının antrenörlük süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda, grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği alt boyutları aritmetik ortalama sonucu antrenörlük süresi değişkenine göre risk derecelendirme matrisine yerleştirildiğinde sağlık yönetimi alt boyutu antrenörlük süresi 1-5 yıl,6-10 yıl,11-15 yıl, 16-20 yıl, 21 yıl ve üstü antrenörler için etki derecesi çok riskli düzeyde olduğu görülmektedir. Tesis yönetimi alt boyutu antrenörlük süresi 1-5 yıl

arasındaki antrenörlere etki derecesi az riskli düzeyde,6-10 yıl,11-15 yıl,21 yıl ve üstü antrenörlere etki derecesi orta düzeyde riskli, antrenörlük süresi 16-20 yıl arasındaki antrenörlere etki derecesi çok riskli düzeyde olduğu görülmektedir. Finans yönetimi alt boyutu antrenörlük süresi 1-5 yıl, 6-10 yıl, 21 yıl ve üstü antrenörler için etki derecesi çok fazla riskli düzeyde, 11-15 yıl, 16-20 yıl arasındaki antrenörlere etki derecesi çok riskli düzeyde olduğu görülmektedir. Sosyal güvence yönetimi alt boyutu antrenörlük süresi 1-5 yıl, 6-10 yıl, 11-15 yıl, 16-20 yıl arasındaki antrenörlere etki derecesi çok riskli düzeyde, 21 yıl ve üstü antrenörlere etki derecesi çok fazla riskli düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 56: Risk Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Görev (Sporcu-Antrenör) Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Görev	N	$\overline{X}$	SS	Sd	t	p
Sağlık Yönetimi	Sporcu	376	3,13	,85	419	-5,264	,000
	Antrenör	45	3,82	,54			
Tesis Yönetimi	Sporcu	376	2,99	,89	419	2,386	,017
	Antrenör	45	3,32	,62			
Finans Yönetimi	Sporcu	376	3,59	,85	419	-5,054	,000
	Antrenör	45	4,26	,65			
Sosyal Güvence Yönetimi	Sporcu	376	3,48	1,09	419	-2,597	,010
	Antrenör	45	3,92	,87			

Tablo 56'da görüldüğü üzere araştırma grubunu oluşturan antrenör ve sporcuların risk değerlendirme ölçeği alt boyutlarının görev (sporcu-antrenör) değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda, sağlık yönetimi, tesis yönetimi, finans yönetimi ve sosyal güvence yönetimi grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel

olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Antrenörlerin risk ortalamaları bütün alt boyutlarda sporcuların risk ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir.

Risk değerlendirme ölçeği alt boyutları aritmetik ortalama sonucu görev (sporcu-antrenör) değişkenine göre risk derecelendirme matrisine yerleştirildiğinde sağlık yönetimi alt boyutu sporculara etki derecesi orta düzeyde riskli, antrenörlere etki derecesi çok riskli düzeyde, tesis yönetimi alt boyutu sporculara ve antrenörlere etki derecesi orta düzeyde riskli, finans yönetimi alt boyutu sporculara etki derecesi çok riskli düzeyde, antrenörlere etki derecesi çok fazla düzeyde riskli, sosyal güvence yönetimi alt boyutu sporculara ve antrenörlere etki derecesi çok riskli düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 57: Antrenörlerin Risk Değerlendirme Ölçeği Maddelerine Verdikleri Cevapların Aritmetik Ortalamalarının Risk Derecelendirme Matrisine Yerleştirilmesi

Etki Kategorileri	Maddeler
Çok Fazla (Kritik)	14.Kulübe ya da takıma yeterli finansal desteğin sağlanılmaması 15.Bütçe oluşturulurken gelir-giderlerin göz önünde bulundurulmaması 16.Oluşturulan bütçeye diğer finansal desteklerin sağlanamaması(örnek; sponsor, reklam v.s.) 17.Bütçe oluşturulurken takımın yer alacağı faaliyetlerin göz ardı edilmesi 18.Ciddi bir sakatlanma halinde sporcuya yeterli finansal desteğin sağlanmaması 19.Takımın hedeflerine ulaşmasında belirlenen bütçenin takımın hedefleriyle uyuşmaması
Çok (Ciddi)	1.Aktiviteler esnasında gerekli sağlık önlemlerinin alınmamış olması 2.Aktiviteler esnasında gerekli güvenlik önlemlerinin alınmamış olması 3.Antrenman düzeyinin ve sıklığının lig düzeyine uygun ve yeterli olmaması 4.Antrenman ya da müsabakalarda ısınma için yeterli sürenin verilmemesi 6.Antrenman ya da müsabakalarda ısınmaların uzman kişiler tarafından yaptırılmaması 7.Müsabakalar esnasında hakemlerin oyun kuralları dışında sertliğe müsaade etmesi sonucu sakatlanmaların oluşması 9.Tesislerdeki saha içi ve saha dışı temizliğin tam olarak yapılmaması sonucu sakatlanmaların oluşması 20.İmzalanan tüm transfer sözleşmelerinde sporcuların ve antrenörlerin haklarının korunmamış olması 21.Yönetim Kurulu Kararları arasında takım içerisinde yer alana kişilerin sosyal güvencelerinin sağlanması hakkında herhangi bir kararın olmaması 22.İmzalanan anlaşmalardaki maddelerin bilinmemesi ve yerine getirilmemesi 23.Transfer sözleşmelerinde sosyal güvenlik ve sigortalarının garanti edilmemiş olması
Orta	5.Antrenman saatleri ve müsabaka saatlerinin birbiri ile uyuşmaması 8.Gerektiğinde oyuncular için yeme-içme vb. ihtiyaçların sağlanamaması 10.Kulübün sahip olduğu tesislerin muhafaza edilmemesi ve işletilmemesi 11.Tesislerin yönetilmesine ilişkin uygun bir tüzüğün bulunmaması 12.Tesiste çalışanların görev dağılımının uygun ve açık şekilde yapılmaması 13.Tesisler ve araç- gereçler için geliştirilmiş bir kontrol listesinin bulunmaması
Az	-
Önemsiz	-

6. TARTIŞMA

Bu araştırmada ortaya çıkan verilerin istatistiksel analizi sonucunda sporcuların ve antrenörlerin demografik değişkenleri, risk belirleme anketi ve risk değerlendirme ölçeği ile ilgili mevcut durum tespiti değerlendirilecektir.

Tablo 7'de sporcularların demografik değişkenlerle ilgili dağılımlarına bakıldığında aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

Araştırmaya katılan sporcuların % 58,2'sinin erkek, % 41,8'i kadın sporculardan oluştuğu belirlenmiştir. 2011-2012 hentbol sezonunda süper ligde erkek takım sayısının 12, kadın takım sayısının 9 olduğundan bu fark ortaya çıkmıştır.

Tablo 7'de araştırmaya katılan sporcuların % 21,3'ünün 16-17 yaşları arasında, % 21,8'inin 18-21 yaşları arasında, % 26,9'unun 22-25 yaşları arasında, % 14,6'sının 26-29 yaşları arasında, % 15,4'ünün de 30 ve üstü yaş arasında olduğu görülmektedir. Çobanoğlu (2008) profesyonel düzeyde futbol oynayanların risk değerlendirme düzeyleri ile ilgili çalışmasında en fazla katılımcının 21-25 yaşları arasında olduğunu belirlemiştir. Bu bulgu çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Araştırmaya katılan sporcuların % 19,1'inin evli, %80,9'unun da bekâr olduğu görülmektedir (Tablo 7). Öktem (2011) okçuluk ile uğraşan sporcuların risk değerlendirme düzeyleri ile ilgili çalışmasında katılımcıların medeni durumlarına bakıldığında %26,3'ünün evli, %73,7'sinin bekâr olduğunu belirlemiştir. Bu bulgu çalışmamız sonucuyla benzerlik göstermektedir.

Tablo 7'de araştırmaya katılan sporcuların % 33,0'ünün lise, % 60,9'unun üniversite, % 6,1'inin lisansüstü düzeyde eğitim aldıkları belirlenmiştir. Okçuluk ile uğraşan sporcuların % 48'inin lise, % 42,0'sinin lisans mezunu olduğu (2); profesyonel futbol oyuncularının % 61,5'inin lise mezun % 28,9'unun ise yüksekokul ve lisans mezunu oldukları tespit edilmiştir (3). Bu sonuçlar neticesinde hentbol sporcularının eğitim seviyeleri diğer branşlardaki sporcuların eğitim sevilerinden yüksek olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan sporcuların % 11,4'ünün 1-5 yıl arasında, % 43,9'unun 6-10 yıl arasında, % 27,9'unun 11-15 yıl arasında, % 13,3'ünün 16-20 yıl arasında, % 3,5'inin de 21 yıl ve üstü hentbol oynadığı görülmektedir (Tablo 7). Sporcuların yaş ortalamaları göz önünde bulundurulduğunda hentbol oynayan sporcuların çoğunluğunun genç yaşta olması 6-10 yıl arasında hentbol oynayanlarının oranının yüksek çıkmasına neden olduğu düşünülmektedir.

Araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk belirleme düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Mann Whitney U testi sıra ortalaması dikkate alındığında (Sıra Ortalaması=169,92; 214,41) erkek sporcuların risk ortalamaları, kadın sporcuların risk ortalamalarından daha düşük olduğu görülmektedir (Tablo 8). Liebarman ve Stashevsk (2002) kadınların erkeklere oranla riski daha yüksek algıladıkları (234), Rolison ve Scherman (2003) araştırmalarında kız ve erkek arasında algılanan risk ve risk alma sıklığında büyük faklılıklar olduğunu saptamıştır (235). Öktem (2011) Okçuluk ile uğraşan sporcuların risk düzeylerini cinsiyet değişkenine göre anlamlı derecede farklı olduğunu belirlemiştir (2). Misra ve McKean (2000) kadın öğrenciler daha çok

kaygı duymakta ve kaygıyı duygusal açıdan daha hassas davranışlarla göstermekte ve kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre duygularını daha açık bir şekilde ortaya koyduklarını belirlemiştir (236). Bu görüşe dayanarak erkek sporcuların kendileri için risk oluşturacak faktörlere kadın sporcular kadar adapte olamaması, kadın sporcuların ise tam tersi davranış göstererek riskleri belirlerken stres yaşamaları sonucunda risk ortalamalarının yüksek çıkmasına neden olduğu düşünülmektedir.

Araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk belirleme düzeyleri yaş değişkenine göre anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Kruskal Wallis testi sıra ortalaması dikkate alındığında (Sıra Ortalaması = 208,34; 194,34; 170,34; 180,11; 191,41) 16-17 yaş arasında olan sporcuların risk ortalamaları diğer yaş grupları risk ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 9). Ancak bu farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır. Gök (2006) voleybol sporcuların risk belirleme düzeyleri arasında yaş grupları bakımından anlamlı bir fark olmadığını belirlemiştir (21). Kişilerin ihtiyaçları, istekleri ve riski algılama biçimleri yaşları değiştikçe farklılaşabilmektedir. Genel olarak kişiler yaşlandıkça her konuda daha az risk aldıkları varsayılmaktadır (237). Sporcuların yaşı ilerledikçe risk algılamalarının düşmesinin temel nedeni genç sporcuların risk alabilecekleri ve zarar görebilecekleri riskleri telafi etmek için önünde uzun yıllar olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir (238). Bu bulgular çalışmamızla paralellik göstermektedir. Sporcuların yaşları değiştikçe belirledikleri risklerinde değiştiği özellikle genç sporcuların risk almaya daha yatkın oldukları düşünülmektedir.

Araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk belirleme düzeyleri medeni durum değişkenine göre anlamlı bulunmamıştır (p>0,05). Mann Whitney U testi sıra ortalaması dikkate alındığında (Sıra Ortalaması = 190,23;188,09) evli olan sporcuların risk ortalamaları bekâr olan sporcuların risk ortalamalarından az da olsa yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 10). Ancak bu farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır. Karatay (2009)'ın evlilerin bekârlardan daha fazla risk üstlenebildikleri (239) görüşü çalışmamızla benzerlik göstermektedir. Çalışma bulgularımıza göre sporcuların evli veya bekâr olması risk belirlemede etken olmadığı düşünülmektedir.

Tablo 11'de araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk belirleme düzeyleri eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bulunmamıştır (p>0,05). Kruskal Wallis testi sıra ortalaması dikkate alındığında (Sıra Ortalaması = 200,51;184,96;159,02) eğitim düzeyi lise olan sporcuların risk ortalamaları üniversite ve lisansüstü eğitime sahip olan sporcuların risk ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır. Sam, Gürsakal ve Sam (2010) üniversite öğrencilerinin çevresel risk algıları ile ilgili yaptıkları çalışmada öğrencilerin sınıf düzeylerine göre risk algılarının anlamlı bir farklılık göstermediği sonuçlarına ulaşmışlardır (240). Ceyhan (2008) kişinin eğitim seviyesi, taşıdığı riskleri değerlendirme kapasitesini artırdığı bu nedenle kişinin risk üstlenme isteğine olumlu etkide bulunduğunu varsaymaktadır. Liebarman ve Stashevsk (2002) yapmış oldukları çalışmada eğitim düzeyi düşük olanların yüksek olanlara göre riski daha yüksek algıladıklarını sonucuna ulaşmışlardır (234). Bu bulgular çalışma sonucumuzla aynı doğrultudadır. Eğitim seviyesi yüksek olan sporcuların bilinçli olmaları

nedeniyle sporda oluşabilecek birçok risk faktörünü çözebileceklerinden bazı riskleri algılamamalarına, eğitim seviyesi düşük olan sporcuların ise sporda oluşabilecek birçok risk faktörüne çözüm bulamayacaklarından eğitim seviyesi yüksek olan sporculara göre riskleri yüksek düzeyde algılamaları neticesinde risk ortalamalarının yüksek çıkmasına neden olduğu düşünülmektedir.

Tablo 12'de araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk belirleme düzeyleri hentbol oynama yılı değişkenine göre anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Kruskal Wallis testi sıra ortalaması dikkate alındığında (Sıra Ortalaması = 243,80; 186,28; 172,04; 198,29; 129,08) 21 yıl ve üstü hentbol oynayan sporcuların risk ortalamaları 1-5, 6-10, 11-15, 16-20 yıl hentbol oynamış sporcuların risk ortalamalarından düşük olduğu görülmektedir. Geçmiş deneyimlerin algılanan riski azalttığı birçok araştırma Cox (1967), Cunningham (1967), Sönmez ve Graefe (1998), Mitchell ve Boustani (1993), Liebarman ve Stashevsk (2002)'in sonuçları çalışmamızla paralellik göstermektedir. 21 yıl ve üstü hentbol oynayan sporcuların uzun yıllar hentbol oynadıklarından geçmiş deneyimlerine güvenmeleri neticesinde riskleri algılamadıklarından risk ortalamalarının diğer yaş gruplarına göre düşük çıkmasına neden olduğu düşünülmektedir.

Tablo 13'de sporcuların risk belirleme düzeyleri oynadığı takım değişkenine göre anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Gök (2006) voleybol sporcularının risk belirlemeleriyle ilgili çalışmasında sporcuların risk belirleme düzeyleri oynadığı kulüp değişkenine göre anlamlı bir fark gösterdiğini tespit etmiştir (21). Bu sonuç çalışmamızı destekler niteliktedir. 2011 – 2012 hentbol süper ligini üst sıralarda tamamlayan takımlarda oynayan sporcuların risk

ortlamaları ligden düşen ve ligi alt sıralarda tamamlayan takımların sporcularının risk ortlamalarından daha yüksek düzeyde olduğu bunun nedeninin şampiyonluk mücadelesi veren takımların sporcularına engel olabilecek bütün riskleri algılamalarından ve daha tedirgin davranmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmamızda sporcuların risk değerlendirme ölçeği puanları ile risk değerlendirme ölçeği alt boyutu puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Bağımsız grup t-testi aritmetik ortalama sonucu dikkate alındığında risk değerlendirme ölçeği puanları kadın sporcuların risk ortalamaları ($\bar{x}=3,30$) erkek sporcuların risk ortalamalarından ($\bar{x}=3,24$) yüksek olduğu, risk değerlendirme ölçeği alt boyutu puanları ise kadın sporcuların risk ortalamaları tesis yönetimi alt boyutu hariç diğer alt boyutlarda erkek sporcuların risk ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 19 ve Tablo 20). Ancak bu farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır. Keer, Cecillia ve Lindner (2004) yaptıkları çalışmada kadın ve erkek sporcuların farklı risk düzeylerine sahip olmadığını ortaya koymuşlardır (246). Liebarman ve Stashevsk (2002) araştırmalarında kadınların erkeklere oranla riski daha yüksek algıladıkları sonucuna ulaşmışlardır (234). Larkin ve Pines (2003) çalışmalarında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla oranda risk alma durumunu dikkate aldıkları sonucuna varmışlardır (247). Daruvala (2006) kız öğrencilerin riskli olayların pozitif yönlerinden çok negatif yönlerini erkeklerden daha fazla dikkate aldıkları sonucuna varmıştır (248). Demirhan (2003) doğa sporlarına ilişkin risklerin algılanması ile ilgili çalışmasında cinsiyet ve risk seçimleri arasında önemli bir fark olmadığı kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre risklerden daha

fazla çekindiğini bulmuştur (249). Martin (1987) erkek ve kızların risk değerlendirmeleri arasında bir fark tespit edememiştir (250). Koruç ve Bayar (1992) hentbolcu, voleybolcu, atlet ve taekwondocuların üzerine yaptıkları araştırmada bayan voleybolcuların risk alma özelliğinin yüksek düzeyde olduğunu tespit etmiştir (251). Bu bulgular çalışmamızla benzerlik göstermektedir. Sporcuların risk değerlendirmeleri ile ilgili olarak kadın sporcuların yapı gereği erkeklerden daha duygusal olmaları, erkek sporculardan daha fazla endişeli olmalarından kadın sporcuların risk ortalamaları erkek sporcuların risk ortalamalarından daha yüksek çıkmasına neden olduğu düşünülmektedir.

Araştırmamızda sporcuların risk değerlendirme ölçeği puanları ile risk değerlendirme ölçeği alt boyutu puanları yaş değişkenine göre anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (anova) sonucu dikkate alındığında 16-17 yaş arasındaki sporcuların risk değerlendirme ölçeği puanları ($\bar{x}=3,43$) ile risk değerlendirme ölçeği alt boyutu puanları risk ortalamaları diğer yaş grupları risk ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 21 ve Tablo 22). Ancak bu farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır. Gök, Şahin ve Balcı (2011) spor organizasyonlarının maliyet boyutunun risk yönetimi açısından değerlendirilmesi ile ilgili çalışmalarında yöneticiler ve uzmanların risk faktörleri değerlendirme düzeylerinin yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediğini tespit etmiştir (252). Gök (2006) voleybolcuların risk değerlendirmeleri ile ilgili çalışmasında yaş grupları bakımından voleybol sporcularının risk değerlendirme düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığını tespit etmiştir (21). Bu bulgular çalışmamızla aynı doğrultudadır. Genç sporcuların yetişkin sporcular kadar spor tecrübelerinin

olmaması ve risk almaktan çekinmediklerinden algıladıkları risk düzeylerinin yetişkinlere göre daha yüksek çıkmasına neden olduğu düşünülmektedir.

Araştırmamızda sporcuların risk değerlendirme ölçeği puanları ile risk değerlendirme ölçeği alt boyutu puanları medeni durum değişkenine göre anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Bağımsız grup t-testi aritmetik ortalama sonucu dikkate alındığında risk değerlendirme ölçeği puanlarında bekâr sporcuların risk ortalamaları ($\bar{x}=3,29$) evli sporcuların risk ortalamalarından ($\bar{x}=3,21$) daha yüksek olduğu, risk değerlendirme ölçeği alt boyutu puanlarında ise bekâr sporcuların risk ortalamaları sosyal güvence yönetimi alt boyutu hariç diğer alt boyutlarda evli sporculara göre yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 23 ve Tablo 24). Ancak bu farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır. Saraç ve Kahyaoğlu (2011) çalışmasında evli ve bekâr gruplar açısından risk alma eğilimine göre anlamlı bir fark bulamamıştır (237). Çobanoğlu (2008); futbolcuların risk değerlendirmeleri ile ilgili çalışmasında sağlık yönetimi, tesis yönetimi, finans yönetimi ve sosyal güvence yönetimi alt boyutları arasında medeni durum değişkenine göre anlamlı bir fark bulamamıştır (3). Bu bulgular çalışmamız sonucunu destekler niteliktedir. Sporcunun evli ya da bekâr olması riskleri belirlemede etken olmadığı düşünülmektedir.

Araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk değerlendirme ölçeği puanları ile risk değerlendirme ölçeği alt boyutu puanları eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (anova) sonucu dikkate alındığında lisansüstü eğitime sahip olan sporcuların risk

ortalamaları ($\bar{x}$=3,42) lise ($\bar{x}$=3,33) ve üniversite düzeyinde eğitime sahip olan sporcuların risk ortalamalarından ($\bar{x}$=3,23) yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır (Tablo 25 ve Tablo 26). Öktem (2011) sporcunun eğitim düzeyi onun yaptığı işi kavrama oranını, kendisinin yaptığı işten beklentilerinin ne olacağını, çevresi ve takımının neler beklediğinin farkına varma oranını etkilediğini (2), Gök, Şahin ve Balcı (2011) Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu alan mezunu olan yönetici ve uzmanlar ile alan dışı mezun olan yönetici ve uzmanların risk faktörlerini değerlendirme düzeylerinin mezun oldukları alana göre anlamlı bir farklılık göstermediğini (252); Küçüksille (2004), Grable ve Lytton (1998), Bajtelsmith (1999) eğitim düzeyi ile risk algısı arasında negatif ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Bu bulgular çalışmamızla paralellik göstermektedir. Hentbol sporcularının eğitim seviyelerinin yüksek olması risk faktörlerinin farkına varılmasında etkili olabileceği ve algıladıkları risk düzeylerinin benzerliği düşünüldüğünde bu farkın anlamsız çıkmasına neden olduğu düşünülmektedir.

Araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk değerlendirme ölçeği puanları ile risk değerlendirme ölçeği alt boyutu puanları hentbol oynama yılı değişkenine göre anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). (Tablo 27 ve Tablo 28). Gök (2006) voleybol sporcularının risk değerlendirme düzeyi görev süreleri değişkenine göre anlamlı bir fark olmadığını belirlemiştir (21). Bu bulgu çalışmamızla aynı doğrultudadır. Çalışmamızda sporcuların hentbol oynama yılları değişse de yaptıkları iş ve bağlı bulundukları kulüplerde benzer çalışma koşullarının olmasından hentbol oynama yılı değişkenine göre risk değerlendirme

ölçeği puanları ile risk değerlendirme ölçeği alt boyutu puanlarının anlamlı bulunmamasına neden olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma grubunu oluşturan sporcuların risk değerlendirme ölçeği puanları ile risk değerlendirme ölçeği alt boyutu puanları oynadığı takım değişkenine göre tesis yönetimi alt boyutu hariç diğer alt boyutlarda anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). (Tablo 29,30,31,32,33). Hentbol kulüplerindeki sporcuların süper ligde oynamaları nedeniyle oluşabilecek riskleri değerlendirirken daha bilinçli olacakları, belirledikleri ve değerlendirdikleri risk faktörlerine karşı kendilerini önceden hazırlayacakları, koruyacakları ayrıca; kulüplerin sporculara sağladığı olanakların birbirine yakın olması, farklı kulüplerde oynamalarına rağmen karşılaşacakları tehditlerin çoğunun da benzer olacağı düşünülürse bu farkın anlamsız çıkmasına neden olduğu düşünülmektedir.

Tablo 35'e bakıldığında antrenörlerin % 73,3'ünün erkek, % 26,7'sinin kadın antrenörlerden oluştuğu, % 37,8'inin 41-47 yaşları arasında olduğu, % 77,8'inin evli, % 22,2'sinin bekâr olduğu, % 80,0'ninin üniversite, eğitime sahip olduğu, % 28,9'unun 11-15 yıl arasında hentbol antrenörü olarak görev yaptığı görülmektedir. (Tablo 35). Öktem (2011); okçuluk sporuyla ilgilenen antrenörlerin % 42,9'unun kadın, % 57,1'inin erkek olduğunu, yaş ortalamalarının 40 olduğu, % 50'sinin evli, % 50'sinin bekâr olduğunu, % 50'si lise, % 42,9'u lisans ve % 7,1'i ise yüksek lisans mezunu olduğunu tespit etmiştir. Bu bulgular çalışmamızla paralellik göstermektedir. Hentbol antrenörlerinin eğitim seviyesi okçuluk sporuyla ilgilenen antrenörlerden daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 36'ya bakıldığında antrenörlerin risk belirleme düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Mann Whitney U testi sıra ortalaması dikkate alındığında (Sıra Ortalaması =27,65; 10,21) erkek antrenörlerin risk ortalamaları kadın antrenörlerin risk ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 36). Slovic (1992), Gustafson (1997) kadınların ve erkeklerin riskleri farklı algıladıklarını, Özer ve Gülpınar (2005) kadınların erkeklere göre daha az risk algıladıklarını (258), Harranta ve Vaillant (2008) kadınların genel olarak erkeklere nazaran birçok alanda daha fazla riskten kaçan olduklarını ileri sürmektedir (259). Dal (2009) üniversite öğrencileri üzerine yapmış olduğu araştırmasında erkek ve bayanların algıladıkları risk düzeylerinin anlamlı derecede farklı olduğunu belirlemiştir (260). Bu bulgular çalışmamızla paralellik göstermektedir. Hentbol süper ligi takımlarında kenar yönetiminde lider konumda olan erkek antrenörlerin kadın antrenörlerden daha etkin olması, sporcu ve kulüple ilgili çalışmalarında daha ön planda olması erkek antrenörlerin riskleri belirleme düzeylerinin yüksek çıkmasına ve kadın antrenörlerle aralarında anlamlı fark çıkmasına neden olduğu düşünülmektedir.

Tablo 37'ye bakıldığında antrenörlerin risk belirleme düzeyleri yaş değişkenine göre anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Kruskal Wallis testi sıra ortalaması dikkate alındığında (Sıra Ortalaması = 24,75; 15,63; 24,35; 23.10; 31.29) 55 yaş ve üstü antrenörlerin risk ortalamaları diğer yaş grupları risk ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır (Tablo 37). Barak (2008); kişilerin risk alma istekliliğinin zaman içinde değişebildiğini (261), Gök (2006) ise voleybol

antrenörlerinin risk belirleme düzeylerinin yaş değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını belirlemiştir (21). Bu bulgu çalışmamızla paralellik göstermektedir. 55 yaş ve üstü antrenörlerin hentbola uzun yıllar hizmet etmiş olmalarından oluşabilecek riskleri önceden tahmin edebilecekleri, riskleri belirlerken genç antrenörlere göre daha yüksek düzeyde algılayacakları ayrıca genç antrenörlerin riskleri belirlemede daha çekingen davrandıkları düşünülmektedir.

Tablo 38'e bakıldığında antrenörlerin risk belirleme düzeyleri medeni durum değişkenine göre anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Mann Whitney U testi sıra ortalaması dikkate alındığında (Sıra Ortalaması=23,31;21,90) evli antrenörlerin risk ortalamaları bekâr antrenörlerin risk ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır (Tablo 38). Liebarman ve Stashevsk (2002), Karatay (2009) araştırmalarında evlilerin bekârlara oranla riski daha yüksek algıladıkları ve evlilerin bekârlardan daha fazla risk üstlenebildikleri sonucuna ulaşmışlardır (234,239). Bu bulgular çalışmamızla paralellik göstermektedir. Çalışmamız sonucuna göre medeni durum değişkeninin antrenörler için risk belirlemede etken olmadığı düşünülmektedir.

Araştırma grubunu oluşturan antrenörlerin risk belirleme düzeyleri eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Kruskal Wallis testi sıra ortalaması dikkate alındığında (Sıra Ortalaması = 23,28; 21,89) üniversite düzeyinde eğitime sahip olan antrenörlerin risk ortalamaları lisansüstü eğitime sahip olan antrenörlerin risk ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir.

(Tablo 39). Saraç ve Kahyaoğlu (2011) çalışmalarında eğitim seviyesi lise olan kişilerin risk düzeyleri eğitim seviyesi lisans ve lisansüstü olan kişilerden yüksek olduğunu, lisans mezunu olanların risk düzeyleri ise lisansüstü eğitime sahip olanlardan düşük olduğunu tespit etmiştir (237). Bellante ve Gren (2004), Hanna ve Lindamood (2005), Gutter ve Fontes (2006), Coleman (2003), Brown ve Taylor (2007) eğitim durumu ve risk belirleme arasında anlamlı bir ilişki tespit edememişlerdir. Hentbol antrenörleri arasında lise düzeyinde eğitim almış antrenörün bulunmaması, hentbol antrenörlerinin üniversite ve yüksek lisans mezunu olmaları neticesinde belirleyecekleri risklerinde benzer olacağı düşünülmektedir.

Tablo 40'a bakıldığında antrenörlerin risk belirleme düzeyleri antrenörlük süresi değişkenine göre anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Kruskal Wallis testi sıra ortalaması dikkate alındığında (Sıra Ortalaması = 26,50; 23,38; 15,54; 26,25; 29,63) antrenörlük süresi 21 yıl ve üstü olan antrenörlerin risk belirleme düzeyleri risk ortalamaları antrenörlük süresi 1-5, 6-10, 11-15 ve 16-20 yıl arasındaki antrenörlerin risk ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır (Tablo 40). Gök (2006) voleybol antrenörlerin risk belirleme düzeylerinin görev yaptıkları süre değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını belirlemiştir (21). Bu bulgu çalışmamızla paralellik göstermektedir. Antrenörlük süresi 21 yıl ve üstü olan antrenörlerin tecrübeli olmalarından hentbolun içeresindeki riskleri genç antrenörlere göre daha iyi gözleyebildiği ve daha iyi algıladıkları düşünülmektedir.

Araştırma grubunu oluşturan antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Bağımsız grup t-testi aritmetik ortalama sonucu dikkate alındığında erkek antrenörlerin risk değerlendirme düzeyleri ortalamaları ($\bar{x}=3,95$) kadınların risk ortalamalarından ($\bar{x}=3,55$) yüksek çıkmıştır (Tablo 46). Antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği alt boyutu cinsiyet değişkenine göre sağlık yönetimi ve finans yönetimi alt boyutları grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Tesis yönetimi ve sosyal güvence yönetimi alt boyutları grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Cinsiyet değişkeni alt boyutlarında erkek antrenörlerin risk ortalamaları kadın antrenörlerin risk ortalamalarından daha yüksek olduğu da görülmektedir (Tablo 47). Kadın ve erkekler yaşamlarında farklı risklere maruz kalırlar, riskleri farklı algılarlar ve farklı yollarla kendilerini risklerin içinde bulurlar (256,257). Yapılan araştırmalar, genelde erkeklerin kadınlara oranla risk almaya daha yatkın olduğunu göstermektedir. Risklerle ilgili olarak kadınlar erkeklerden daha fazla endişelidir (267). Byrnes ve Mıller (1999) tarafından yapılan bir araştırmada erkeklerin kadınlara oranla risk almada daha istekli oldukları görülmüştür (268). Yıldırım (2007) kadınların genel olarak sağlık riskleri konusunda erkeklere göre daha fazla endişe duyduğunu belirlemiştir (269). Tuncer (2000)'e göre finansal risk nispeten ve belirgin olarak en tehlikeli risk türüdür (270). Yapılan araştırmalarda Grable ve Lytton (1998), Jianakoplos ve Bernasek (1998), Hawley ve Fuji (1993), Doğukanlı ve Önal (2000), Grable ve Joo (2000), Döm (2003), Küçüksille (2004), Emektar (2007), Ceyhan (2008) genel itibariyle kadınların finansal risk algılamasının erkeklerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu

sonuçlar araştırma bulgularımızdan farklıdır ancak; Dal (2009) erkek ve bayanların finansal risk düzeylerinin anlamlı derecede farklı olduğunu (260), Öktem (2011) ise finansal desteğin olmaması önemli bir risk unsuru olduğunu görüşü araştırmamız sonucu ile paralellik göstermektedir (2). Risk değerlendirme ölçeği puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bulunması ile erkek antrenörlerin risk değerlendirme düzeyleri ortalamaları kadın antrenörlere göre daha yüksek çıkmasının nedeninin hentbol süper ligindeki kadın antrenörlerin yardımcı antrenör statüsünde bulunmasından kadın antrenörlerin erkek antrenörlerden daha az risk almaları ve algılamaları bu sonucun çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Tablo 48'de antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği puanları yaş değişkenine göre anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Tek yönlü varyans analizi sonuçları dikkate alındığında bu farkın 34-40 yaş ile 55 ve üstü yaş antrenörler arasında olduğu tespit edilmiştir.55 yaş ve üstü antrenörlerin risk ortalamaları ($\bar{x}=4,32$) diğer yaş grupları risk ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 48). Antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği alt boyutu yaş değişkenine göre tesis yönetimi ve sosyal güvence yönetimi alt boyutları grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Sağlık ve finans yönetimi alt boyutları grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Sağlık yönetimi alt boyutu dışındaki diğer alt boyutlarda 55 yaş ve üstü antrenörlerin risk ortalamaları diğer yaş grupları risk ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 49). Keleş (2011) yaş grupları arasında algılanan risk türleri için istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olduğunu, Demirhan ve arkadaşları (2004) öğrencilerin, öğretmenler ve öğretim

elemanlarından riskleri daha düşük algıladıkları (16), Alexander ve arkadaşları (1990) ‘geçlerin riski yetişkinler kadar iyi algılayamadıkları’(278) görüşü ile Çobanoğlu (2008)’nun sosyal güvence yönetimi açısından futbolcuların risk değerlendirme düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulması (3), çalışmamız sonucu ile benzerlik taşıdığı söylenilebilir. Çalışmamız sonucunda genç antrenörlerin riskleri üstlenmeye hazır olmadıkları, antrenörlerin yaşı ilerledikçe risk faktörlerini algılama düzeylerinde de artış olduğu, 55 yaş ve üstü antrenörlerin tecrübelerinden dolayı hentbolun yarışma ortamının getirdiği yüksek düzeydeki kaygı, stres ve riski genç antrenörlere göre daha yüksek düzeyde algılamasından risk değerlendirme ölçeği puanları yaş değişkenine göre anlamlı çıktığı düşünülmektedir.

Araştırma grubunu oluşturan antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği puanları ile risk değerlendirme ölçeği alt boyutları medeni durum değişkenine göre anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Bağımsız grup t-testi sonucunda risk değerlendirme ölçeği puanları bekâr antrenörlerin risk ortalamaları ($\bar{x}=3,87$) evli antrenörlerin risk ortalamaların ($\bar{x}=3,83$) yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 50). Tablo 51’de risk değerlendirme ölçeği alt boyutlarında da bekâr antrenörlerin risk ortalamaları, evli antrenörlerin risk ortalamaların yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır. Yao ve Hanna (2005) bekâr erkeklerin evli erkeklere göre, bekâr kadınların evli kadınlara göre daha fazla risk toleransına sahip olduklarını bulmuştur (279). Bekâr kişiler daha az sorumluluğa sahip olduklarından daha fazla risk alabilmektedirler (237). Antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği ve alt boyutları puanlarının medeni durum değişkenine göre anlamlı bulunmaması evli ve bekâr

antrenörlerin takımlarını tehdit edebilecek risk faktörleri ile kulüplerindeki olası sorunları değerlendirme düzeylerinin benzer olduğu düşünülmektedir.

Araştırma grubunu oluşturan antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği puanları ile risk değerlendirme ölçeği alt boyutları puanları eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Tek yönlü varyans analizi sonucunda üniversite düzeyinde eğitimine sahip olan antrenörlerin risk ortalamaları ($\bar{x}=3,98$) lisansüstü düzeyinde eğitimine sahip olan antrenörlerin risk ortalamalarından ($\bar{x}=3,29$) yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 52 ve Tablo 53). Ceyhan (2008)'a göre eğitim, kişinin herhangi bir konuda nasıl düşündüğünü ve nasıl karar verdiğini etkilemektedir (241). Soysal ve arkadaşları (2011)'nın 'eğitim düzeyi daha yüksek olanlar daha az eğitime sahip olanlara göre sorunlar karşısında daha hızlı çözüm üretebilme gibi yeteneklere sahiptir' (280) görüşüne dayanarak yapılan birçok çalışmada Kalkavan ve Bektaş (2012), Yalçın ve arkadaşları (2012), Dorak ve Vurgun (2012), Tatar ve arkadaşları. (2012) eğitim seviyeleri düşük olanlarla eğitim seviyeleri yüksek olanlar arasında anlamlı farklılıklar tespit etmişlerdir. Çalışmamız sonuçlarına göre lisans düzeyinde eğitimine sahip olan antrenörlerin, lisansüstü düzeyinde eğitime sahip olan antrenörlere göre riskleri değerlendirirken daha kaygılı oldukları, riskleri daha yüksek düzeyde algıladıkları ve eğitim seviyesi değişkeninin riskleri değerlendirmede etkili olduğu düşünülebilir.

Araştırma grubunu oluşturan antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği puanları ile risk değerlendirme ölçeği alt boyutu antrenörlük süresi değişkenine göre anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi sonucunda 21 yıl

ve üstü antrenörlerin risk ortalamaları ($\bar{x}$=4,17) diğer antrenörlük süreleri risk ortalamalarından yüksek olduğu da görülmektedir (Tablo 54 ve Tablo 55). Ancak bu farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır. Küçüksille (2004), Grable ve Lytton (1999), Grable (2000) bulgularımızdan farklı sonuçlar bulmuşlardır. Saraç ve Kahyaoğlu (2011) 41-55 yaş grubunun risk ortalamasını 26-40 yaş grubuna göre yüksek bulmuştur (237). Gök (2006) antrenörlerin risk değerlendirme düzeylerini görev sürelerine göre anlamlı bir fark olmadığını belirlemiştir (21). Bu durum araştırmamız sonucu ile paralellik göstermektedir. Çalışmamızın sonucu antrenörlük süresi değişkenine göre anlamsız çıkmasına rağmen tecrübeli antrenörlerin, antrenörlük süresi daha az olan antrenörlere göre risk almaktan çekinmedikleri ve tecrübelerinden dolayı oluşabilecek risk faktörlerini değerlendirirken antrenörlük süresi daha az olan antrenörlere göre daha endişeli oldukları düşünülmektedir.

Tablo 56'da araştırma grubunu oluşturan antrenör ve sporcuların risk değerlendirme ölçeği alt boyutlarının görev (sporcu-antrenör) değişkenine göre sağlık yönetimi, tesis yönetimi, finans yönetimi ve sosyal güvence yönetimi grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Antrenörlerin risk ortalamaları bütün alt boyutlarda sporcuların risk ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir. Saraç ve Kahyaoğlu (2011) farklı meslek grupları arasında risk alma eğilimi açısından anlamlı bir fark olduğunu tespit etmiştir (237). Çalışmanın bulguları Küçüksille (2004), Grable ve Lytton (1999)'nun çalışmalarından elde ettikleri bulgularla desteklenmektedir. Antrenör ve sporcuların risk değerlendirme düzeyleri bütün alt boyutlarda anlamlı bulunması antrenör ve sporcuların karşılaşacakları riskler ve getireceği sonuçların

birbirinden farklı olması, sporcuların kulübe yeterli finansal desteğin sağlanıp sağlanmadığını, bütçe oluşturulurken takımın hedeflerinin neler olduğunu ve hangi faaliyetlere katılacağını antrenörler kadar yüksek düzeyde algılamadıklarından antrenör ve sporcuların risk değerlendirme ölçeği alt boyutlarının anlamlı çıkmasına neden olduğu düşünülmektedir.

Araştırmamız sonucunda risk belirleme anketi ve risk değerlendirme ölçeği ortalamaları dikkate alındığında kadın sporcuların erkek sporculara göre riskleri daha yüksek düzeyde algıladıkları; 16-17 yaş arasındaki sporcuların 18-21, 22-25, 26-29, 30 yaş ve üstündeki sporculara göre riskleri daha yüksek düzeyde algıladıkları; 1-5 yıl arasında hentbol oynayan sporcuların 6-10, 11-15, 16-20, 21 yıl ve üstü hentbol oynayan sporculara göre riskleri daha yüksek düzeyde algıladıkları; risk belirlemede eğitim düzeyi lise olan sporcular, risk değerlendirmede ise lisansüstü eğitime sahip olan sporcuların riskleri daha yüksek düzeyde algıladıkları ve medeni durum değişkeninin sporcular açısından risk belirleme ve risk değerlendirmede etken olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Antrenörlerin risk belirleme anketi ve risk değerlendirme ölçeği ortalamaları dikkate alındığında erkek antrenörlerin kadın antrenörlere göre riskleri daha yüksek düzeyde algıladıkları; 55 yaş ve üstü antrenörlerin 27-33, 34-40, 41-47, 48-54 yaş arasındaki antrenörlere göre riskleri daha yüksek düzeyde algıladıkları; üniversite eğitimine sahip olan antrenörlerin lisansüstü eğitime sahip olan antrenörlere göre riskleri daha yüksek düzeyde algıladıkları; antrenörlük süresi 21 yıl ve üstü olan antrenörlerin 1-5, 6-10, 11-15, 16-20 yıl arasında antrenörlük yapanlara göre riskleri daha yüksek düzeyde algıladıkları; risk

belirlemede evli antrenörler, risk değerlendirmede ise bekâr antrenörlerin riskleri daha yüksek düzeyde algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Risk değerlendirme ölçeği sağlık, tesis, finans ve sosyal güvence yönetimi alt boyutlarında antrenörler sporculara göre riskleri daha yüksek düzeyde algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırmanın sonucunda sporcuların risk değerlendirme ölçeği maddelerine verdikleri cevapların aritmetik ortalamaları risk derecelendirme matrisine yerleştirildiğinde çok fazla (kritik) düzeyde riskler algılamazken; finans ve sosyal güvence yönetimi ile ilgili risklerden çok (ciddi) etkilendikleri, sağlık ve tesis yönetimi ile ilgili risklerden orta düzeyde etkilendikleri, antrenörlerin ise risk değerlendirme ölçeği maddelerine verdikleri cevapların aritmetik ortalamaları risk derecelendirme matrisine yerleştirildiğinde finans yönetimi ile ilgili risklerden çok fazla (kritik) etkilendikleri, sağlık yönetimi ve sosyal güvence yönetimi ile ilgili risklerden çok (ciddi) etkilendikleri, tesis yönetimi ile ilgili risklerden orta düzeyde etkilendikleri belirlenmiştir. Ayrıca sporcuların risk değerlendirme ölçeği maddelerine verdikleri cevapların aritmetik ortalamalarında ‘Ciddi bir sakatlanma halinde sporcuya yeterli finansal desteğin sağlanmaması’ ifadesini çok riskli gördükleri, antrenörlerin risk değerlendirme ölçeği maddelerine verdikleri cevapların aritmetik ortalamalarında ‘Bütçe oluşturulurken gelir-giderlerin göz önünde bulundurulmaması’ ifadesini çok fazla riskli gördükleri ve hentbol kulüplerinin risk yönetimi ile ilgili aksaklıklarının olduğu, sporcu ve antrenörlerini koruyabilecek etkili bir risk yönetimi programına sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

6.1.Öneriler

- Spor kulüpleri sağlık, tesis, finans ve sosyal güvence yönetimi konularında muhtemel karşılaşabilecekleri problemlerle ilgili kendi alanında uzmanlaşmış danışmanlar görevlendirmelidir.
- Spor kulüpleri sağlık, tesis, finans ve sosyal güvence yönetimi konularında antrenör ve spocularını hizmet içi eğitime tabii tutmalıdır.
- Spor bakanlığı, spor federasyonları ve spor kulüpleri arasında sağlık, tesis, finans ve sosyal güvence yönetimi ile ilgili koordinasyon ve iş birliği sağlanarak yaşanan aksaklıkların en aza indirgenmesi sağlanmalıdır.
- Risk yönetiminde başarı sağlanabilmesi için hentbol yöneticilerinin yanında sporcu ve antrenörlerinde sorumluluklarını yerine getirmeleri gerekmektedir.
- Hentbol kulüpleri güçlü olabilmeleri için kulüp yönetimlerinde profesyonel yönetici bulundurmaları sağlanmalıdır.
- Mevcut tüm süreçler acil olarak iyileştirilmeli ve sürekli geliştirilmelidir.
- Riskleri azaltmak için kulüp yöneticileri, antrenör ve sporcular arasında yeterli işbirliği sağlanmalıdır.
- Spor kulüplerinde sporcu ve antrenörlerin memnuniyeti ilk hedef olmalı, sporcu ve antrenörlerde beklentilerini iyi belirlenmelidir.
- Spor kulüpleri oluşabilecek risk faktörlerine karşı stratejik planlar yaparken sporcu ve antrenörlerin görüşlerine başvurulmalıdır.

- Federasyonlar, spor kulüpleri sağlık,tesis,finans,sosyal güvence yönetimi konularında karşılaşılabilecek özel durumlar karşısında acil eylem planı yapmaları ve bu acil eylem planı yönetimi kapsamında her kurumun ve kişinin görev tanımı yazılı olarak belirlenerek yaşanılacak acil durumlarda problemin çözümü en etkin şekilde gerçekleştirilmelidir.
- Spor kulüpleri, antrenör ve sporcuların tespit ettikleri risk faktörlerine cevap verebilecek düzeye getirilmelidir.
- Türkiye'de sporda risk yönetimi ile ilgili çalışmalar oldukça azdır. Sadece hentbol branşındaki sporcu ve antrenörlere değil; diğer branşlardaki sporcu, antrenör, menajer, kulüp yöneticileri ve hakemlerin risk belirleme ve risk değerlendirme düzeyleri araştırılmalıdır.

7.Kaynaklar

1. Baumann S. Uygulamalı Spor Psikolojisi. (Çeviren: Can İkizler, Özcan AO). İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım, 1994.
2. Öktem Ç. Türkiye'de Okçuluk Sporunun Risk Yönetimi Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Spor Yöneticiliği Ana Bilim Dalı. 2011.
3. Çobanoğlu HO. Sporda Risk Yönetimi: Turkcell Süper Ligindeki Sporcuların Risk Değerlendirmeleri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. 2008.
4. Nohr KM. Managing Risk in Sport and Recreation. IL: Human Kinetics. 2009.
5. Bağrıaçık A, Açak M. Spor Yaralanmaları ve Rehabilitasyon. İstanbul: Yaylacık Matbaası 2005.
6. Ergen E.Spor Bilimleri ve Hekimliği Yazıları. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2004.
7. Sezgin İ.Spor Ergonomisinin Spor Yaralanmalarında ve Spor Sakatlanmalarındaki Yeri ve Önemi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi. 1999.
8. Appenzeller H, Lewis G. Successful Sport Management, North Carolina: Carolina Academic Press. 2000:313-314-317
9. Spengler JO, Connaughton DP, Pittman AT. Risk Management in Sport and Recreation. Human Kinetics, United States, 2006: 2-9; 12-20.
10. Foster G. Risk management in sports sponsorship: Application to human mortality risk. International Journal of Sports Marketing & Sponsorship. 2008:45-62
11. Fuller C, Drawer S. The Application of Risk Management in Sport. Sport Medicine. 2004; 34/6: 349-356.
12. Baydar M. Risk Değerlendirilmesi, Ölçülmesi ve analizi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2000.
13. Tekin M, Zerenler M. Krizi Yönetebilmenin Sırları. I. Baskı, Konya: Çizgi kitabevi, 2005
14. Bolak M. Risk ve Yönetimi. İstanbul: Birsen Yayınevi, 2004.
15. Braningain A, McDougall AA. Peril and pleasure in the maintenance of high risk sport:a study of hanggliding. Journal of sport Behaviour. 1983: 6,37-51
16. Demirhan G, Güven B, Açıkada A. Spor Dallarına İlişkin Riskin Algılanması. Spor Bilimleri Dergisi. Hacettepe 1. Of Spor I Scieıices.2004:15 (2),65-75.
17. Yılmaz U. Havacılıkta Risk Yönetimi ve Sivil Hava Taşımacılığında Risk Sahalarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.2005.
18. Aydemir M. Proje Risk Yönetimi ve Savunma Sanayinde Uygulanması. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Başkent Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2001.
19. Çağırgan M. Risk Yönetimi ve İşletmeler. Yüksek Lisans Tezi,İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.1997.

20. Fıkırkoca M. Bütünsel Risk Yönetimi. Ankara: Pozitif Matbaacılık, 2003.
21. Gök Y. Türkiye Voleybol Birinci Liginde Yer Alan Spor Kulüplerinin Risk Yönetimi Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. 2006.
22. Brealey RA, Myers SC.Financing and Risk Management. NY: McGrow-Hill. 2003.
23. Dorfman MS. Introduction to Risk Management and Insurance. N.J.:Prentice Hall.1998.
24. Schwarz EC, Hall SA. Shibli S.Sport Facility. USA: Elsevier. 2010.
25. Küçük AY. Havacılıkta Emniyet Açısından Risk Yönetimi ve Havacılık Örgütlerinden Uygulama Örnekleri. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir:Anadolu Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2003.
26. Lussier RN, Kimball D. Sport Management, Principles, Applications, Skill Development. Ohio: South-Western. 2004.
27. Gray GR. Risk Management Planning: Conducting a Sport Risk Assessment to Enhance Program Safety. Journal of Physical Education, Recreation &Dance. 1996: 62:6, 29-32
28. Boyle T. Risk Assesment, " Health and Safety: Risk Management", Londra: IOSH Services Limited,2002: 77-93.
29. Detels R, McEwen J, Beaglehole R, Tanaka H. (Editors) Oxford Textbook of Public Health. Oman GS, Faustman EM. Risk Assesment And Risk Management. 4th Edition. Newyork: Oxford Unıversty Press, 2002:1083-84.
30. Beech J, Chadwick S. The Business of Sport Management. London: Pearson Education Limited. 2004:.417-423.
31. Acuner ŞA. Etkili Bir Risk Yönetim Sürecinin Aşamaları. Active Dergisi, 2006: 47:1-6
32. Üzümcü Z. Risk Yönetiminin Kurumsal Yönetimdeki Rolü ve Bankacılık Sektöründe Bir Araştırma. Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2007.
33. Meulbroek L. The Promise and Challenge of İntegrated Risk Management. Risk Management & Insurance Review. 2002: Vol.5, pp. 9
34. Australian Sports Commission. Risk Management for Directors and Board Members of National Sporting Organizations, 1999.
35. Britton NR. "Safeguarding New Zealand's Future: Emergency Management's Role in Shaping the Nation." Foresight, September, 1998: pp. 1-12.
36. Bucher CA, Krotee ML. Management of Physical Education and Sport,Mc Graw- Hill Companies, 2002: pp 425-428
37. Gaustad J. Risk Management. ERIC Digest 86. http://eric.uoregon.edu/publications/digests/digest145.html/18.04.2012
38. Special Olympics Coaching Guide. Sport Safety and Risk Management for Coaches.2003.
39. Miller LK. Sport Business Management. Edd, MBA, Director, Sport Administration Program, An Apsen Publication, Wichita State University, Wichita, Kansas, 1997: 257-262-263.

40. Risk Management Guidelines. Los Alamos Youth Soccer League,25 February, United States: 2002: 1-6.
41. Anonim.http://cygm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/cocukgelisim/moduller/psikomotorgelisim.pdf/ 30.12.2011.
42. Anonim.http://akanbayrakdar.blogcu.com/psikomotorgelisim/966467/ 30.12.2011.
43. U.S. Department of Health and Human Services. Physical Activity and Health, a Report of the Surgeon General, U.S. Department of Health and Human Services, Centers of Disease Control and Prevention, National Center for Chronic Disease Prevention and Health Promotion, The President's Council on Physical Fitness and Sports. 1996.
44. Zorba E. Fiziksel Uygunluk. Muğla: Gazi Kitapevi Yayınlar, 2001.
45. İşleğen Ç. Değişik Liglerde Oynayan Bölgesel Profesyonel Futbol Takımlarının Fiziksel ve Fizyolojik Profilleri. Spor Hekimliği Dergisi. 1987: 22, 83-89.
46. Açıkada C. Kuvvetin Mekanik Temelleri. Antrenman Bilgisi Sempozyumu. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu 1991.
47. Ateşoğlu UB. Kendi Vücut Ağırlığı ve Ek Ağırlıkla Yapılan Pliometrik Antrenmanın Bazı Fiziksel ve Fizyolojik Parametreler Üzerine Etkileri. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. 2002.
48. Sevim Y. Antrenman Bilgisi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2002.
49. Çevik C, Günay M, Tamer K, Sezen M, Onay M. Farklı Aerobik Nitelikli Antrenmanların Serum Enzimler, Serum Elektrolitler, Üre, Kreatin, Total Protein, Fosfor ve Ürik Asit Üzerindeki Etkileri ve İlişki Düzeylerinin Belirlenmesi. Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 1996:1(2), 37-46.
50. Günay M, Yüce İA. Futbol Antrenmanının Bilimsel Temelleri. 2. Baskı. Ankara: Gazi Kitabevi, 2001.
51. Fox EL, Bowers RW, Foss ML. (Çev:Cerit M.), Beden Eğitimi ve Sporun Fizyolojik Temelleri. Ankara: Bağırgan Yayımevi. 1999.
52. Dündar U. Antrenman Teorisi. Ankara: Bağırgan Yayınevi, 1994.
53. Mathews D. Measurement in Physical Education.Wth.Ed WB.Saunders Co,Philadelphia. USA. 1973.
54. Taylor AW. et al. Literatüre in Ameteur Wrestling, Canada. 1980.
55. Castro MJ, Et All.. Peak Torqueper Unıt Cross-Sectional Area Differs Between Strenght-Trained And Untrained Young Adults,Med.Sports Exerc., 1995: 27:397.
56. Petrov R. Perfertionnenement De La Maitrise Technico- Tactigue De Lutteur Medicinai Fizkultura, Sofia,1978: pp.18, 21.
57. Winter EM, Maughan RJ. Strenght And Cross-Sectional Area Of The Quadriceps İn Men And Women, J.Phy. 1991: 438:175.
58. Aydos L, Taş M, Akyüz M, Uzun A. Genç Elit Güreşçilerde Kuvvetle Bazı Antropometrik Paremetrelerin İlişkisinin İncelenmesi. Atabesbd.2009:11 (4) : 1-10.

59. Bompa TO. Antrenman Kuramı ve Yöntemi. (Çeviri: Keskin İ, Tunur, B.). Ankara: Bağırgan Yayınevi, 1998.
60. Duyul M. Hentbol, Voleybol ve Futbol Üniversite Takımlarının Bazı Motorik ve Antropometrik Özelliklerinin Başarıya Olan Etkilerinin Karşılaştırılması. Yüksek Lisans tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dal. 2005
61. Sevim Y. Antrenman Bilgisi. Ankara: Gazi Büro Kitabevi, l995.
62. Dündar U. Antrenman Teorisi. Ankara: Seren Matbaacılık, 1995.
63. Anonim. http://www.klinikgelisim.org.tr/eskisayi/klinik_2009_22_1/9.pdf/ 03.01.2012.
64. Anonim.Sporda Risk Faktörleri.http://www.bydigi.net/diger-spor-dallari/142385-sporda-risk faktorleri.html /02.08.2011.
65. Gökdemir K, Koç H. Üst Düzey Hentbolcu ve Voleybolcu Bayan Sporcuların Bazı Fizyolojik Parametrelerinin Değerlendirilmesi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2000: 4: 259.
66. Bilge M, Müniroğlu S, Gündüz N. Türk Bayan Hentbol Milli Takımı Oyuncularının Somatotip Profilleri ve Yabancı Ülke Sporcuları İle Karşılaştırılması. Spor Araştırmaları Dergisi.2000: cilt: 4, Sayı:1.
67. Bayraktar B, Kurtoğlu M. Sporda Performans, Etkili Faktörleri Değerlendirilmesi ve Artırılması.www.klinikgelisim.org.tr/eskisayi/klinik_2009_22_1/3.pdf /24.09.2011.
68. Rickenlund A, Carlstrom K, Ekblom B, et al. Hyperandrogenicity is an alternative mechanism underlying oligomenorrhea or amenorrhea in female athletes and may improve physical performance. Fertil Steril.; 2003: 79(4): 947-55.
69. Gualdi-Russo E, Graziani I. Anthropometric somatotype of Italian sport participants. J Sports Med Phys Fitness. 1993:. 33(3):282-91.
70. Kirişci İ. Takım Sporu Yapan Bireylerde Görülen Sakatlık Türleri ve Bu Sakatlıkların Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi (Bursa Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (2011).
71. Tomkinson GR, Olds TS, Gulbin J. Secular trends in physical performance of Australian children. Evidence from the Talent Search program. J Sports Med Phys Fitness.; 2003: 43 (1):90-8.
72. Loko J, Aule R, Sikkut T, et al. Motor performance status in 10 to 17-year-old Estonian girls. Scand J Med Sci Sports.;2000:10 (2):109-13.
73. Marcell TJ, Hawkins SA, Tarpenning KM, et al. Longitudinal analysis of lactate threshold in male and female master athletes. Med Sci Sports Exerc.; 2003. 35(5):810-7.
74. Prokop L . Einführung in die sportmedizin für artze, sportler und übungsleiter. Stutgart: Fischer. 1983.
75. Korhonen MT, Mero A, Suominen H. Age-related differences in 100-m sprint performance in male and female master runners. Med Sci Sports Exerc.;2003: 35(8):1419-28.

76. Galloway MT, Kadoko R, Jokl P. Effect of aging on male and female master athletes'performance in strength versus endurance activities.Am J Orthop. 2002: 31(2):93-8.
77. Orchard JW. Intrinsic and extrinsic risk factors for muscle strains in Australian football. Am J Sports Med. 2001: 29 (3), 300-303.
78. Özdemir M. Spor Yaralanmalarında Korunma ve Rehabilitasyon İlkeleri. 1. Baskı. Konya: Çizgi Kitabevi, 2004.
79. Pehlivan Z. 1995-1996 Sezonunda Türkiye 1. Deplasmanlı Bayanlar Basketbol, Hentbol ve Voleybol Ligleri'nde Şampiyon Olan Sporcuların Fiziksel ve Fizyolojik Özelliklerinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü. 1997.
80. Üstündal KM, Köker H. Sporda Yüksek Performans Nasıl Kazanılır. Ankara:Nobel Tıp Kitabevleri LTD Şti, 1998.
81. Gökdemir ve ark. Farklı Branşlardaki Erkek Futbolcuların Fiziksel ve Fizyolojik özelliklerinin Karşılaştırılması. Konya: Selçuk üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi.1999:Cilt: I, Sayı:1,
82. Anonim.http://www.bedenegitimciyiz.com/forum/index.php?action=printpage;topic=744.0/ 11.11.2011.
83. Koç H.Yüksel O.Kadınlarda Fiziksel ve Fizyolojik Performansın Değerlendirilmesi. http://sbe.dpu.edu.tr/9/239.pdf / 04.01.2012.
84. Yıldız M. Afyonkarahisar İli Amatör Futbol Takımlarında Oynayan Sporcularda Görülen Sakatlanma Sıklıkları ve Nedenlerinin Araştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Kocatepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Veteriner Anatomi Anabilim Dalı. 2009.
85. Hawkins RD, Fuller CW. A prospective epidemiological study of injuries in four English professional football clubs. Br J Sports Med. 1999: 33, 196-203.
86. Arnason A, Gudmundsson A, Dahl HA, Johannsson E. Soccer injuries in Iceland. Scand J Med Sci Sports 1996:6, 40-45.
87. Junge A, Dvorak J, Graf-Baumann T, Peterson L. Football injuries during FIFA tournaments and the Olympic Games.1998-2001: development and implementation of an injury-reporting system. Am J Sports Med. 2004: 32, 80-89.
88. Yıldız Y. Alt Ekstremite Spor Yaralanmaları. Türkiye Klinikleri J Int Med Sci. 2006: 2 (27):29-40.
89. Krivickas LS. Anatomical factors associated with overuse sports injuries. Sports Med.; 1997:24(2):132-146.
90. Collins M, Renault V, Grobler LA. et al. Athletes with exerciseassociated fatigue have abnormally short muscle DNA telomeres. Med Sci Sports Exerc.; 2003:35(9):1524-8.
91. Morriss CJ, Tolfrey K, Coppack RJ. Effects of short-term isokinetic training on standing long-jump performance in untrained men. J Strength Cond Res.; 2001. 15(4):498-502.

92. Guıllet E, Fontayne P, Sarrazın P, Brustad RJ. Understanding Female Sport Attrition İn A Stereotypical Male Sport Within The Framework Of Eccles's Expectancy- Value Model. American Psychological Association, Psychology Of Women Quarterly, 2006: 30, 358-368.
93. Baştuğ G. Bayan Sporcuların Bedenlerini Algılama Düzeyleri ve Cinsiyet Rolleri Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı. 2008.
94. Weınberg RS, Goul D.Foundations Of Sport And Exercise Psychology. Human Kinetics. Champaign. U.S.1995.
95. Koptagel G. Tıpta Davranış Bilimleri. İstanbul:Beta Basım Yayın Dağıtım, 1984.
96. Coleman R, Barries G. Yöneticinin Kılavuzu. (Çev: Harmancı M.). İstanbul: Remzi Kitabevi, 2000.
97. Kanbir O. Sporda Sağlık Bilinci ve İlkyardım. 2. Baskı. Bursa: Ekin Kitabevi, 2001.
98. Yavuzer H. Eğitim ve Gelişim Özellikleriyle Okul Çağı Çocuğu. 8. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2002.
99. Yörükoğlu A. Gençlik Çağı Ruh Sağlığı Eğitimi ve Ruhsal Sorunları. 5.Baskı, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları Sosyal ve Felsefi Eserler Dizisi. 1988.
100. Baymur F. Genel Psikoloji. İstanbul: Aka Basımevi, 1996.
101. Özbaydar S. İnsan Davranışlarının Sınırları ve Spor Psikolojisi. İstanbul: Serbest Matbaası, 1983.
102. Syer J, Connolly C. Sporcular için Zihinsel Antrenman. (Çeviren: Erkan FU). Ankara: Bağırgan Yayınevi,1988.
103. Suınn RM. Zihinsel Antrenman Kılavuzu. (Çev.Bağırgan T.). Ankara: Bağırgan Yayınevi, 1996.
104. Heıl J, Zealand C. Pshychological Skills Training Manual.USFA Technical Report.United States Olympic Training Center,Colorado Springs. 2001.
105. Biçer T. Doruk Performans. 3. Baskı. İstanbul: Beyaz Yayınları, 1998.
106. Moran A. Sport and Exercise Psychology, A Critical Introduction. New York: Roudledge. 2004.
107. Konter E. Spor Psikolojisi El Kitabı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2006.
108. Kuter M, Kuter ÖF. 'Sporda Riskler'. http://www.sporbilim.com/index.php?s=detay&id=170 / 02.08.2011.
109. Anonim.http://volkandaglaroglu.blogspot.com/2007/07/sporda-risk-faktrleri.html/ 11.11.2011.
110. Baron RA, Richardson DR. Human Aggression. 2 nd Edi. Newyork: Plenum Press. 1994.
111. Tiryaki Ş. Spor Psikolojisi, Kavramlar, Kuramlar ve Uygulama. Ankara: Eylül Yayınevi, 2000.

112. Kabak F. Ergenlerde Spora katılımın Saldırgan Davranışlar Üzerine Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. 2009.
113. Zaichowsky DL, Baltzell A. Arousal and performance hand book of sport psychology, Wiley Publication, USA. 2001.
114. Morgan TC. Psikolojiye Giriş. (Çev. Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Öğretim Elemanları). Ankara.: Hacettepe Üniversitesi. Psikoloji Bölümü Yayınları, 2000.
115. Çoksevim B, Sarıtaş N, Kaya M, Pepe O. Kikboksculardа Maç Öncesi ve Sonrası Durumluluk, Süreklilik, Kısa Semptom Envanteri Bulguları. Türkiye Kick Boks Federasyonu Spor Bilimleri Dergisi. Volume:1, Sayı:1, Temmuz. 2008.
116. Gümüş M. Profesyonel Futbol Takımlarında Puan Sıralamasına Göre Durumluk Kaygı Düzeylerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi. 2002.
117. Başaran MH. Sporcularda Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi,Konya: Selçuk Üniversitesi. 2008.
118. Lirgg CD. Gender differences in self-confidence in physical activity: A meta-analysis of recent studies. Journal of Sport and Exercise Psychology, 1991: 8: 294-310.
119. Moritz S, Feltz D. The relation of self-efficacy measures to sportperformance: a meta-analytic review. Research Quarterly for Exercise and Sport, 2000: 280-288.
120. Konter E. Sporda stres ve performans. İzmir: Saray Tıp Kitabevi, 1996.
121. Battams W, Russo PF, Sherlock N, Lawson D. "Sports Injury Preventetion Program, SIPP. Basic Course". Cmberland College of Health Sciences and footscray Institute of Tecnology. Australia: 1987.
122. Baltaş A, Batlaş Z. Stres ve Başa Çıkma Yolları. İstanbul: Cenkler Matbaası, 1986.
123. Franken RE. Human motivation 3rd Edi.Belmont,CA:Brookscole. 1994.
124. Ekstrand J, Karlsson J, Hodson A. Football Medicine.Taylor & Francis group. 2003: 39-121.
125. Bavlı O, Kozanoğlu E. Sporda Ani Ölüm. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Veteriner Dergisi. 2007: Cilt 21. Sayı 3. s. 149-152.
126. Dupuis JM, Tabib A, Reix P, Dupuis L, Daudet G, Jocteur-Monrozier D, Malicie D, Bellon G. "Sudden unexpected death of cardiac origin in the 6 to 18 years population.pathological data. Role of the sport? How can we prevent It?". Archives de Pédiatrie, 2005:12: 1204–1208.
127. Jouven X, Zureik M, Desnos M, Guerot C, Ducimetiere P. "Resting heart rate as a predictive risk factor for sudden death in middle-aged men". Elsevier Science B.V. Cardiovascular Research, 2001: 50: 373–378.
128. Anonim(http://www20.uludag.edu.tr/~sportmed/sporanio.htm/ 04.08.2011.

129. Firoozi S, Sharma S, Hamid M, Shoaib McKenna, William J. “Sudden death in young athletes: HCM or ARVC?”. Kluwer Academic Publishers, Cardiovascular Drugs and Therapy,2002:16 ;11–17.
130. Campbell RM, Stuart B. “Preventing pediatric sudden cardiac death: Where do we start?”. Pediatrics Career and Technical Education Aug. 2006:,118, 2: 802.
131. Hipp AA. at al, “Hypertrophic cardiomyopathy sports-related aspects of diaonosis Therapy and sport eligilibity”. International Journal of Sport Medicine. 2004:25:20-26.
132. Hatipoğlu E. İklim Şartlarına Göre Antrenman Yüklenmelerinin Planlanması ve Özellikleri. İstanbul: Kardeşler Matbaası, 1991.
133. Can S. Çeşitli Spor Branşlarında Sakatlık Oluşumuna; Boy, Kilo, Vücut Kütle İndeksi, Cinsiyet ve El Tercihi Gibi Faktörlerin Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Fizyoloji Anabilim Dalı. 1997.
134. Arnason A, Sigurdsson SB, Holme L, Engebrtsen L, Bahr R. (2004). Risk factors for injuries in football.Am j Sports Med.32:5-16.
135. Hawkins RD, Hulse MA Wilkinson C. ve diğerleri. The association football medical research programme:An audit of injuries in professional football. Br J Sports Med. 2001: 35:43-47.
136. Nielsen AB, Yde J. Epidemiological and of injuries in soccer. Am j Sports Med. 1989: 17:803-7.
137. Yde J, Nielsen AB. Sports injuries in adolescents’ ball games,soccer,handball,basketball. Br J Sports Med.1990: 24:51-4.
138. Wong P, Hong Y. Soccer injury in the lower extremities. Br J Sports Med. 2005: 39:473-482.
139. Anonim.http://www.futboldrill.com/IcerikGoster.aspx?Id=11/ 11.11.2011.
140. Anonim.http://www.bilalcoban.com/index.php?id=dokuman&islem=oku&yer=2&kat=17&no=35/15.10.2011.
141. Anonim.http://forum.alyans.org.tr/index.php?topic=166.0;wap2/11.11.2011
142. Anonim.http://www.yvik.org.tr/index.asp?pg=kh&newID=635/11.11.2011.
143. Tekin M, Sanioğlu A. Selçuk Üniversitesi Karaman Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulunu Kazanan ve Kazanamayan Adayların Başarılarının ve Başarısızlıklarının Değerlendirilmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2004: Sayı.12.s.339-345.
144. İnal AN. Beden Eğitimi ve Spor Bilimine Giriş. Konya: Desen Ofset Matbaacılık, 2000.
145. Güzel İİ. Amatör Sporcuların Antrenörlerinden Beklentileri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı. 2008.
146. Weınberg RS, Gould D. Foundations of Sport and Exercise Psychology. Champaigng. IL: Human Kinetics. 1999: s.243-244

147. Morgan TC. Psikolojiye Giriş. (Çeviri: Arıcı H.ve Ark.).13.Baskı.Ankara: MeteksanYayınları 1999:s.213-215.
148. Thomas G.Etkili Öğretmenlik Eğitimi. İstanbul: SistemYayıncılık,1996.
149. Rahmatpanah M. "A criticial look at the quality of our soccer officials".Coach and Athletic Director, May-June, 1996: 20-22.
150. Mull RF, Bayless KG, Ross CM, Jameison LM. Recreational Sport Management. Human Kinetics. Champaign. 1997.
151. Gündoğdu, C, Karataş Ö, Nacar E. Malatya'daki Amatör Futbolcuların Futbola Yönelmelerinde Medyanın Etkisi İle İlgili Görüşleri. e-Journal Of New World Sciences Academy Sports Sciences. 2011: 2b0068, 6, (1), 73-80.
152. Arıkan NA, Yıldıran İ. Farklı Branşlardaki Spor Seyircilerinin Boş Zamanları Değerlendirme ve Kültürel Faaliyetlere İlişkin Özellikleri. Ankara: Gazi Üniversitesi. Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi. 10–11 Ekim, 2003.
153. Arslan C, Yıldırım E. Amatör ve Profesyonel Futbolcuların Seyircilerden Etkilenme Faktörlerinin Araştırılması. Celal Bayar Üniversitesi BESBD. 2009: 4(1):12-21.
154. Arslan C, Yenel F, Başaran Z, Işık E. Bir Takımın Taraftarı Olmaya İten Motivasyonel ve Psikolojik Etkenler Üzerine Bir Araştırma". Türkiye Amatör Spor.1992: 49: 24–26.
155. Arslan C, Bingölbalı A. Futbol Seyircisini Fanatik Olmaya Yönelten Motivasyonel ve Psikolojik Etkenler. Hacettepe Üniversitesi. Futbol Bilim ve Teknolojisi Dergisi, 1997: 3: 15–23.
156. Grosser M.Schnelligkeitstraining,BLVV erlagsgesellschaft.München:1991.
157. Arslan C. Güreşçinin Rehberi. İzmir: 1.Uğur Ofset Matbaası, 1984.
158. Hasçelik Z. Spor Sakatlıkları Nasıl Engellenebilir. Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Eğitim Dairesi Başkanlığı. 1990: Yayın No:97.
159. Knebel KP.Funktionsgymnastik. Rowohlt Verlag.Hamburg.1991.
160. Eren M. Erzurum Bölgesinin Güreş Sporunda Son 50 Yıl İçindeki Başarıları, Bu Başarıların Türk Güreşine Etkileri. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. 1994.
161. Bompa T. Periodization traning for sports. Champaing, IL: Human Kinetics. 1999.
162. Garrett WE, Kirkendall D. Exercise and Sport Scine. 487-499. Lippicott Williams & Wilkins Philadelphia, PA 19106- 3780 USA. 2000.
163. Demirci A. Atletizm. Ankara: Nobel Yayınları, 2003.
164. Güllü A,Güllü E. Genel Antrenman Bilgisi. İstanbul:Umut Matbaacılık, 2001.
165. Doğan O. Spor Psikolojisi Ders Kitabı. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları. 2004: No:97 s.99.
166. Anonim.http://www.gymuniversal.com/htmller/saglik/psikoloji5.htm /19.04.2012.
167. Ardıçlı S. Keçiören Belediyesi Spor Merkezinde Spor Faaliyetleri Sırasında Karşılaşılan Sağlık Sorunları. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. 2007.

168. Anonim.http://www.antrenmanbilimi.com/3sporda_beslenme/alkolun_sporcular_uzerinde_etkisi_nedir.html /03.01.2012.
169. Anderson P, Baumberg B. Avrupa'da Alkol Kullanımı Halk Sağlığı Bakış Açısıyla, Avrupa Komisyonu için Rapor. İngiltere: Alkol Araştırmaları Enstitüsü, 2006.
170. Özer Ö. Kronik Sigara İçicilerde Kassal Egzersizin Oksijen Kinetiğine Etkisi. Doktora Tezi, Bursa.:Uludağ Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. 2001.
171. Perkins K, Sexton JE, Solberg RD. Effects Of Nicotine On Perceived Exertion During Low İntencity Activity. Medical Science, Sports Exercises, 1991: 23. P.1283–1288.
172. Gordon DS, Leon AS, Eklund LG. Smoking Physical Activity And Other Prodicors Of Endurance And Heart Rate Response To Exercise İn Asymptomatic Hypercholesterololemic Men. Am. J. Epidem, 1987: 128, P. 587–560.
173. Hısch GL, Darryl YS, Wasserman K, Terry ER., Hansen JE. İmmediate Effect Of Cigarette Smoking On Cardio Respiratory Responses To Exercises, Journal Appl. Physical, 1985: 58 (6), P. 1975–1981.
174. Nadel JA, Comroe JH. Acute Effects Of İnhalation Of Cigarette Smoke On Airway Condunctance, Journal Appl. Physical.1961: 16(4), P. 713–928.
175. Laustıola KE, Kotamaki M, Lassıla R. Cigarette Smoking Alters Sympathoadrenal Regulation By Decreasing Density Of Beta 2.Adrenoceptors: A Study Of Montared Smoking Cessation. Journal Cardiovascular, Pharmacology, 1991: 17, P. 923–928.
176. Klausen K, Anderson C, Nandrup S. Acute Effects Of Cigarette Smoking And İnhalation Of Co During Maximal Exercises. Euro Journal Application Physical,1983: 51.(3). P. 371–379.
177. Ferannını E, Barret EJ, Bevilacqua S, De Fronzo RA. Effects Of Fatty Acıds On Qlucase Production And Utilization İn Man. Journal Clinic İnvest, 1983: 72, P. 1737-1747.
178. Deutz RC, Benardot D, Martın DE, Cody MM. "Relationship between energy deficits and body composition in elite female gymnasts and runners", Med. Sci. Sports Exerc.2000. 32 (3): 659–668.
179. Oopık V, Paasuke M, Sikko T, Timpmann S, Medijainen L, Ereline J, Smirnova T, Gapejeva E. Effect Of Rapid Weight Loss On Metabolism And İsokinetic Performance Capacity. A Case Study Of Two Well Trained Wrestlers, The Journal Of Sports Medicine And Physical Fitness,1996: Vol:36, No:2, Page:127-131. June.
180. Timpmann S, Ööpik V, Pääsuke M, Medijainen L, Ereline J. Acute Effects Of Self-Selected Regimen Of Rapid Body Mass Loss İn Combat Sportsathletes, Journal Of Sports Science And Medicine. 2008: 7, 210-217.
181. Sten SN, Brownell KD. Patterns Of Weight Loss And Ragain İn Wrestlers: Has The Tradition Changed. Medicine And Science İn Sports And Exercise. 1990: Vol:22, No:6, Page:762-768.

182. Akyüz M. Elit Güreşçilerde Hızlı Kilo Kaybının Fiziksel Fizyolojik ve Biyokimyasal Parametrelere Etkisi. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. 2009.
183. Ersoy G. Sağlıklı Yaşam Spor ve Beslenme. Ankara: Damla Matbaacılık, (1995).
184. Orhan Ö, Çetin E, Ertaş DB. Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Ergonejik Yardımcılar, Doping ve Sağlık Hakkındaki Bilgi ve Alışkanlıklarının Belirlenmesi. Muğla: 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı. Nobel Yayın Dağıtım, 2006.
185. Güler D, Günay M, Gökdemir K. Türkiye'de Üniversitelerarası Spor Oyunlarına Katılan Erkek Futbolcuların Ergojenik Yardımcılar Hakkındaki Bilgileri ve Faydalanma Düzeyleri. Antalya: 7. Uluslar Arası Spor Bilimleri Kongresi Seminer Kitabı. Poster Bildiri, 27–29 Ekim. 2002.
186. Kuter M. Öztürk F. Antrenör ve Sporcu El Kitabı. 2. Baskı, Ankara: Bağırgan Yayımevi. 1999
187. Şenel Ö, Güler D, Kaya İ, Ersoy MA, Kürkçü R. Farklı Ferdi Branşlardaki Üst Düzey Türk Sporcuların Ergojenik Yardımcılara Yönelik Bilgi ve Yararlanma Düzeyleri. Ankara: Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. 2004: Yıl 2, Cilt 2, Sayı 2,
188. Berglund B, Hemmingsson P, Birgegard G. Detection of autologous blood transfusions in cross-country skiers, Int J Sports Med., 1987: 8 (2), 66-70
189. Ikara S. Doping amacıyla kullanılan ilaçlar ve etkileri, Anti doping eğitimi, editors: Hıncal A, Dalkara S. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1991.
190. U.S.General Accounting Office. 'Drung Misuse: Anabolic Steroids and Human Growth Hormone," August. 1989.
191. American College of Sports Medicine. "Position Stand on The Use of Anabolic/Androgenic Steroids in Sports" 1984:s. 25-35.
192. Durant RH, Escobedo LG, Heath GW. Anabolic-steroid use, strength training, and multiple drug use among adolescents in the United States. Pediatrics;1995: 96 s: 23–28.
193. Başar E. Uygulamalı Spor Psikolojisi. Ankara: Bağırgan Yayınevi, 1998.
194. Baysaling Ö. Spor ve Cinsel Performans. İstanbul: ilpress Basım Yayın, 2001.
195. Tiryaki G. "Cinsel Yaşam ve Sportif Performans." Bilim ve Teknik Dergisi,1992. Sayı:335.
196. Açıkada C, Ergen E. Bilim ve Spor. Ankara:Tek Ofset Matbaacılık, 1990: s.151-153.
197. Tanagho E, Mc Aninah JH. Smith's General Urology, P. 672-710, Appleton And Longe Comp., 13. 1992.
198. Chen HI. Effects of 30-h Sleep Loss on Cardiorespiratory Functions at Rest and in Exercise.Med Sci Sport Exercise 1991: 23(2),193-8.
199. Hole JW. Human Anatomy and Physiology.6.ed. Editor Wheatley Ch.Wm.C.Brown Communications,Inc U.S.A.1993.

200. Maugın F, Bourdın H, Regaud-Sımon ML, Dıdıer JM, Taubın G, Kantelıp JP. Effects of selective sleep deprivation on subsequent anaerobic performance, Int J Sport Med 1996:17(2),115-119.
201. Şirikçi O. Sporcular ve Spor Yapmayan Kişilerde Uykusuzluğun Dinlenim, Maksimal Egzersiz ve Egzersizden Sonra Dinlenim Değerlerine Dönme Periyodunda Kardiyorespiratuvar Parametrelere Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Fizyoloji Ana Bilim Dalı. 2006.
202. Vanhelder T, Radomskı MW. Sleep deprivation and the effect on exercise perfonmance, Sport Med. 1989: 7 (4).235-47.
203. Bond V, Balkısson B, Franks D, Brownlow R, Caprarola M, Bartley D, Banks M. Effects of sleep deprivation on performance during submaximal and maximal exercise,J Sport Med. 1986:26,169-174.
204. Montelpare W, Plyley M, Shephard R. Evaluating the influence of sleep deprivation upon circadian rhythms of excercise metabolism, Can J Spt Sci. 1992:17(2).94-97.
205. Katelaris CH. Carrozzi FM, Burke TV. Allergic rhinoconjunctivitis in elite athletes: optimal management for quality of life and performance. Sports Med. 2003:33 (6):401-6.
206. Aker Y.Sporcu Sağlığı.(www.yapikredisporkulubu.org.tr/tr-TR/sporcu-sagligi/136.aspx/ 30.12.2011.
207. Güneş Z. Spor ve Beslenme Antrenör ve Sporcu El Kitabı. Ankara: Bağırgan Yayımevi, 1998.
208. Cerrahoğlu N, İmamoğlu AF. Sporun ekonomik boyutu, Almanya örneği. 1.Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi, 2000:Cilt2,s.240-247.
209. Dorukkaya Ş, Kıratlı A, Ebiçlioğlu FK. Türkiye'de Futbol Kulüplerinin Şirketleşmesi, Halka Açılması, Finansmanı ve Vergileme. İstanbul: Globus Dünya Basımevi, 1998.
210. Devecioğlu S. Halka Arz Edilen Spor Kulüplerinin Sportif Başarıları ile Piyasa Değerleri Arasındaki İlişki. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. 2004: (1) 11-18.
211. Downward PM, Dawson A. The Economics of Professional Team Sports, London: Routledge. 2000.
212. Genç DA. Futbol Kulüplerinin Stratejik Yönetimi, Beşiktaş Örneği. Ankara: Bağırgan Yayınevi, 1999.
213. Hardal Ş. Spor Sözleşmeleri. Spor Hukuku Özel Sayısı. 1. Baskı. İstanbul: Can Matbaacılık, 2007.
214. Anonim.http://www.wisegeek.com/what-is-risk-financing.htm/ 01.05.2012.
215. Durmuş AG. Futbol Kulüplerinin Stratejik Yönetimi. Ankara: Bağırgan Yayınevi, 1999.
216. Fişek K. 100 Soruda Türkiye Spor Tarihi. İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1985.
217. Devecioğlu S, Çoban B, Yıldırım E. Amatör Spor Kulüplerinin Yönetim Problemleri ve Çözüm Önerileri. Ankara: Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi, 2003.
218. Durmuş AG. Spor Hukuku. İstanbul:Alfa Basım Yayım Dağıtım, 1998.

219. Heinemann K,Horch HD.Soziologie De Sportorganisation. Sportwissenschaft.1981:. 2 (11): 123-150.
220. Slack T. Understanding Sport Organizations, The Application of Organization Theory, USA: Human Kinetics Publishment; 1997: p.5.
221. Öğüt EE. Almanya ve Türkiye'deki Spor Kulüplerinin Karşılaştırmalı Analizi Türkiye'de Spor Kulüplerinin Yapı ve İşleyişine Yeni Bir Yaklaşım. Ankara: Gazi Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, 2010.
222. Anonim.http://www.hentbolokulu.com/?&Bid=404792 /24.12.2011.
223. Anonim.http://www.hentbol.8m.net/dnyada.htm /24.12.2011.
224. Anonim.http://www.thf.gov.tr/IcerikGetir/1082.aspx /23.12.2011.
225. Tamer K. Sporda Fiziksel-Fizyolojik Performansın Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi. Ankara: Türkerler Kitapevi, 1995.
226. Şahin R. Hentbolün Tarihi Gelişimi. Çoluk Çocuk Dergisi.2004: Sayı, 32. s.50-51.
227. Şahin R. Hentbolun Öğretiminde Taktik Oyun Yaklaşımının Etkisi. Doktora Tezi,Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.Spor Bilimleri ve Teknolojisi Programı. 2007.
228. Tallir I, Musch E, Lenoir M, Valcke M. Assesment of Game Play in Basketball. 2nd International Conference: Teaching Sport and Physical Education for Understanding, 11-13 December 2003.University of Melbourne,Australia.2003:p.99-107.
229. Sevim, Y. Hentbol Teknik-Taktik.Ankara: Gazi Kitabevi,1997.
230. Taşkıran Y. Hentbolde Performans. Ankara: Bağırgan Yayınevi,1997.
231. Karasar N. Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara:Nobel Yayın Dağıtım, 2005.
232. Cartel CD. Doing Quantative psycholoqical research:from design to report,pyschology press ltd.uk. 1997.
233. Kalaycı Ş. SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. İstanbul: Brc Matbaacılık, 2005.
234. Lieberman Y, Stashevsky S.Perceived Risks as Barriers to Internet and e-commerce Usage, Qualitive Market Research: An International Journal, .2002:5(4):291-300.s.295-298.
235. Rolison MR, Scherman A. College Student Risk Taking from a Decision Making Perspective: Effects of Sensation-Seeking, Locus of Control, and Peer Influence. Adolescence, 2003: 38;689-704.
236. Mısra R, Mckean M. College Students' Academic Stress And Its Relation To Their Anxiety, Time Management And Leisure Satisfaction. American Journal Of Health Studies, 2000: 16, 41–51.
237. Saraç M, Kahyaoğlu MB. Bireysel Yatırımcıların Finansal Risk Algılamalarını Etkileyen Demografik ve Sosyo-ekonomik Faktörler. BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar, 2011: Cilt:5, Sayı:2.s.141.

238. Anbar A, Eker M. Bireysel Yatırımcıların Finansal Risk Algılamalarını Etkileyen Demografik ve Sosyo-ekonomik Faktörler. ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 2009:5 (9), 129-150.
239. Karatay Ö. Kayıt Dışı Ekonominin Ülke Ekonomisine Etkileri ve Toplumsal Maliyeti. Yüksek Lisans Tezi,Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı. 2009.
240. Sam N, Gürsakal S, Sam R. Üniversite Öğrencilerinin Çevresel Risk Algısı ve Çevresel Tutumlarının Belirlenmesi. Akademik Bakış Dergisi. Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi. Issn:1694-528x İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası. Kırgız- Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – Kırgızistan. 2010. Sayı. 20.
241. Ceyhan G. Yaşam Biçimlerinin Finansal Risk Toleransına Olan Etkileri Üzerine Bir Uygulama. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.
242. Cox DF. Risk Handling in Consumer Behavior- an Intensive Study of Two Cases., Risk Taking and Information Handling in Consumer Behavior, (Editör Cox, D.F.), Harvard University Press,Boston: 1967:34-81.s.75
243. Cunnıngham SM. The Major Dimensions of Perceived Risk., Risk Taking and Information Handling in Consumer Behavior (Editör Cox, D.F.), Harvard University Press, Boston: 1967: 82-108.s.106.
244. Sönmez SF, Graefe AR. Influence of Terrorism Risk on Foreign Tourism Decisions, Annals of Tourism Research,1998:1:112-144.s.133.
245. Mıtchell VW, Boustanı P. Market Development Using NewProducts and New Customers:A Role for Perceived Risk, European Journal Of Marketing, 1993: 27(2):17-32.s.29
246. Keer JH, Cecillia KF, Lindner KJ. Motivation and level of risk in male and famele recreational sport participation.Personality and İndividual Differences. 2004.
247. Larkin J, Pines H. Gender and risk in public performance. Sex Roles, 2003:49, 197-210.
248. Daruvala D. Gender, Risk and Stereotypes. Working Papers in Economics 211, Göteborg University, Sweden.2006.
249. Demirhan G. Doğa Sporlarına İlişkin Risklerin Algılanması. Spor Bilimleri Dergisi. Hacettepe 2003: 14 (1),1-13
250. Martin CL. A Ratio Measure of Sex Stereotyping. Journal of Personality and Social Psychology,1987:52(3); 489–499.
251. Koruç Z, Bayar P. Hentbolcu, Voleybolcu, Atlet ve Taekwondocuların Kişilik Örüntüleri Üzerine Bir Araştırma, Ankara: Spor Bilimleri II. Ulusal Kongre Bildirisi. Hacettepe, 1992.
252. Gök Y, Şahin H, Balcı V. Spor Organizasyonlarının Maliyet Boyutunun Risk Yönetimi Açısından Değerlendirilmesi. İzmir: I. Uluslararası Spor Ekonomisi ve Yönetimi Kongresi, 2011.

253. Küçüksille E. Optimal Portföy Oluşturmaya Davranışsal Bir Yaklaşım. Yüksek Lisans Tezi, Isparta. Süleyman Demirel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004.
254. Grable JE, Lytton RH. Investor Risk Tolerance: Testing the Efficacy of Demographics as Differentiating and Classifying Factors. Financial Counseling and Planning, 1998:. 9 (1), 61-73.
255. Bajtelsmith VL. Evidence of Risk Aversion in the Health and Retirement Study.1999. March 1, 1-18.
256. Slovic P. Perception of Risk: Reflections on the Psychometric Paradigm, In: Social Theories of Risk. Krimsky, S., Golding, D.(eds.), Westport, CT,1992.pp.117-152. Praeger Publishers.
257. Gustafson EJ. Kon, Risk Och Olyckor: En Forskningsoversikt. Research Report, University of Karlstad. 1997. 97(9).
258. Özer L, Gülpınar S. Hizmet Sektöründe Tüketicilerin Algıladıkları Riskler: Hava Yolları Sektöründe Bir Araştırma. Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi. 2005: Sayı: 1
259. Harranta V, Vaillant NG. Are Women Less Risk Averse Than Men? The Effect Of Impending Death on Risk-Taking Behavior. Evolution and Human Behavior, 2008: 29, 396–401.
260. Dal V. Farklı Kişilik Özelliklerine Sahip Bireylerin Risk Algılarının Tüketici Davranışı Açısından İncelenmesi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Isparta. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İşletme Ana Bilim Dalı. 2009.
261. Barak O. Davranışsal Finans: Teori ve Uygulama. Ankara: Gazi Kitapevi. 2008.
262. Bellante D, Gren CA. "Relative Risk Aversion mong the Elderly",Review of Financial Economics, 2004: Vol. 13, pp. 269–281.
263. Hanna SD, Lindamood S. "Risk Tolerance of Married Couples" Presented at the Academy of Financial Services Meeting, October, 2005: pp.1-28.
264. Gutter MS, Fontes A. "Racial Differences in Risky Asset Ownership: A Two-Stage Model of the Investment Decision-Making Process", Financial Counseling and Planning, 2006:Vol. 17, Issue 2, pp. 64-78.
265. Coleman S. "Women and Risk: An Analysis of Attitudes and Investment Behavior", Ed.: Janet L. Dye ve Denise Woodbury, Academy of Accounting and Financial Studies Journal,2003: Vol. 7, Issue 2, pp. 99-115.
266. Brown S, Taylor K. "Education, Risk Preference and Wages", Manuscript, Departmant of Economics, University of Sheffield, 2007: January, pp.1-27
267. Sıegrıst M, Cvetkovıch G, Gutscher H. (Risk Preference Predictions And Gender Stereotypes, Organizational Behavior And Human Decision Processes, 2002: January.Vol.87, No:1,
268. Byrnes JP, Mıller DC, Gender Differences İn Risk Taking: A Meta Anlysis, Psychological Bulletin, 1999:May 1999, Vol. 125, Issue 3.s.367

269. Yıldırım F. Üniversite Öğrencilerinin Yaşamdaki Riskleri Algılamaları Üzerinde Toplumsal Cinsiyet Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara:Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü 2007.
270. Tuncer Y. Yeni Ürün Geliştirmede Tüketici Açısından Algılanabilir Riskin Rolü ve Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi.İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı.Üretim Yönetimi ve Pazarlama Bilim Dalı. 2000.
271. Jianakoplos NA, Bernasek A. Are Women More Risk Averse?. Economic Inquiry, 36, 1998: October, 620-630.
272. Hawley CB, Fujii ET. An Empirical Analysis of Preferences for Financial Risk: Further Evidence on the Friedman-Savage Model. Journal of Post Keynesian Economics, 1993: 16 (2), 197-204.
273. Doğukanlı H, Önal YB. Adana İli Kapsamında Hisse Senedi Yatırımcıları Profilinin ve Hisse Senedine Yatırım Kararlarında Etkili Olan Faktörlerin Araştırılması. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2000:6 (6), 185-209.
274. Grable JE, Joo SH. A Cross-Disciplinary Examination of Financial Risk Tolerance. Consumer Interests Annual, 2000:46, 1-7.
275. Döm S. Yatırımcı Psikolojisi. İstanbul: Değişim yayınları. 2003.
276. Emektar B. Pay Senedi Piyasasında Bireysel Yatırımcı Davranışlarını Belirleyen Güdüler ve İMKB'de Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2007.
277. Keleş C. Tüketicilerde Genetiği Değiştirilmiş Gıda Ürünleriyle İlgili Algılanan Risk Türlerinin Kulaktan Kulağa İletişim ve Satın Alma İsteğiyle İlişkisi. Doktora Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İşletme Anabilim Dalı. 2011.
278. Alexander DS, Young YJ, Ensminger M, Johnson KE, Smitth BJ, Dolan LJ.A measure of risk taking for young adolescents:reliability and validity assesments. Journal of Youth and Adolescence.1990:19 (6),559-569.
279. Yao R, Hanna SD. The Effect of Gender and Marital Status on Financial Risk Tolerance. Journal of Personal Finance, 2005:4, (1), 66 85.
280. Soysal A, Paksoy HM, Özçalıcı M. Kriz Dönemlerinde Liderlik Yeteneğinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi. 2011:(6:1)
281. Kalkavan A, Bektaş F.İkinci Futbol Liginde Mücadele Eden Takımların İdareci ve Taraftarlarının Kulüple İle İlgili Görüş ve Beklentileri. http://www.sporbilim.com/dosyalar/8.SPK_Poster_Sunumlar-A.pdf /17.05.2012.
282. Yalçın HB, Özsoy S, Yüktaşır B, Uçan Y.Spor Tüketici Profilleri ve Spor Medyası Tercihleri.http://www.sporbilim.com/dosyalar/8.SPK_Poster_Sunumlar-A.pdf/ 17.05.2012.
283. Dorak F, Vurgun N. Takım Sporları Açısından Empati ve Takım Birlikteliği İlişkisi. http://www.sporbilim.com/dosyalar/8.SPK_Poster_Sunumlar-A.pdf/17.05.2012.

284. Tatar G, Pehlivan Z, Çamlıgüney F. 20-40 Yaş Arası Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Spor Yapma Durumlarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. http://www.sporbilim.com/dosyalar/8.SPK_Poster_Sunumlar-A.pdf/ 17.05.2012.
285. Grable JE, Lytton R.H. Assessing Financial Risk Tolerance: Do Demographic, Socioeconomic and Attitudinal Factors Work?. Family Relations and Human Development /Family Economics and Resource Management Biennial,1999: 1-9.
286. Grable JE. Financial Risk Tolerance and Additional Factors that Affect Risk Taking in Everyday Money MattersJournal Of Business and Psychology,2000:14 (4)25-63.

8.EKLER

EK:1 SPORCULAR İÇİN RİSK BELİRLEME ANKETİ

1-Cinsiyetiniz: ( ) Erkek ( ) Bayan
2-Yaşınız: …….
3.Medeni Durumunuz: ( )Evli ( ) Bekar
4-Eğitim durumunuz: Lise ( ) ( ) Lisans ( ) Lisansüstü
5-Kaç yıldır Hentbol oynuyorsunuz:( ) 1-5 yıl ( ) 6-10 yıl ( ) 11-15 yıl ( ) 16-20 yıl ( )21 yıl ve üzeri
6.Hangi takımda hentbol oynuyorsunuz:
RİSK: Belirli bir zaman aralığında, hedeflenen bir sonuca ulaşamama, kayba ya da zarara uğrama olasılığıdır. Yani risk tehdit ve tehlikelere işaret eder. **Aşağıdaki soruları kendi açınızdan ne kadar risk olup olmadığını değerlendiriniz.**

Soru No	MADDELER	EVET	HAYIR
1	Antrenman ve müsabaka yaptığınız salonlar yeterli olanaklara sahip mi? (aydınlatma,ısıtma sistemi vs.)		
2	Salonlarda saha içi ve dışı temizlik düzenli ve kontrollü şekilde yapılır mı?		
3	Antrenman ve müsabakalarda molalarda içilen su ya da sporcuların yere düşmesi sonucu terden oluşan zemindeki ıslaklıklar anında paspaslanır mı?		
4	Antrenmanlarınızın amacına uygun olarak antrenman salonunuz hazırlanır mı?		
5	Antrenman düzeyinizin ve sıklığınızın katıldığınız lig düzeyine uygun ve yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?		
6	Bir sezon için hazırlanan antrenman programları sizin gereksinim ve beklentilerinizi kapsar mı?		
7	Antrenman ve müsabakalarda ısınma için yeterli süre tanınır mı?		
8	Sizin hedeflerinizle takımın hedefleri bağdaşır mı?		
9	Bir sezon içerisinde belirlenen hedeflerin beklenmedik şekilde değişmesi sizleri etkiler mi?		
10	Ağırlık çalışmaları sırasında oluşabilecek tehlikeler hakkında gerekli uyarılar yapılır mı?		
11	Bileklik, dizlik, korse vb. koruyucu malzemeleri kullanmadan önce ve uygulamadan önce uzman kişiler danışır mısınız?		
12	Spor yaşantınız dışında eğitiminiz için fırsat yaratılır mı?		
13	Kendi sınırlılık ve sorumluluklarınızı bilir misiniz?		
14	Takımdaki oyuncu, teknik kadro ve kulübün yönetimiyle ilgili belirsizlikler sizi tedirgin eder mi?		
15	Takımda sık sık kadro değişikliği yaşanır mı?		
16	Yöneticilerinizin tavır ve davranışları sizin performansını etkiler mi? (örneğin; teknik konularda müdahaleler)		
17	Antrenman ya da maç sırasında konsantrasyon eksikliği yaşar mısınız?		
18	Deplasmandayken sahayı, seyirciyi ve hakemi takımınızın performansını olumsuz etkileyici bir faktör olarak görür müsünüz?		
19	Antrenman ya da müsabakalarda hırsınızı yansıtır mısınız?		
20	Rekabeti sever misiniz?		
21	Genelde bir tehlikeyi göze alma eğilimi gösterir misiniz?		
22	Antrenman ya da maç sırasında üst üste hata yapıldığında karar vermede duygusal- zihinsel çatışma yapar mısınız?		
23	Maç ya da antrenman sırasında stres yaşar mısınız?		
24	Takım ya da bireysel olarak yaşadığınız bir başarısızlıkta kendi sorumluluklarınızı yerine getirip getirmediğinizi analiz eder misiniz?		
25	Bir sezon boyunca antrenman ya da maç sırasında kaygı yaşar mısınız?		
26	Beslenme alışkanlıklarınıza dikkat eder misiniz?		
27	Uyku düzeninize dikkat eder misiniz?		
28	Günlük yoğunluğunuz performansınızı etkileyecek düzeyde midir?		
29	Sezon başlamadan önce genel bir sağlık taraması yaptırılır mı?		
30	Antrenman ya da müsabakalarda sağlık durumunuzda oluşabilecek herhangi bir ani gelişen bir sorunu ilgili kişilere bildirir misiniz?		
31	Sporda psikolojik zorlanmalara direnç gösterir misiniz?		
32	Fizyolojik ve psikolojik açıdan genelde antrenman ve müsabakalara kendinizi hazır hisseder misiniz?		
33	Bazı müsabakalar sonunda verilen maddi ve manevi ödüller sizin performansınızı etkiler mi?		
34	Takım içerisinde görev dağılımı uygun şekilde mi yapılır?		
35	Müsabaka ve hazırlık maçlarında oyun kuralları tam olarak uygulanır mı?		

EK:2 ANTRENÖRLER İÇİN RİSK BELİRLEME ANKETİ

1-Cinsiyetiniz: ( ) Erkek ( ) Bayan
2-Yaşınız: …….
3**.Medeni Durumunuz:**
4-Eğitim durumunuz: Lise ( ) ( ) Lisans ( ) Lisansüstü
5-Antrenörlük Süreniz: ( ) 1-5 yıl ⇑ ( ) 6-10 yıl ( ) 11-15 yıl ( ) 16-20 yıl ( )21 yıl ve üzeri
RİSK: Belirli bir zaman aralığında, hedeflenen bir sonuca ulaşamama, kayba ya da zarara uğrama olasılığıdır. Yani risk tehdit ve tehlikelere işaret eder. **Aşağıdaki soruları kendi açınızdan ne kadar risk olup olmadığını değerlendiriniz.**

Soru No	MADDELER	EVET	HAYIR
1	Bir sezon için yıllık antrenman planı hazırlar mısın?		
2	Antrenman planlanması yaparken kulübün olanaklarını göz önünde bulundurur musunuz?		
3	Hazırlanan yıllık antrenman programları oyuncularınızın, takımınızın ve sizin gereksinimlerinizi ve beklentilerinizi kapsar mı?		
4	Antrenman planı uygularken çıkabilecek sorunlara karşı hemen tedbir alabilmek için uygun yönetim metodu kullanır mısınız?		
5	Oluşturulan uygulanan programınızın amaçlarına ulaşıp ulaşmadığını kontrol eder misiniz?		
6	Antrenman programlamasında gerekleri/ihtiyaçları objektif olarak belirtir misiniz?		
7	Bir sezon içerisinde belirlenen hedefin beklenmedik şekilde değişmesi durumunda alternatif planlara sahip misiniz?		
8	Antrenman yada müsabakalarda oyun alanındaki ıslaklıkların anında temizlenmesini sağlar mısınız?		
9	Antrenman ve müsabakalarda herhangi bir yaralanma ya da sakatlanmaya sebep olacak tehlikelere karşı tedbir alır mısınız?		
10	Antrenörlük alanındaki gelişmeleri sürekli takip eder misiniz?		
11	Antrenman saatlerinizi ayarlarken yapacağınız müsabaka saatlerini göz önünde bulundurur musunuz?		
12	Müsabaka tarihi,yeri ve saatinde yapılan herhangi bir değişiklik antrenman planınızı olumsuz etkiler mi?		
13	Ligin başlaması ile kura çekimi arasında yeterli süreye sahip misiniz?		
14	Antrenmanınızın amacına göre antrenman başlamadan önce o antrenman için gerekli olacak malzemelerin hazırlanmasını sağlar mısınız?		
15	Antrenman ve müsabakalarda oyuncularınıza adaletli davranır mısınız?		
16	Takım içerisindeki görev dağılımlarını kişilerin kapasitesine göre mi yaparsınız?		
17	Malzeme alınırken dikkat edilmesi gereken konuları ilgili kişilere bildirir misiniz?		
18	Antrenman ve müsabakalar için güvenli çevreyi önceden hazırlar mısınız?		
19	Antrenman ya da müsabakalar öncesi, sırası ve sonrasında belirlenen riskler hakkında oyuncularınızı uyarır mısınız?		
20	Sakatlıklar ve meydana gelen acil durumların kayıtlarını tutar mısınız?		
21	Oyuncularınızın koruyucu malzeme (bileklik, bel korsesi, bandaj flaster gibi) kullanmadan ve uygulamadan önce uzman kişilerin görüşünü alır mısınız?		
22	Herhangi bir sakatlanma olduğu zaman gerekli ilk yardım bilgisine sahip misiniz?		
23	Sezon başlamadan önce sporcularınızın genel sağlık taramasını yaptırır mısınız?		
24	Tüm yaralanmalar ve kazalar hakkında rapor tutar mısınız ve bildirir misiniz?		
25	Deplasmandayken sahayı, seyirciyi ve hakemi takımınızın performansını olumsuz etkileyici bir faktör olarak görür müsünüz?		
26	Maddi ve manevi ödüller takımınızın performansını olumlu yönde etkiler mi?		
27	Yöneticilerinizin tavır ve davranışları sizin ve takımınızın performansını etkiler mi?(örneğin; teknik konularda gereksiz girişimler)		
28	Oyuncu, teknik kadro ve kulübün yönetimindeki belirsizlikler sizi ve takımınızı tedirgin eder mi?		
29	Takımınızda sık sık kadro değişikliği yapmak zorunda kalır mısınız?		
30	Antrenman ya da maç sırasında üst üste hata yapıldığında karar vermede duygusal- zihinsel çatışma yapar mısınız?		
31	Takım olarak ya da bireysel olarak yaşadığınız bir başarısızlıkta kendi sorumluluklarınızı yerine getirip getirmediğinizi analiz eder misiniz?		
32	Rekabeti sever misiniz?		
33	Genelde bir tehlikeyi göze alma eğilimi gösterir misiniz?		
34	Hırsınızı yansıtır mısınız?		

EK:3 SPORCULAR VE ANTRENÖRLER İÇİN RİSK DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

RİSK: Belirli bir zaman aralığında, hedeflenen bir sonuca ulaşamama, kayba ya da zarara uğrama olasılığıdır. Yani risk tehdit ve tehlikelere işaret eder. **Aşağıdaki soruları kendi açınızdan ne kadar risk olup olmadığını değerlendiriniz.**

Soru No	MADDELER	ÇOK AZ	AZ	ORTA	ÇOK	ÇOK FAZLA
1	Aktiviteler esnasında gerekli sağlık önlemlerinin alınmamış olması					
2	Aktiviteler esnasında gerekli güvenlik önlemlerinin alınmamış olması					
3	Antrenman düzeyinin ve sıklığının lig düzeyine uygun ve yeterli olmaması					
4	Antrenman ya da müsabakalarda ısınma için yeterli sürenin verilmemesi					
5	Antrenman saatleri ve müsabaka saatlerinin birbiri ile uyuşmaması					
6	Antrenman ya da müsabakalarda ısınmaların uzman kişiler tarafından yaptırılmaması					
7	Müsabakalar esnasında hakemlerin oyun kuralları dışında sertliğe müsaade etmesi sonucu sakatlanmaların oluşması					
8	Gerektiğinde oyuncular için yeme-içme vb. ihtiyaçların sağlanamaması					
9	Tesislerdeki saha içi ve saha dışı temizliğin tam olarak yapılmaması sonucu sakatlanmaların oluşması					
10	Kulübün sahip olduğu tesislerin muhafaza edilmemesi ve işletilmemesi					
11	Tesislerin yönetilmesine ilişkin uygun bir tüzüğün bulunmaması					
12	Tesiste çalışanların görev dağılımının uygun ve açık şekilde yapılmaması					
13	Tesisler ve araç- gereçler için geliştirilmiş bir kontrol listesinin bulunmaması					
14	Kulübe ya da takıma yeterli finansal desteğin sağlanılmaması					
15	Bütçe oluşturulurken gelir-giderlerin göz önünde bulundurulmaması					
16	Oluşturulan bütçeye diğer finansal desteklerin sağlanamaması(örnek; sponsor, reklam v.s.)					
17	Bütçe oluşturulurken takımın yer alacağı faaliyetlerin göz ardı edilmesi					
18	Ciddi bir sakatlanma halinde sporcuya yeterli finansal desteğin sağlanmaması					
19	Takımın hedeflerine ulaşmasında belirlenen bütçenin takımın hedefleriyle uyuşmaması					
20	İmzalanan tüm transfer sözleşmelerinde sporcuların ve antrenörlerin haklarının korunmamış olması					
21	Yönetim Kurulu Kararları arasında takım içerisinde yer alana kişilerin sosyal güvencelerinin sağlanması hakkında herhangi bir kararın olmaması					
22	İmzalanan anlaşmalardaki maddelerin bilinmemesi ve yerine getirilmemesi					
23	Transfer sözleşmelerinde sosyal güvenlik ve sigortalarının garanti edilmemiş olması					

EK: 4 GÖK (2006) VE ÇOBANOĞLU (2008)'NUN SPORDA RİSK DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ MADDELERİ

Soru No	MADDELER	ÇOK AZ	AZ	ORTA	ÇOK	ÇOK FAZLA
1	Aktiviteler esnasında gerekli sağlık önlemlerinin alınmamış olması					
2	Aktiviteler esnasında gerekli güvenlik önlemlerinin alınmamış olması					
3	Antrenman düzeyinin ve sıklığının lig düzeyine uygun ve yeterli olmaması					
4	Antrenman ya da müsabakalarda ısınma için yeterli sürenin verilmemesi					
5	Antrenman saatleri ve müsabaka saatlerinin birbiri ile uyuşmaması					
6	Antrenman ya da müsabakalarda ısınmaların uzman kişiler tarafından yaptırılmaması					
7	Müsabakalar esnasında hakemlerin oyun kuralları dışında sertliğe müsaade etmesi sonucu sakatlanmaların oluşması					
8	Sezon öncesi gerekli sağlık kontrolünün tam olarak yapılmaması					
9	Müsabaka yapılmadan önce doping kontrolünden geçilmemesi					
10	Sporcuların sorumluluklarını bilmemesi ve yerine getirmemesi					
11	Gerektiğinde oyuncular için yeme-içme vb. ihtiyaçların sağlanamaması					
12	Sporcu beslenmesinde uzman kişilerin kulüp içerisinde yer almaması					
13	Tesislerdeki saha içi ve saha dışı temizliğin tam olarak yapılmaması sonucu sakatlanmaların oluşması					
14	Kulübün sahip olduğu tesislerin muhafaza edilmemesi ve işletilmemesi					
15	Tesislerin yönetilmesine ilişkin uygun bir tüzüğün bulunmaması					
16	Tesiste çalışanların görev dağılımının uygun ve açık şekilde yapılmaması					
17	Tesisler ve araç- gereçler için geliştirilmiş bir kontrol listesinin bulunmaması					
18	Antrenman programlarının finansal problemlerden dolayı aksaması					
19	Kulübe ya da takıma yeterli finansal desteğin sağlanılmaması					
20	Bütçe oluşturulurken gelir-giderlerin göz önünde bulundurulmaması					
21	Oluşturulan bütçeye diğer finansal desteklerin sağlanamaması(örnek; sponsor, reklam v.s.)					
22	Bütçe oluşturulurken takımın yer alacağı faaliyetlerin göz ardı edilmesi					
23	Bir kaza halinde sporcuya yeterli finansal desteğin sağlanmaması					
24	Ciddi bir sakatlanma halinde sporcuya yeterli finansal desteğin sağlanmaması					
25	Takımın hedeflerine ulaşmasında belirlenen bütçenin takımın hedefleriyle uyuşmaması					
26	Tüm yapılan anlaşma ve kontrat şartlarının tam olarak bilinmemesi ve yerine getirilmemesi					
27	Spor kulübü ve onun içerisinde yer aldığı aktiviteler için uygun sigorta kapsamına sahip olunmaması					
28	İmzalanan tüm transfer sözleşmelerinde sporcuların ve antrenörlerin haklarının korunmamış olması					
29	Yönetim Kurulu Kararları arasında takım içerisinde yer alana kişilerin sosyal güvencelerinin sağlanması hakkında herhangi bir kararın olmaması					
30	İmzalanan anlaşmalardaki maddelerin bilinmemesi ve yerine getirilmemesi					
31	Transfer sözleşmelerinde sosyal güvenlik ve sigortalarının garanti edilmemiş olması					

EK: 5 2011-2012 Sezonu Hentbol Süper Ligdeki Kulüpler ve Araştırmaya Katılan Oyuncu Sayıları

Sporcunun Oynadığı Takım	Cinsiyet	N	f	(%)
Beşiktaş	Erkek	216	20	5,3
Trabzonspor			18	4,8
Büyükşehir Belediye Ankaraspor			21	5,6
İzmir Büyükşehir Belediye			19	5,1
Kıbrıs Beşparmak			20	5,3
Mersin Yenişehir Belediye			17	4,5
Bursa Nilüfer Belediye			19	5,1
Akdeniz Üniversitesi			16	4,3
Milli Piyango			18	4,8
Ankara il Özel idare			18	4,8
Çankaya Belediye Anka			18	4,8
Çukobirlik			15	4,0
Anadolu Üniversitesi	Kadın	157	20	5,3
İstanbul Emniyetgücü			19	5,1
Yeni Mahalle			18	4,8
Üsküdar Belediye			16	4,3
İzmir Büyükşehir Belediye			18	4,8
Gazi Üniversitesi			18	4,8
Muratpaşa Belediye			17	4,5
Çankaya Belediyesi Anka			16	4,3
Milli Piyango			15	4,0
Toplam		376	376	100,0

9.ÖZGEÇMİŞ

1975 yılında Malatya'da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Malatya'da tamamladıktan sonra, 2000 yılında İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünde Lisans,2007 yılında İnönü Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümünde Yüksek Lisansı, 2009 yılında Fırat Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulunda ikinci Yüksek Lisansını yaptı. 2009 yılında Fırat Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulunda Doktora eğitimime başladı. Uzun yıllar hentbol dalında sporcu, antrenör ve A klasman Milli hakem olarak hizmetlerde bulundu. Evli ve bir çocuk babasıdır.